

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Magisterské prezenční studium
2010 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Kateřina Vošahlíková, DiS.

Časopis Vlasta – historie a současnost

Praha 2012

Vedoucí diplomové práce:

ThDr. et PhDr. Radek Mezuláník, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

Master Full-Time Studies
2010 - 2012

DIPLOMA THESIS

Bc. Kateřina Vošahlíková, DiS.

The Magazine – The History and The Present

Prague 2012

The Diploma Thesis Work Supervisor:

ThDr. et PhDr. Radek Mezulánik, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze 2. března 2012

Poděkování

Chtěla bych poděkovat ThDr. et PhDr. Radkovi Mezuláníkovi, Ph.D. za odborné vedení a pomoc při zpracování této práce a také Mgr. Daniele Hatinové za cenné informace a pracovní zkušenosti.

Anotace

Diplomová práce seznamuje s počátky české žurnalistické tvorby, s prvními časopisy pro ženy, s prvními ženami – feministkami v Českých zemích a detailně rozebírá vybrané ženské periodikum, časopis Vlasta. Zabývá se jeho analýzou a kritickým zhodnocením vývoje od počátku po současnost. Práce vychází z předpokladu, že časopis Vlasta ovlivnil celou řadu generací českých i moravských žen a stále se snaží udržet svůj vliv i na současných ženách. Metodami výzkumu je obsahová analýza, studium literatury a rozhovor.

Klíčové pojmy

bulvár, časopis Vlasta, český národ, emancipační hnutí, feminismus, kariéra žen, komunismus, noviny, postavení žen ve společnosti, společenský proces, vzdělávání žen, ženské časopisy.

Annotation

The Diploma Thesis theoretically informs about beginning of Czech journalistic production, first magazine for women, first women - feminists in Czech countries and describes in detail chosen female periodical, magazine Vlasta. Deals with its analysis and critical evaluation of development from commencement to the present. The Thesis bases on assumption that the magazine influenced whole row of generation Czech and Moravian women and tries to hold one's influence on contemporary women. Research methods are analysis of content, studying of literature and interview.

Key words

tabloids, magazine Vlasta, Czech nation, movement of emancipace, feminism, women's career, communism, newspaper, women's position in society, social process, education of women, female magazine.

OBSAH

ÚVOD	8
1. Sociologie žen na území české republiky	11
1.1 Ženská emancipační hnutí	11
1.2 První představitelky emancipačních snah	13
1.2.1 Magdalena Dobromila Rettigová	13
1.2.2 Božena Němcová	15
1.2.3 Františka Svatava Amerlingová	16
1.2.4 Amélie Mánesová.....	17
1.2.5 Karolina Světlá.....	18
1.2.6 Marie Riegerová.....	19
1.2.7 Josefa Náprstková	20
1.2.8 Eliška Krásnohorská.....	21
1.2.9 Teréza Nováková	22
1.2.10 Růžena Svobodová.....	25
1.2.11 Alice Masaryková	27
1.2.12 Olga Fastrová	28
1.2.13 Betty Karpíšková.....	29
2. Historický vývoj prvních časopisů pro ženy.....	31
2.1 Počátky české žurnalistiky	31
2.2 První časopisy pro ženy	39
2.3 Časopisy z období první republiky.....	44
2.4 Časopisy pro ženy ve 20. století	48
2.4.1 Marie Majerová.....	51

3.	Časopis Vlasta	55
3.1	Historie časopisu Vlasta	55
3.1.1	Milada Horáková.....	55
3.1.2	Nina Bonhardová	60
3.1.3	Prvopočátky časopisu Vlasta.....	61
3.1.4	První sídla.....	62
3.1.5	Statistické údaje a mediální data Vlasty.....	63
4.	Obsahová analýza časopisu Vlasta.....	66
4.1	Analýza obsahového a žánrového zaměření časopisu Vlasta.....	67
4.1.1	Analýza ročníků z let 1947-1950	68
4.1.2	Analýza ročníků z konce 60. let a 70. léta	73
4.1.3	Analýza ročníků z počátku 80. let.....	83
4.1.4	Analýza ročníku z roku 1989	91
4.1.5	Analýza ročníku z roku 1990	97
4.1.6	Analýza ročníku z roku 1993	102
4.1.7	Analýza ročníku z roku 2011	107
	ZÁVĚR.....	120
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	123

ÚVOD

Vývoj českého novinářství je charakterizován mezním rokem 1719, ve kterém začaly v Praze vycházet první české noviny. Od té doby se zaznamenávají dějiny českých novin, časopisů, jejich vydavatelů a tvůrců. V období národního obrození se vyvíjely noviny s funkcí buditelskou, osvícenskou, vzdělávací a především organizátorskou s cílem formovat novodobý český národ. V 19. století se z těchto novin staly politické orgány, jež byly mluvčími české buržoazie. Osvícenství, které české země začalo ovlivňovat právě až v tomto století, představovalo přirozenou rovnoprávnost lidí proti stavovským privilegiím a určitou dávku svobody před despocií. Vyzdvihovalo myšlenkovou nezávislost, pokrokové poznání a důležitost vzdělání. Mělo tvář intelektuální, mravní a ekonomické emancipace nových společenských vrstev. S tímto směrem byl spojen i názor, že by ženy měly mít rovnocenné postavení s muži, neboť jejich tehdejší postavení bylo vskutku nerovnocenné a hlavně nerovnoprávné.

Česká společnost a zejména statečné české ženy se tím začaly zabývat a připravovat půdu pro první procesy emancipace. Jako prostředky volily přednáškové a vzdělávací činnosti a jejich hnutí se vztahovala nejen na zrovnoprávnění žen s muži ve společnosti, ale i na rodinný kontext. Až po roce 1918 ženské snahy dosáhly vyvrcholení ve formě uzákonění rovných práv pro obě pohlaví v ústavě ČSR.

V období první republiky ženy stále pokračovaly ve svých aktivitách, snažily se o prosazení dalších zákonů na principu respektu a spolupráce - v žádném případě nechtěly svou činností muže ohrožovat či je od sebe odhánět. Proto se v českých zemích rozvíjelo emancipační hnutí i za podpory vzdělaných a osvícených mužů zbavených tradičních předsudků, kteří měli na problematiku ženské role stejný názor.

Aktivistky boje za rovnoprávnost volily také jako jeden z prostředků působení na ženy tisk. Zakládaly první ženské noviny a časopisy, ve kterých poukazovaly na nerovnoprávné postavení žen ve společnosti, v zaměstnání a v rodině. Nechtěly své čtenářky negativně pobouzet vůči mužům, chtěly je naopak vzdělávat, otevřít jim oči. Chtěly, aby věděly, že jejich role nespočívá jen v roli manželovi služky a roli matky

uzavřené v domě, ale že také mají právo se vzdělávat, pracovat, svou činností přispívat k formování českého národa, uspokojovat své potřeby, znát a prosazovat své kvality a být na sebe hrdé.

V tomto roce 2012 uplynulo přesně 65 let ode dne, kdy spatřilo světlo světa historicky první číslo ženského časopisu Vlasta. A také je tomu 120 let, kdy byl založen Ženský list představující počátky vývoje českého periodického tisku pro ženy. Svým obsahem odpovídaly zájmům a cílům doby, resp. strany, která je vydávala.

Časopis Vlasta, který čtou české ženy více než šest desetiletí, prošel velmi dlouhým vývojem. Jeho cesta vedla přes efektivní propagandistické, agitátorské a organizátorské působení ve prospěch komunismu a socialismu až po demokratické snahy a nynější úsilí být oddechovým nenáročným čtením pro ženy. V dnešní postmoderní společnosti se chce časopis vyrovnat ostatním ženským časopisům na trhu, což ho velmi ochuzuje o jeho dřívější kvalitu.

Diplomová práce se zabývá analýzou obsahu a žánrových forem časopisu Vlasta od jeho počátku po současnost. Autorka si zvolila toto téma nejen proto, že časopis má letos výročí, ale také proto, že ji tento časopis provázal celým jejím životem. Její rodina jej odebírala prakticky od jeho zrodu a ani letos tomu není jinak. Má k němu osobní vztah a není pro ni pouhým časopisem, který si vybrala ze změní časopisů pro ženy, aby o něm napsala jeho historii.

Výběr tématu byl navíc posílen motivačním faktorem, že do dnešní doby neexistuje žádné zpracování problematiky časopisu Vlasta do patřičné šíře a hloubky, což autorku podnítilo ke studiu, analýzám a komparacím jednotlivých ročníků listu.

Cílem práce je zjistit, jak se časopis vyvíjel, měnil, jak v duchu společenské doby a politické situace působil na své čtenářky, jestli zvyšoval svou kvalitu či snižoval, zda dokázal udržet zájem čtenářů, jak upoutával svou pozornost, jak měnil svůj obsah v historickém a společenském kontextu, jaké žánrové formy používal, jaké bylo a je jeho cílové zaměření. Aby byla práce kompletní, rozhodla se ji autorka obohatit informacemi o počátcích české žurnalistické tvorby, o prvních náznacích ženského feministického hnutí a připomenula nejvýznamnější české ženy, jejichž činy jsou pro naše dějiny důležité.

Pro primární cíl, analýzu časopisu, se staly hlavním zdrojem informací vybrané ročníky časopisu *Vlasta* uložené v Pražském Klementinu. Tyto zdroje byly pro autorku nejcennějšími materiály. Některé ročníky byly bohužel nedohledatelné a také samotná tvorba práce byla ztížena faktem, že se vlastní studium muselo uskutečňovat pouze v budově Národní knihovny ČR. Pro zpracování sekundárního cíle, historii českého novinářství, feminismu a jeho představitelk, sloužily odborné publikace a relevantní internetové zdroje.

Primární cíl diplomové práce je výsledkem přímé metody historické analýzy, neboť informace byly získávány z historických pramenů.¹ Autorka také používala komparativní metodu, přičemž vyplnila nejen informační mezery,² ale objevila i analogické souvislosti jevů. Neobešla se ani bez metod indukce a dedukce, když od jednotlivých faktů přecházela k obecnějším jevům o společenské skutečnosti a naopak, když odvozovala z několika tvrzení formální logikou své výsledné názory a závěry.³ Diachronním přístupem autorka zase sledovala vývoj v časové posloupnosti a posuzovala jej v souhrnném pohledu. Jelikož sledovala i stav na celém našem území v určitých dobách, využívala též postup synchronní. Syntézou pak skombinovala oba přístupy a synchronním pohledem získala pohled analyzující i zobecňující.⁴

Mezi hlavní metody v celé práci patřily obsahová analýza s komparativním přístupem, studium odborné literatury, studium vybraných ročníků časopisu *Vlasta* a rozhovor s bývalou zaměstnankyní časopisu *Vlasta*.

Práce je pro praxi přínosná z toho důvodu, že se analýzou časopisu *Vlasta* ještě nikdo nezabýval. Není o něm napsaná žádná odborná publikace, ani v oblasti beletrie. A ani nikdo z celé éry vedení časopisu se zpracováním jeho vývoje neobtěžoval.

Přínos spočívá ve vytvoření přehledu onoho vývoje, který neměl vždy jen pozitivní směr, spočívá ve zpracování kritiky jednotlivých ročníků, v popisu jejich změn a v komplexním pohledu s autorčinými názory na vývojovou křivku tohoto periodika.

¹ HROCH, M., *Úvod do studia dějepisu*, s. 204

² ZWETTLER, VACULÍK, ČAPKA, *Úvod do studia dějepisu a technika historikovy práce*, s. 90

³ HROCH, M., *Úvod do studia dějepisu*, s. 201-203

⁴ ZWETTLER, VACULÍK, ČAPKA, *Úvod do studia dějepisu a technika historikovy práce*, s. 86-87

1. SOCIOLOGIE ŽEN NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

V důsledku transformace tradiční společnosti a vzniku společnosti moderní, se zrodil jeden velmi důležitý společenský proces, proces feminizace. Tento proces představoval skutečnost, že ženy přestaly být výhradě součástí domácího prostředí a vstoupily do světa veřejné společnosti.

V 18. a 19. století práce žen mimo rodinu nebyla běžná, byla spíše výjimkou. I na našem území působilo několik významných žen, které se rozhodly podílet se na tvorbě české společnosti, rokovat o politice, literatuře, národnosti otázce a čelit nepříjemným pohledům některých zarputilých mužů.

Tato kapitola Sociologie žen na území České republiky seznamuje s počátky ženských emancipačních hnutí na našem území a uvádí nejznámější ženy z období raného feminismu v Čechách.

1.1 Ženská emancipační hnutí

Období 18. a 19. století bylo protkáno mnoholetými zápasy žen o rovnocenné postavení ve společnosti, spojené s přístupem ke středoškolskému a vysokoškolskému vzdělávání. Houževnatý odpor zastánců tradičních konzervativních názorů byl vskutku nevídaný. Tito zastánci nebyli schopni vnímat ženy jako bytosti rovnocenné s muži. Obávali se, že by mohli ztratit svá privilegia, a v tomto důsledku si ani neuvědomovali, že tím nerovnoprávné postavení žen zvyšuje sociální napětí, snižuje důstojnost žen i mužů a brání v plném rozvoji mravních přístupů jednotlivců a celku.⁵

Ženy 19. století si zaslouží nevídaný obdiv. Celý život se věnovaly práci pro povznesení žen v oblasti kulturní, vzdělávací a sociální. Dosažení rovnoprávnosti žen ve všech sférách veřejného i soukromého života se postupně stalo jejich hlavním cílem.

⁵ MALÍNSKÁ, J., *Do politiky prý žena nesmí – proč?*, s. 7

Jejich organizované, individuální, literární i odborné činnosti nejsou doposud doceněnou součástí celého demokratizačního procesu českého národa. Snahy českých žen o emancipaci měly od počátku mnoho společného se snahami žen v ostatních evropských zemích. Charakteristika těchto hnutí byla ale v každé zemi odlišná vlivem rozdílných podmínek vlastního národa.

Hnutí žen na českém území patří mezi nejzajímavější a nejrozvinutější. Myšlenka rovnocennosti a rovnoprávnosti lidí, jež se postupně stala hlavní hybnou silou emancipačních snah žen v celé Evropě, měla svůj zdroj v názorech řady osvícenců, v původním křesťanství a také v prvních ideálech Velké francouzské revoluce. Později, vlivem zkušeností a potřeb žen, se tyto ideály rozšířily o ekonomické a politické aspekty.⁶

Díky zvýšené komunikaci mezi lidmi, zejména mezi inteligencí a veřejností, snadnějšímu přístupu ke znalostem a vzdělání, tlaku veřejnosti s cílem ovlivňovat veřejné záležitosti, si ženy začaly uvědomovat nejen své potřeby a zájmy, ale začaly hledat prostředky k jejich dosažení. Ženy postupem času zjistily, že tradiční a obecně přijaté přístupy k ženám jsou velmi nemravné a nespravedlivé, neboť predikovaly, že žena je bytostí se svými schopnostmi vůči mužům podřazená. V prvních fázích emancipace se snažily dokázat, že jsou ve všech oblastech s muži rovnocenné. Musely však dokázat oprávněnost těchto názorů a požadavků a vyvinout veškerou iniciativu všude tam, kde bylo třeba.⁷

České ženy naštěstí nacházely oporu a podporu u vzdělaných mužů. Rozvíjející se spolupráce s osvícenými muži byla v Čechách unikátním jevem v celé Evropě a ženy byly dostatečně pyšné na to, že jejich hnutí nemá protimužský charakter. Hnutí nebyla jen zaměřena na získání větších práv, možností a lepšího postavení, ale také byla spojena s potřebami českého národa jako celku.⁸

⁶ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 9

⁷ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 9-10

⁸ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 10

1.2 První představitelky emancipačních snah

První ženy emancipačních hnutí svou činností, oblastí působení a feminizačními aktivitami připravily půdu pro své nástupkyně. Podařilo se jim zlepšit postavení žen ve společnosti, zajistit jim lepší vzdělanostní úroveň a posílit svou pozici vůči mužům. Také se snažily odstranit dlouholeté tradiční a hluboce zakořeněné předsudky, že žena má být jen ženou v domácnosti a starat se o rodinu.

Mezi ženy, které se v české společnosti o výše uvedené zasloužily a staly se významnými vzory pro své následovnice a později také slavnými osobnostmi české historie patří – Rettigová, Němcová, Amerlingová, Mánesová, Světlá, Riegerová, Náprstková, Krásnohorská, Nováková, Svobodová, Masaryková, Fastrová a Karpíšková.

1.2.1 Magdalena Dobromila Rettigová

Mezi první ženy, které za sebou nechaly významnou feministickou stopu, bezesporu patří **Magdalena Dobromila Rettigová** (1785-1845), rozená Artmannová. Magdalenu, dceru vrchnostenského úředníka, zastihl již Všeobecný školní řád z roku 1875, který byl vydán císařovnou Marií Terezií. Osobně ji ale více učila její matka, v němčině a v pletení. Od 10 let začala psát první veršíky a chodit do školy v Plzni, zejména kvůli ručním pracím. Ve 13 letech vypomáhala u příbuzných hraběcímu kuchaři a ten se nestačil divit, jak je šikovná.⁹

K českému jazyku se dostala až v 18 letech. Začala jej užívat hlavně poté, kdy si 1. února 1808 v kostele sv. Štěpána na Novém Městě pražském, vzala Jana Aloise Rettiga. Jan byl mladým právníkem, skládal básně a schopnosti své manželky neodsuzoval. Naopak její první české verše cizeloval, přinesl jí na pomoc zkušené rádce, nezaháněl ji k plotně ani ke kolébce, pomáhal jí s výběrem knih, zdokonaloval její češtinu a podporoval její veršování.¹⁰

⁹ UHROVÁ, E., *České ženy známé i neznámé*, s. 165

¹⁰ UHROVÁ, E., *České ženy známé i neznámé*, s. 166

Později, v roce 1826, napsala a vydala bestseller 19. století – *Domácí kuchařku*.¹¹ V ní vytvářela česká slova a její názvy se tak vžily, že je užíváme dodnes a ani nevíme, že pocházejí právě od ní. Prostřednictvím receptů se české paní a dívky dostávaly k českému jazyku. Naučila je tak číst, psát a mluvit nezkomolenou češtinou. Posunula je k duchovním, kulturním a národním zájmům, ke vzdělanosti. Ukázala, že domácnost má daleko širší význam a společenskou hodnotu, neboť některé ženy, ač pocházely i z lepších poměrů, neuměly často ani vařit, stolovat, udržovat pořádek a hospodařit s penězi, natož mít nějaké vědomosti o zdravé výživě a hygieně. V té době se to nikde neučilo.

Jan Rettig byl velmi tolerantní, trpěl Magdaleniny experimenty u plotny, psaní po večerech, objednávání knih a časopisů pro sousedy a sousedky, organizování výletů. On sám, pan radní, spisovatel, básník, překladatel Seneky a kreslíř, měl s ní svatou trpělivost a porozumění pro její pracovitost a aktivitu.¹²

Vzdělání žen mělo podle Rettigové směřovat k tomu, aby uměly být vzornými matkami, dokonalými hospodynkami, příjemnými a rovnocennými společnicemi svých mužů, kteří by s nimi mohli sdílet a řešit problémy praktického života. Proto také otevřela domácí školu pro dívky z nižších středních vrstev. Myslela si, že vzdělání a užitečné dovednosti zajistí ženám patřičný respekt a úctu, jak v rodině, tak i ve společnosti. Doufala, že by to pak mohlo vést k většímu upoutání mužů k rodinám a zabránění činností, které pro ženy či děti často končily krutými zdravotními následky či smrtí (např. alkoholismus v té době mezi lidmi ze středních a nižších vrstev velmi rozšířený, hrubé nakládání se ženami a dětmi, prostituce).¹³

Kupodivu vývoj společnosti v následujících deseti letech jí dal za pravdu jen částečně. Rettigová si ani nepředstavovala, že by vzdělání žen doopravdy mohlo přispět k jejich větší rovnoprávnosti v manželství, ve společnosti, v ekonomické oblasti i v profesním postavení. Jedním z nejdůležitějších aspektů českého emancipačního hnutí se stal konflikt mezi tradičním konzervativním nahlížením na roli ženy v manželství a vzrůstajícím úsilím žen transformovat jeho mravní a filosofickou podstatu.¹⁴

¹¹ UHROVÁ, E., *České ženy známé i neznámé*, s. 167

¹² UHROVÁ, E., *České ženy známé i neznámé*, s. 167-168

¹³ MALÍNSKÁ, J., *Do politiky prý žena nesmí – proč?*, s. 17

¹⁴ MALÍNSKÁ, J., *Do politiky prý žena nesmí – proč?*, s. 17-18

1.2.2 Božena Němcová

Božena Němcová (1820-1862), vlastním jménem Barbora Panklová, měla v české literatuře i kultuře velmi výsadní postavení, a to nejen jako velká vypravěčka a zakladatelka novodobé české prózy, ale i jako příklad velmi statečné, milující a v hloubi duše svobodné ženy.

Božena Němcová se narodila ve východních Čechách v Ratibořicích, v rodině panského kočího a bývalé vídeňské služky. O jejím původu však existují spory. Možná se narodila o 4 roky dříve, než uvádí vídeňská matrika a možná byla nemanželskou dcerou sestry vévodkyně Zaháňské, Dorothey Talleyrand Périgord a Karla Clama Martinice. V 17 letech ji rodiče provdali za Josefa Němce, úředníka pohraniční stráže. Měla s ním 4 děti – Hynka, Karla, Doru a Jaroslava. I když byli oba dva horlivými vlastenci, jejich povahy, životní cíle a věkový rozdíl způsobovaly četné domácí neshody.¹⁵

Ve 23 letech se proslavila básní *Ženám českým*,¹⁶ ve které vyzývala, aby se mateřství proměnilo v odpovědný úkol při obnově a rozvoji české národní společnosti. V pozdější literární tvorbě a korespondenci řadila ženy jako rovnocenné partnerky vedle muže. Rozčilovalo ji, že zákony, společnost, předsudky a hrubá mužská síla brání ženám jejich touze žít samostatně, odpovědně a volit si svá povolání, aniž by ublížila svému nejvznešenějšímu poslání – mateřství.

Z počátku psala báchorky, pověsti, pohádky a vrcholu svých tvůrčích snah dosáhla v *Babičce*,¹⁷ kterou napsala v hlubokém zoufalství po smrti syna Hynka. Dodnes je toto dílo jedno z nejčtenějších děl české literatury.

Z hlediska ženského hnutí byla její činnost velmi důležitá. Němcová byla významnou českou ženou, která velmi výrazně a důsledně hledala odpovědi na otázky týkající se postavení žen a odpovědi na veřejné záležitosti. Cílevědomě se soustředila na umělecké zachycení života a tradic prostých i moudrých lidí, aby poznala veškerou znalost českého národa. Cítila, že má právo odvrátit se od ponižujícího intimního vztahu s necitlivým a hrubým manželem a že má právo na pochopení veřejnosti pro svoji

¹⁵ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 14

¹⁶ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 14

¹⁷ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 14

vzpouru proti tradičním společenským pravidlům. To, že se vzbouřila proti svému nešťastnému manželství a proti konvencím, je v literatuře mnohdy považováno za velmi významný a nový prvek českého feministického hnutí i ženské literární tvorby. Byl to odraz její emocionální autonomie i odraz nového zdroje sebeúcty k ženám.¹⁸

Ve svých dílech zachytila nejen identitu českého lidu, ale i problémové vztahy mezi mužem a ženou, o nichž se v té době takto otevřeně nepsalo. Ve skrze idealizovaný realismus postavila základy nového pohledu na český život, na který pak navázaly další generace spisovatelek a ambiciózních žen v ženském emancipačním hnutí.¹⁹

1.2.3 Františka Svatava Amerlingová

Františka Svatava Amerlingová (1812-1887) přispěla ke vzdělání žen svou činností jako učitelka dívek. Vyučovala v Budči, na škole Karla Slavoje Amerlinga a mezi žačkami byla velmi populární kantorkou. Bohužel Budeč neměl dlouhého trvání a Amerling jej musel v roce 1848 zavřít.²⁰ Sám neměl dostatek financí, ale i přes útoky věřitelů, požádal Františku o ruku. Její matka byla šokována a řekla jí: *"Jsi hotový blázen, nejenže se zasnoubíš téměř s mrtvolou, ty jsi dokonce šťastná!"*²¹ Františce v té době bylo 35 let a Amerlingovi 40 let,²² což je na dnešní poměry normální věk a normální věkový rozdíl.

Františka byla Amerlingovi intelektuálně rovnocennou partnerkou, a proto ji ani neuzavřel v domácnosti. Naopak chtěl, aby si nadále rozvíjela své pedagogické schopnosti. A tak Františka vyučovala např. v domě U Třech korun na Uhelném trhu, v místech dnešní Jungmannové ulice či na Václavském náměstí v domě U Zlatého beránka – tam chodila i dcera Boženy Němcové. Pod jejím vedením odcházely ze školy dívky, které se později staly členky Amerického klubu dam, a některé získaly i základy pro studium na učitelském ústavu.²³

¹⁸ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 25-26

¹⁹ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 25-26

²⁰ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 8-9

²¹ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 9

²² UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 9

²³ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 9-10

Na konci společného života s Amerlingem založila *Jednotu paní sv. Anny* z příspěvků bohatých vrstev a ujali se mentálně postižených dětí v Kateřinské ulici, později ve Šternberském paláci na Hradčanech.²⁴

1.2.4 Amélie Mánesová

Amélie Mánesová (1817-1883) se stala malířkou a učitelkou malířství pro dívky. Byla pátým členem umělecké rodiny Mánesů, nejstarší ze tří dětí Antonína Mánesa.²⁵ Umělecké rodinné prostředí jí umožnilo stát se první profesionální malířkou v dějinách českého umění. Malířství se vyučila u svého otce, Antonína, který byl pro ni velkým vzorem a po kterém zdědila nemalou část svého krajinářského uměleckého nadání.²⁶

Amélie zůstala po celý svůj život svobodná, neboť jej a svůj talent obětovala rodině. Hlavně svým mladším neženatým bratrům, Josefovi a Quidovi, na které dokonce i šetřila. Na vlastní uměleckou tvorbu neměla příliš času a svou první výstavu měla až v roce 1934 - 50 let po své smrti!²⁷ Během svého života docházela do šlechtických domů, kde bývala bohatě placena, aby učila dívky malovat. V té době patřilo malování k výchově dívek stejně tak jako brnkání na klavír či vyšívání.

Když už malovala, tvořila v duchu romantismu, ve světě fantasmie, v návratu k přírodě a historii. Toužila odjet někam pryč, daleko. Kolikrát vstávala o 4. hodině ranní, nasedla do dostavníku a odjela směrem Krkonoše, kde se pak celý den věnovala malování.²⁸

Vysoké pracovní zatížení, nejednoduché soužití s bratry a časté finanční problémy v ní vypěstovaly určité rysy tvrdosti. Pocítila je například jejich služebná, Františka Šťovíčková,²⁹ do které se Josef, po návratu z Mnichova, zamiloval. Když s ním Františka za krátkou dobu otěhotněla, chtěl si ji vzít. Amélie, dosud okolím ctěná,

²⁴ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 12

²⁵ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 14

²⁶ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 12

²⁷ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 14

²⁸ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 15

²⁹ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 13

najednou vypadala jako ukrutnice, když těhotnou služku vyhnala z domu, aby zachránila rodinnou pověst. Na Amélii se snesla snůška obvinění, ale Josef zůstal v očích veřejnosti bez poskvrnky.³⁰

1.2.5 Karolina Světlá

Karolina Světlá (1830 – 1899), rozená Johana Rottová, se narodila v jedné známé staropražské obchodnické rodině. Při studiu v německé škole zkoušela psát, ale bohužel, sešitek s jejími prvními literárními pokusy se dostal do ruky učitele. Ten shledal u Johany spisovatelský talent, což bylo dle tehdejších poměrů považováno za poloviční hanbu a okamžitě to oznámil rodičům. V tehdejší době se u dívek tento talent musel dusit a potlačovat, aby nevybočovaly z tradičního chápání postavení žen ve společnosti. Johaniny rodiče ji proto okamžitě vzali ze školy a zakázali jí psát. Mohla se věnovat jen hře na klavír, francouzštině a ručním pracím. Avšak ve svém učiteli hudby, Petru Mužákovi, našla svého pozdějšího manžela.

Mužák ji uvedl do české vlastenecké společnosti a podpořil v ní její nadšení ve vše české. Po ztrátě několikaměsíční dcerky Boženy se duševně zhroutila, ale na radu lékaře začala znovu psát. Tím se její zdravotní stav nečekaně zlepšil. Pod spisovatelským pseudonymem Karolina Světlá publikovala např. v Almanachu Máj v roce 1850, společně s Hájkem a Nerudou. S Nerudou později vedla hlubokou korespondenci a vytvořila si k němu platonickou lásku. Její manžel se to dozvěděl, ale nebral to jako nic vážného, považoval Nerudu za darebáka, který si s Karolinou jen pohrává.³¹

V rámci emancipačních snah založila v roce 1865 spolu s Vojtou Náprstkem *Americký klub dam*,³² kterým pak započala éra ženských hnutí. V roce 1871 se stala spoluzakladatelkou *Ženského výrobního spolku*,³³ jehož cílem bylo vyučit a vzdělat ženy tak, aby byly schopné samy se uživit, postarat se o své děti a nebýt závislé na mužích. Jádro Ženského výrobního spolku tvořila *průmyslová a obchodní škola pro*

³⁰ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 16-17

³¹ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 15

³² WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 15

³³ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 15

*dívky*³⁴ v Resslově ulici 5, ve které probíhaly i jazykové kurzy, kurzy ručních prací a osvětové přednášky pro veřejnost.³⁵

Karolina celý svůj život strávila u psacího stolu v Praze nebo s prostým lidem v Podještědí, odkud čerpala bohatou látku pro svá díla. Odmala trpěla bolestmi hlavy a vidinami, v pozdějším věku se bála bouřek, měla hrůzu z vod v řekách, psala až doúmoru a z velké námahy pod žlutou lampou pomalu ztrácela zrak. Lékaři se přikláněli k oční či nervové chorobě. Nicméně z jejích očí, na konci života téměř nevidomých, stále planulo cosi mystického a stále ji pronásledovaly vidiny budoucnosti.³⁶

1.2.6 Marie Riegerová

Marie Riegerová (1833-1891), rozená Palacká, se stala první dámou národa. Byla zakladatelkou mateřských škol, dívčích škol pro ženská povolání a humanitních idejí v českých zemích. Marie měla nadání na jazyky, chodila k Bedřichu Smetanovi na hodiny klavíru a k Amélii Mánesové na kreslení. Místo toho, aby vysedávala na kávových dýcháncích či v divadlech, myslela spíš na druhé než na sebe.³⁷

Jako jednatelka spolku sv. Ludmily svolala poradou a chtěla po mužových přátelích radu, jak to učinit, aby mohla pomáhat chudým dívkám. Díky této sešlosti se zřídila škola pro 13-14leté dívky, které se ve škole učily hlavně šít, malovat na sklo, na dřevo, na porcelán a připravovat obrázky pro tisk. Tato škola byla vůbec první *průmyslovou dívčí školou* ve střední Evropě,³⁸ založenou na sociální svépomoci. Nevyučovaly se sice všeobecně vzdělávací předměty jako později v Ženském výrobním spolku paní Světlé a slečny Krásnohorské, ale základy dívčího učení nad povinnou školní docházkou byly položeny.

Marie velmi často chodila do nevábných až středověkých domů, kde navštěvovala chudé lidi a zapisovala si, jak se do této bídne situace dostali. Po Praze se pohybovala v nenápadných šatech, a proto si vysloužila přezdívku „šedivá paní“.³⁹

³⁴ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 15

³⁵ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 15

³⁶ UHROVÁ, E., *České ženy známé i neznáme*, s. 171, 180

³⁷ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 19

³⁸ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 20

³⁹ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 21

Těmito návštěvami, kde dýchala nečistý vzduch plný mikrobů, riskovala své nevalné zdraví. Činila tak proto, aby pochopila a zmírnila sociální nerovnosti a mohla vychovávat své následovnice.

Její další pokračovací školou se stala *Vyšší dívčí škola pro ženská povolání* v Lazarské ulici, tzv. **Rodinka**.⁴⁰ Škola byla v roce 1934 na počest 50. výročí od svého založení přestěhována do moderní budovy v Podskalské 10 (dnešní Vyšší odborná škola ekonomických studií a Střední průmyslová škola potravinářských technologií⁴¹).

Později se stala předsedkyní Výboru paní pro městské mateřské školy a opatrovny. Stala se pro všechny velkým příkladem, za celý den padala únavou a velmi často, stejně jako Božena Němcová, říkala, že nemá ani vindru ...⁴²

1.2.7 Josefa Náprstková

Další významnou ženou byla **Josefa Náprstková**, rozená Křížková. Josefa Náprstková (1838-1907) byla dlouholetou zaměstnankyní a pomocnicí v podniku a domácnosti Anny Fingerhutové. Provdala se za Vojtěcha Náprstka, bohatého měšťana, pražského radního, mecenáše a zakladatele Průmyslového muzea a lidumila. Tehdy jí bylo 39 let. Jeho matka však se svatbou nesouhlasila, neboť nechtěla mít ve svém nízkém starožitném stavení druhou paní. A navíc, Pepička měla nízký původ, a tak se mamince nezdála ani jako vhodná partie pro svého syna.⁴³

Josefa byla starosvětská i moderní - dle Elišky Krásnohorské v sobě slučovala starosvětské hospodyňské tradice s novými názory moderní ženy. Hned po svatbě pokračovala ve své výtěžné činnosti a vzala na sebe i spoluzodpovědnost za chod podniku s mnoha zaměstnanci. Patřila k horlivým členkám Amerického klubu dam. Později našla zálibu ve sbírání výšivek, krajek a dalších kousků lidových krojů.⁴⁴

S manželem přijali za své pět větších dívek, které spolu s ostatními příbuznými dětmi u nich na dvoře domu U Halánků rostly a vychovávaly se navzájem.

⁴⁰ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 22

⁴¹ poznámka autorky

⁴² UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 23

⁴³ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 27

⁴⁴ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 28-29

Část svých osobních úspor dokonce věnovala nadaci **Zátiší**,⁴⁵ což byl fond pro spokojené stáří žen z lidu. Fond každý rok vyplácel podpory ženám, které o ni žádaly. V budově Zátiší pak ženy bez prostředků mohly dožít. Tento fond vydržel až do 2. světové války, než jej Němci zrušili, prostředky sloučili a vyplácení podpor skončilo.

Jak ona, tak i její manžel Vojtěch, na konci svého života dělali vše ve prospěch své knihovny a muzea, které vlastnili, a podřizovali jim všechen volný čas i pohodlí.⁴⁶

1.2.8 Eliška Krásnohorská

Eliška Krásnohorská (1847 – 1926), vlastním jménem Alžběta Pechová, byla velmi významnou českou básnířkou, libretistkou, psala divadelní hry, překládala a také působila jako novinářka a literární kritička.⁴⁷ V české kultuře najdeme jen málo příkladů takové energie a houževnatosti v dosahování ustanoveného cíle a zlepšení společenského postavení jako právě u Krásnohorské. Úctyhodný je i rozsah její literární tvorby, i když od mládí trpěla revmatismem. Ve stáří, chtěla-li psát, musela si tužku přivazovat k prstům, a málokterý den prožila bez bolesti. Velkou radost ji přinášelo i psaní pro děti.⁴⁸

Eliška se narodila jako sedmé dítě lakýrnického mistra Ondřeje Pecha. V rodině se žilo uměním a kulturou, otec ze svého výnosu kupoval knihy a obrazy. Když v roce 1850 zemřel, pokračovala jeho manželka v rodinné tradici, stejně tak jako starší sourozenci. Eliška proto vyrůstala ve velmi náročném a kultivovaném prostředí. Její studující bratři a jejich přátelé, ji, která jako dívka studovat nemohla a docházela jen do pražského Svobodova ústavu, zásobovali podněty a vědomostmi. To, co se v ústavu naučila, s jejich pomocí systematicky rozšiřovala. Naučila se také hrát na klavír a malovat.⁴⁹

Velký význam pro ni mělo přátelství s Karolinou Světlou. Eliška se v 15 letech dozvěděla, že díky své revmatické chorobě nebude moci založit rodinu a mít děti. Proto

⁴⁵ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 30

⁴⁶ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 30

⁴⁷ www.cs.wikipedia.org

⁴⁸ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 16

⁴⁹ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 16

se rozhodla nasadit všechny své síly za jejich změnu. Karolina Světlá ji v době jejího rozletu mateřsky podporovala. Z jejich přátelství se stala trvalá spolupráce na základě uskutečněných plánů v oblasti vzdělávání a rovnoprávnosti žen. Tyto ženy se navzájem velmi doplňovaly a obdivovaly – Světlá byla tvůrčí sopkou a Krásnohorská dokázala zdolávat překážky a být vytrvalá.

Největší uznání a respekt Elišce patří za její emancipační snahy. Byla členkou Ženského výrobního spolku českého spolu se Světlou, který poskytoval sociálně slabším ženám odborné vzdělávání a kvalifikaci.⁵⁰ V roce 1881 napsala jednu z prvních úvah o ženském hnutí - *Ženská otázka česká*.⁵¹ Neuvěřitelných 37 let redigovala *Ženské listy*,⁵² psala příspěvky do časopisu Osvěta, kde se zabývala literární kritikou, angažovala se i ve sporu o rukopisy. Patřila k zastáncům jejich pravosti a svůj názor vášnivě obhajovala tak, že druhou stranu v čele s T. G. Masarykem osočovala z nedostatku vlastenectví. V duchu svých názorů vytvořila na toto téma básnickou sbírku.⁵³

Léta její usilovné práce pak vedla k uskutečnění jejího celoživotního snu – ze spolku *Minerva*, který založila, se v září 1890 stalo první *české gymnázium pro dívky* stejného jména. Téhož dne došlo i k prosazení vysokoškolského studia žen v některých oborech. *Minerva* se v příštích desetiletích stala živnou půdou pro první generaci vzdělaných českých žen.⁵⁴

1.2.9 Teréza Nováková

Teréza Nováková (1853 – 1912) byla spisovatelkou, bojovnicí za práva žen, strážkyní a obětí tradičního českého feminismu.⁵⁵ Narodila se v zámožné pražské úřednické rodině. Jelikož byla její matka Němkou, hovořilo se doma německy.

Českému jazyku ji začal učit její otec, František Lanhaus, když jí bylo 5let.⁵⁶ Vzdělání získala v Amerlingově dívčí škole a díky znalostem cizích jazyků se později

⁵⁰ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 16-17

⁵¹ www.cs.wikipedia.org

⁵² WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 16

⁵³ www.cs.wikipedia.org

⁵⁴ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 17

⁵⁵ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 200

⁵⁶ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 17

věnovala překladatelské činnosti. Provdala se za středoškolského profesora Josefa Nováka, se kterým se odstěhovala do Litomyšle. Tam si velmi těžko zvykala. Z krátkého pobytu na malém městě se stalo celých 19 let.⁵⁷ V Litomyšli založila *Spolek paní a dívek*,⁵⁸ začala psát a přednášet. Vlivem krásné přírody v okolí Litomyšle začala rozvíjet národopisnou činnost, orientovanou na lidovou tvořivost, zvyky, výšivky, kroje, stavbu domů a jazykové zvláštnosti.

V počátcích své literární tvorby byla ovlivněna německým idealismem a Ibsenem. Co se týče jejího češtví, dobrými učitelkami jí byly Karolina Světlá a Eliška Krásnohorská. Ve své pozdější tvorbě se věnovala ženské problematice a na toto téma napsala sbírku, ve které kritizovala různé nešvary a upozorňovala na nezdravé prvky vztahů mezi pohlavími.⁵⁹ Po návratu do Prahy proslulý nakladatel Josef Otto nabídl Teréze možnost vydávat časopis, ve kterém by se mohla věnovat feministickému hnutí. Nováková nabídku samozřejmě přijala⁶⁰ a začala tak od roku 1897 redigovat časopis *Ženský svět*.⁶¹ V něm se snažila, aby v oblasti vzdělávání vedl rodiny k fyzickému, duševnímu, citovému i mravnímu zdraví. Teréza se v něm také snažila získat ženy pro větší angažovanost, zejména v politice.⁶² Od jejího působení měl *Ženský svět* daleko modernější charakter a šel ve stopách zaniklého *Ženského obzoru* Víta Kellnera než konzervativnějších *Ženských listů* Elišky Krásnohorské.

Nováková nebyla činná jen ve svém vlastním spolku v Litomyšli, ale působila i v řadě jiných, např. v Dámském odboru v Prostějově, Zemském klubu ve Vysokém Mýtě, v pražském Americkém klubu dam, Minervě, Ústřední matici školské, Ústředním spolku českých žen a v *Ženském klubu českém*,⁶³ který založila v roce 1903 s Františkou Plamínkovou. *Ženský klub český* byla organizace zastřešující české ženské spolky a umožňovala tak jejich lepší spolupráci. Úplně prvním úkolem hnutí byl boj za volební právo žen, druhým úkolem zahrnutí dívčího středoškolského vzdělání do bezplatného státního systému. Manifestace za právo žen volit se v prosinci 1905 zúčastnilo neuvěřitelných 3000 žen.⁶⁴ *Ženský klub český* měl být zároveň i studovnou,

⁵⁷ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 17

⁵⁸ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 201

⁵⁹ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 201

⁶⁰ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 17

⁶¹ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 203

⁶² NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 203

⁶³ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 17

⁶⁴ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 17

byl střediskem kultury, názorů, inspirace, odpočinku, i levným azylem pro mimopražské členky. Bohatá knihovna a čítárna jak domácích, tak i zahraničních časopisů, sloužila jako zdroj tiskovin, tehdy dostupných jen v kavárnách a hostincích, které nebyly pro ženská setkání vhodné. Klub také organizoval pravidelné hodnotné přednášky, výstavy a koncerty.⁶⁵

Čím byla Nováková starší, tím více cítila povinnost každého jedince, aby obětoval něco ze svého osobního blaha a prostředků k obecnému prospěchu.⁶⁶ Feministická hnutí Teréza viděla jako významnou složku procesu demokratizace tehdejší společnosti. Věnovala se otázce propojení domácnosti (rodiny) se zaměstnáním, protože se domnívala, že společnost nemá právo okrádat ženy o jejich nadání, schopnosti a ani o jejich mateřství. Uznávala rodinu jako nejcennější podstatu lidské společnosti, ale postrádala dostatečné respektování individuality ženy v rodině, ve společnosti a i v ženských hnutích. Navrhovala, aby se zřídily společné vývařovny, prádelny, jesle a školky, jež by ženám pomáhaly a usnadňovaly jim věnovat se své profesi, vzdělání, práci pro společnost a rodině.⁶⁷ V tomto smyslu se odkazovala na americká a německá ženská hnutí, ve kterých byla myšlenka hojných levných služeb pro ženy velmi rozšířená.⁶⁸

Do svých názorů vnášela nové pohledy, srovnání s cizími státy i zajímavé postřehy. Nebála se odvolávat na názory mužů, uznávaných veřejností jako autority, nebála se je ani kritizovat. Nejzajímavější jsou její názory na dvojí morálku, na předmanželský intimní život, na literaturu zabývající se vztahy mezi mužem a ženou, na ženské hnutí v Německu, na potraty a vraždy novorozeňat.⁶⁹ Dvojí morálka tehdy znamenala, že muž má morálku volnou a žena přísnou. Označila to proto za nezdravý a nebezpečný základ pro intimní vztahy mezi mužem a ženou a pro manželství, neboť budí v ženách strach a brání jim rozvinout potřebnou důvěru k mužům. V otázce potratů rozlišovala situace, kdy je potrat oprávněný a kdy není.⁷⁰

⁶⁵ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 214, 216, 217, 218

⁶⁶ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 201

⁶⁷ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 17

⁶⁸ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 208

⁶⁹ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 203

⁷⁰ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 205

Souběžně s emancipační činností vytvářela svá nejvýznamnější literární díla a realistické romány s venkovskou tematikou. Teréza Nováková svou činností uzavírá řadu českých feministek – spisovatelek 19. století.⁷¹

1.2.10 Růžena Svobodová

Růžena Svobodová (1868-1920) byla autorkou povídek a románů z přelomu 19. a 20. století. Byla elegantní blondýnou, která každému dokázala otevřít srdce živým zájmem o jeho osud. Neměla ráda pasivitu a duševní lenost. V přírodě i mezi lidmi si neustále psala poznámky, skládala z nich příběhy a pak je velmi úspěšně prodávala. Dle Julia Zeyera měla daleko větší talent než její manžel F. X. Svoboda, úředník Městské spořitelny, literát a dramatik, jenž ji do umělecké obce přivedl.⁷²

Později rozpoutala velkou humanitární akci, když v Prachaticích a Mšeném na Podřipsku v letech 1916 a 1917 viděla vyhublé děti, jak shánějí něco k snědku, i zelené lupení bylo dobré, a došlo jí, kam až může sociální krize dojít. Z porad s několika charitativními organizacemi a magistrálními úředníky sepsala výzvu „*Nedejte zahynouti!*”⁷³ a otiskla ji v mnoha denících 25. října 1917. Doufala, že se najdou lidé, kteří se při dobré vůli podělí s ostatními a zachrání své spoluobčany, hlavně děti, před hladem. Tato svépomocná akce dostala název **České srdce**.⁷⁴ Stejně tak se jmenoval i její nápad, vyrobit odznak, červené srdce v trnovém věnci. Odznaky zdarma vyrobila firma Waldes a začaly se prodávat po koruně ve prospěch Českého srdce. Akce České srdce však měla daleko větší ohlas u podnikatelů a venkovských učitelů, než u zemědělců, u kterých se to očekávalo, neboť oni byli zdrojem mléka a chleba. Proto Antonín Švehla, tehdejší předseda České strany agrární, svolal do Obecního domu v Praze poradu stranických důvěrníků a vyzval statkáře, sedláky a chalupníky, aby vytvořili sběratelské výbory pro dary městu. Netrvalo dlouho a do Prahy do skladu

⁷¹ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 17

⁷² UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 33

⁷³ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 34

⁷⁴ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 35

Českého srdce na Havlíčkově (dnes Senovážném) náměstí proudily bedny a pytle s bramborami, moukou, kroupami, chlebem, ovocem, zajíci, králíky, medem, slaninou, přijížděly i vagóny uhlí, povozy se dřevem a mlékem. Přispívali např. Colloredo-Mansfeld, Odkolek či Baťa. Na pomoc přišla i Ema Destinová, která uspořádala 1. května 1918 ve Smetanově síni koncert s orchestrem Národního divadla a výtěžek věnovala nadaci.⁷⁵

Růžena Svobodová si přála, ač neměla žádné vlastní děti, aby venkovské rodiny přijímaly pražské děti jako národní hosty k zotavení. Na Staroměstském náměstí zřídila 30 kanceláří,⁷⁶ kde se chudé matky tlačily s nadějí, že jejich dítě dostane šanci pobýt na čas ve venkovské rodině. Děti byla na venkově velmi spokojené a dostávalo se jim plnohodnotné stravy a pohodlí. Avšak pozdější komunistky evokovaly, že jim drobotina sloužila jako levná pracovní síla. Také zásoby ze skladu v Praze začaly mizet - byly velmi lákavé, a tak si čas od času někdo z personálu něco strčil pod kabát. Asi proto si Růžena Svobodová přečetla důraznou výtku, že v jejím odboru zavládl jistý bolševismus, který využíval její něžnou duši.

Nicméně k Českému srdci se později přidala i Alice Masaryková, po válce poslankyně národního shromáždění za Slovensko. V té době byl založen i Československý kříž, a to se Růženě moc nelíbilo. Avšak po pár nedorozumění Alice zasedla v předsednictvu Českého srdce, které Červenému kříži nabídlo svůj sklad a obsluhu na pomoc ruským běžencům. Na druhou stranu, Červený kříž jmenoval Svobodovou vedoucí tiskového odboru a skupiny dětí vybavil do Švýcarska a Švédska.

Růžena byla velmi činorodá a aktivní, pracovala 16 hodin denně. Přijímala matky s dětmi, pomáhala při zapisování, poslouchala nářky a stesky, zachycovala prosebné pohledy a trpěla výtky. Byla nazývána „dobrotivou paní“ či „ochránkyní českých dětí“.⁷⁷

⁷⁵ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 35

⁷⁶ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 35

⁷⁷ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 36-37

1.2.11 Alice Masaryková

Velmi významnou a často opomíjenou ženskou osobností, o které bychom měli vědět více, neboť by si to zasloužila, byla **Alice Masaryková** (1876-1965). Alice Masaryková, byla jedinou ze čtyř Masarykových dětí, která vystudovala univerzitu a v roce 1904 měla promoci jako historicky první česká doktorka. Po roce přešla na filosofii a zamilovala si dějiny a umění. Stala se pro Československo první vyškolenou sociálně-zdravotní pracovnící.⁷⁸ Vedla celý dům na Hradě, který díky ní fungoval skromně, ale i noblesně, a hlavně ožil.⁷⁹

Mimo péči o Hrad a otce vytvořila projekt na školu sociálních pracovníků. S kroužkem žen, zejména s kolegyněmi z Minervy, po udělení povolení založila **Ženskou vyšší školu sociální práce**⁸⁰ v Praze – Holešovicích. Přednášelo se tam např. právo, národní hospodářství, sociální péče, sociální hygiena, organizace veřejného zdravotnictví, sociální pojištění, zdravotní poměry dělnictva, hygiena matky a dítěte, psychologie a pedagogika. K tomu ještě administrativa humanitárních ústavů, technická zařízení sociálních ústavů a praxe v terénu.

V rámci aktuálně založeného Československého červeného kříže, kterému 20 let předsedala, chtěla předcházet nemocem a ničit je v zárodku, vychovávat k hygieně, péči o zdraví a vzájemné pomoci. Alice alias Elis sháněla sponzory a dary nejen doma, ale i v zahraničí, zejména mezi americkými krajany. K tomu potřebovala hodně energie, výmluvnosti bez frází, přesně jako její otec.⁸¹

V roce 1921 přivedla do Československa Rockefellerovu nadaci, která tu započala velký experiment reformy veřejného zdravotnictví. Díky ní byl v Praze v polovině 20. století zřízen **Státní zdravotní ústav**,⁸² jenž do dnešních dnů stojí ve Šrobárově ulici na Vinohradech. Tento ústav začal vyrábět séra, očkovací látky, zabýval se prevencí nakažlivých chorob, zdravotnickou statistikou, hygienou výživy a práce. Také organizoval očkování pro školní mládež a prováděl zdravotní výzkumy v různých regionech. Rockefellerova nadace financovala vzdělávání zdravotních pracovníků a

⁷⁸ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 39

⁷⁹ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 40

⁸⁰ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 41

⁸¹ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 41-42

⁸² UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 42

vědců a řada našich lékařů, mikrobiologů, biochemiků či zdravotních sester získala v době mezi válkami a krátce po ní kvalitní školení v USA a dalších zemích. Bohužel po únoru 1948 byly všechny naše kontakty s nadací přerušeny a nesmělo se o ní ani mluvit.⁸³

Alice se starala o životy druhých a na sebe zapomínala. Žádná láska jí nevyšla, vlivem vlastenectví se citu k Němci Richardu Fröhlichovi vyhýbala, a ani on nevyvíjel velkou aktivitu. Nešťastně skončila i její láska k hradnímu architektovi Josipu Plečnikovi. Jelikož měla starosti s životy ostatních, nevytvořila si svůj vlastní život a ani se toho neodvažovala ...⁸⁴

1.2.12 Olga Fastrová

Olga Fastrová alias Yvonna (1876-1965) byla nejen jedna z prvních českých novinářek a spisovatelek, ale také překladatelka z němčiny a francouzštiny, publicistka a výborná fejetonistka. Po sňatku s Ottou Fastrem poradila tři holčičky a pak mu vypomáhala v jeho povolání dramatika a redaktora Divadelních listů.⁸⁵

Po Ottově smrti jí přišla nabídka z novin, z *Národní politiky*. I když byl její parketou fejeton a literatura, dostala na paškál nedělní rubriku pro ženy. Mimo to redigovala knihy, magazín *Dámské besedy* a překládala, zejména divadelní hry a romány. Už za svého života se dočkala uznání, svým talentem předčila Boženu Němcovou, Elišku Krásnohorskou a další. Bylo to dáno tím, že se v ní zrodila profesionální žurnalistka se širokým záběrem. Věděla, co napsat k veřejnému dění, k literatuře, módě, bydlení či receptům. Psala nápaditě, svižně, konkrétně. Na nedělních stránkách pro ženy se vcit'ovala do role psychologů nespokojených manželek, chválila výtěžnou činnost ženského pohlaví, hájila právo pomocnic v domácnostech, kratší sukně, pro lyžování, cyklistiku a jezdeckví propagovala dlouhé kalhoty. Poskytovala rady, jak si vést šatník, přešívát šaty anebo ošetřovat nemocného člena rodiny.⁸⁶

⁸³ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 42

⁸⁴ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 43

⁸⁵ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 45

⁸⁶ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 46

Později oslepla a podstoupila náročnou operaci očí. Také byla povolána k soudu, že se údajně v tisku dopustila velezrady.⁸⁷ Po první světové válce vydala brožuru *Co se sluší a nesluší o společenském chování a oblékání*, pro mladá manželství sepsala praktického průvodce *Útulný domov*.⁸⁸ Její řádky v Národní politice byly nejčtenější. Nedělní vydání vycházelo o 36 a více stránkách s nákladem 400 000 výtisků.⁸⁹

Ani na počátku 60. let, již jako postarší paní, se neobešla bez společnosti. Velmi často chodívala do vinohradské kavárny Hlavovka, kde pozorně, zrakem profesionálky, pročítala noviny.⁹⁰

1.2.13 Betty Karpíšková

Poslední žena, která uzavírá tuto kapitolu, je **Betty Karpíšková** (1882-1942). Betty, manželka typografa, měla pouze základní vzdělání, ale za časů meziválečných se mezi osvědčenými poslanci neztratila (Kramářem, Švehlou, Klofáčem a dalšími). Stala se místopředsedkyní sociálně demokratické strany a stála před nimi jako rovná s rovnými, protože dokázala jasně myslet a věcně kritizovat. V její době byly ženy v parlamentu žhavou novinkou.⁹¹

Betty psávala do *Ženských listů* a později se ujala i *Ženských novin*.⁹² Zabývala se otázkou potratů a inspirována praxí v londýnské klinice, založila v březnu 1934 *Svaz pro kontrolu porodů*⁹³ v Praze. Jednalo se o sdružení, které poskytovalo rady ženám, jak se pokud možno vyhnout otěhotnění.

Také pomáhala uprchlíkům z Německa a Rakouska a při zátahu na členy bývalé sociální demokracie se pod záminkou tajného spolčování ocitnula, 6. května 1941, mezi zatčenými. Nestrachovala se o sebe, ale o svou dceru a vnuka. Později společně s ní gestapo odvedlo z jejich bytu v pražské ulici Na Šumavě manžela, syna i zetě.⁹⁴

⁸⁷ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 46

⁸⁸ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 47

⁸⁹ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 48

⁹⁰ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 49

⁹¹ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 65

⁹² UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 65

⁹³ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 68

⁹⁴ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 69

V novodobých dějinách je Betty uznávána za svůj pokrokový názor, že rozhodnutí o mateřství náleží především ženě. Řekla: „*Je jen jediné výsostní právo na rozhodování v otázce rodit či nerodit, a to je nezadatelné právo matky.*“⁹⁵

Konec svého života prožila v Pankráci a Terezíně, poté zahynula v Osvětimi.⁹⁶

⁹⁵ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 69

⁹⁶ UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*, s. 69

2. HISTORICKÝ VÝVOJ PRVNÍCH ČASOPISŮ PRO ŽENY

Druhá kapitola, Historický vývoj prvních časopisů pro ženy, ve svých prvních podkapitolách přináší malý exkurz do počátků českého novinářství. A to od roku 1779, kdy se začala česká žurnalistika pomalu rozvíjet díky českým národním obrozencům, Josefu Dobrovskému, Josefu Jungmannovi či Františku Palackému.

Nezapomíná ani na Bachovský absolutismus, jenž ovlivnil český tisk z hlediska obsahu a množství, vypráví o politických stranách, které zakládaly tiskové orgány a vydávaly své první noviny, a o novinách a časopisech z období první republiky.

Dále se věnuje prvním časopisům pro ženy do 20. století, kde uvádí jejich redaktory a obsahovou náplň, popisuje ženské časopisy 20. století ovlivněné dobou proletariátu, a tedy i ženský komunistický tisk.

Kapitolu uzavírají 50. léta, kdy se na českém žurnalistickém trhu objevil časopis pro ženy, který s námi zůstává i do dnešních dnů, časopis *Vlasta*.

2.1 Počátky české žurnalistiky

Podíváme-li se do historie, zrod moderní žurnalistiky v českých zemích prakticky započal až v procesu české národní emancipace, a to od poslední třetiny 18. století, kdy velmi významnou roli sehrála česká tištěná média. U zrodu prvních českých časopisů stál **Josef Dobrovský**, osvícený katolický kněz a patriarcha české začínající vědy. Jeho první vědecký čtvrtletník nesl název *Böhmische Litteratur auf das Jahr 1779*.⁹⁷ Další významné časopisy století byly např. *Hlasatel český*,⁹⁸ první vědecká revue *Krok* pod

⁹⁷ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 50

⁹⁸ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 53

vedením **Josefa Jungmanna**,⁹⁹ *Časopis Českého museum* v područí **Františka Palackého**,¹⁰⁰ *Český Lidomil* či časopisy pedagogického rázu *Věrný raditel rodičů, dítek, pěstounů a učitelů, Přítel mládeže*.¹⁰¹

V roce 1834 byl tehdejší národní zábavník pro Čechy, Moravany a Slováky v Uhrách *Jindy a nyní* přejmenován **Josefem Kajetánem Tylem** na *Květy České*, po roce na *Květy*, s podtitulem *Národní zábavník pro Čechy, Moravany a Slováky*.¹⁰² Květy se měly stát orgánem i organizátorem českého národního hnutí, měly sloužit aktuálním potřebám, tlumočit potřeby nově se formující české společnosti a zároveň utvářet zpětnou vazbu na čtenáře, zejména lidového, měly ho získat a připravit pro vyšší společenské a národní úkoly. Tyl proto okolo svého listu soustředil nejen přední literáty starší, ale dával prostor i střední a nejmladší generaci. Pro ty nejmladší byl opravdovým učitelem a rádcem. Do Květů publikovala řada českých spisovatelů i básníků. Z těch nejstarších např. Vojtěch Nejedlý, Magdalena Dobromila Rettigová, Václav Hanka, J. V. Vocel, ze současníků např. Karel Sabina, L. Štúr, a z generace nejmladších např. Karel Hynek Mácha či Karel Jaromír Erben. Po odchodu z Květů začal Tyl řídit další časopis, *Pražský posel*, jehož první číslo vyšlo v březnu 1846 a mělo podtitul *sbírka užitečného a kratochvilného čtení pro lid jazyka českého od J. K. Tyla*. Časopis se hlavně zaměřoval k vrstvám, které byly zaostalé (např. drobní rolníci, řemeslníci, lidé na venkově).¹⁰³

V revolučních letech 1848-1849 se Češi poprvé setkali s fenoménem politické žurnalistiky, kdy byla mimo jiné zrušena předběžná cenzura (cenzura, která je prováděna před vydáním periodika) a tištěná média tak získala určitou volnost.

Tehdy vznikl např. první český deník **Karla Havlíčka Borovského** - *Národní noviny* či periodika radikální demokratů - *Pražský večerní list*, *Noviny Lípy slovanské* aj., která oproti liberální politické reprezentaci v čele s Františkem Palackým a Františkem Ladislavem Riegerem zastávala demokratičtější, ale velmi často nerealistické představy.¹⁰⁴

⁹⁹ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 55

¹⁰⁰ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 57

¹⁰¹ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 60

¹⁰² BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 74

¹⁰³ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 80

¹⁰⁴ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 95

Pražskou specialitou byly listy, které vycházely v němčině i češtině – večerník *Pozor (Habt Acht)*, deník *Svornost (Concordia)*, *Rychlík z Čech (Eilbote aus Böhmen)*, *Vlastimil (Patriot)* a pak také list *Bohemia*, který přinášel články v obou jazycích.

Po březnu 1948 vycházel zejména politický tisk. Vznikla řada politických časopisů, buď nových, anebo přeměnou z beletristických a vědeckých časopisů. Pro příklad lze uvést časopis *Česká včela*, či již zmíněný *Pražský posel*, *Květy* a *Časopis českého museum*. Do kategorie politického tisku patřily i humoristické časopisy – neperiodický *Hacafírek* či ilustrované *Šarivari* a *Brejle*. Doktor Kampelík téhož roku vydal časopis pro dělníky, *Hlásník*, s podtitulem *Poučení tiskařů, řemeslníků a jiných občanů*. Vydal M. Dr. Frant. Cyril Kampelík. Bylo to první, ale zároveň poslední číslo.¹⁰⁵

8. května 1850 vyšlo první číslo nového Havlíčkova listu, *Slován*.¹⁰⁶ V něm Havlíček oproštěn od vlivu liberálních politiků rozvíjel mistrné úvahy plné politických aforismů a ve svižném výkladu i zdrcující polemice s vládními listy poukazoval na aktuální politické dění a události. Vláda se tehdy nepřímou snažila vliv *Slovana* omezit, chtěla ho zničit ideologicky, a proto od července začala proti němu vydávat nový list *Videňský deník*.¹⁰⁷ Tento deník se stavěl do pózy, že mu leží na srdci blaho českého národa, ale bez formy Havlíčkovy polemiky s vládou.

V období Bachova absolutismu, v 50. letech, nezávislé noviny politické nevycházely. Jediným projevem české žurnalistiky byly časopisy odborné, vědecké, humoristické, literární, které později plnily funkci noviny, neboť jim bylo povoleno, aby obsahovaly i krátká nepolitická zpravodajství. Tyto časopisy, zejména beletristické, měly velký funkční význam pro české čtenáře v oblasti výchovy a uvědomování. Často obsahovaly boje o směr české kultury. Napomáhaly čtenářům lépe se orientovat v současných ideových trendech a vyzbrojovaly je tak do příštích let obnoveného ústavního života. Na jejich tradici pak navazovali tvůrci časopiseckých tribun různých literárních směrů a velké rodinné časopisy.¹⁰⁸

¹⁰⁵ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 95

¹⁰⁶ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 119

¹⁰⁷ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 120

¹⁰⁸ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 130

Absolutistický režim se negativně odrazil i v počtu vydávaných tiskovin. V květnu 1849 byly zastaveny Květy,¹⁰⁹ čímž zmizel poslední beletristický časopis, a proto bylo nutné, jej něčím nahradit. Velkým úspěchem byla událost, kdy 6. února 1851, Ferdinand Břetislav Mikovec začal u Kateřiny Jeřábkové v Praze, v nákladu asi 1 000 výtisků,¹¹⁰ vydávat literární týdeník *Lumír*.¹¹¹ *Lumír* musel být svého času velmi loajální a dávat pozor na jistá smýšlení. Nejzajímavější jeho částí byl fejeton přinášející statě z oblasti historie, archeologie, divadla a umění. Zbylý obsah časopisu, zejména beletristická část, byl, kvůli absolutismu, bezbarvý. Fejetonem se tu novináři snažili nahradit noviny. I když *Lumíra* po Mikovcově smrti roku 1862 převzal Vítězslav Hálek, brzy zanikl.¹¹²

Po vydání Almanachu Máj (1858)¹¹³ se žurnalistické prostředí rozjasnilo. Příznaky měnících se poměrů příznivějších pro nás měly za následek, že začaly vznikat nové časopisy. Byly převážně beletristické, ale snažily se nenápadně, jako by na okraj, všimnout politických otázek. Patřil mezi ně např. časopis *Posel z Prahy*, *Jason* a *Obrazy života*.¹¹⁴

Obrazy života se snažily propojit vzdělávací a výchovný účel časopisu s účelem zábavným. Jan Neruda tu působil jako redaktor, Karolina Světlá, Adolf Heyduk, Vítězslav Hálek a další přispívali svou troškou do mlýna a předávali svým čtenářům to nejlepší ze svých děl. V *Obrazech života* se objevily i překlady zahraniční literatury, literární a divadelní rozborů, zajímavé cestopisy, teoretické a vědecké články podávané populární formou, anekdoty, karikatury českých vlastenců i vtipná rubrika Dopisy redakční.¹¹⁵ V roce 1859 se časopis stal tribunou českého demokratického hnutí a měl se stát reprezentativním orgánem demokratické české kultury. Bohužel k tomu nakonec nedošlo z důvodů nedostatečné kvalifikace Jana Nerudy pro vedení tohoto časopisu.¹¹⁶

V roce 1851 spatřil světlo světa časopis *Týdeník*,¹¹⁷ s podtitulem *Časopis pro polní, lesní a domácí hospodářství ku prospěchu stavu rolnického*. Od roku 1854 byl

¹⁰⁹ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 130

¹¹⁰ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 130

¹¹¹ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 130

¹¹² BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 130-131

¹¹³ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 132

¹¹⁴ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 132

¹¹⁵ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 133

¹¹⁶ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 135

¹¹⁷ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 137

vystřídán časopisem *Hospodářské noviny*¹¹⁸ za dobré redakce MUDr. Filipa Stanislava Kodymi. *Hospodářské noviny* přinášely aktuální informace o činnostech hospodářských spolků, o nových strojích, o správném hnojení a jeho významu apod. Soustřeďovaly se v nich i dopisy od rolníků, kteří ostatním předávali své rady, zkušenosti a názory.

Poslední kategorií časopisů, která uzavírá 50. léta 19. století, jsou časopisy humoristické. Nejdelší dobu trvání měly *Humoristické listy*.¹¹⁹ Začaly vycházet v únoru 1858 jako neperiodický časopis vydavatelem a redaktorem Josefem Richardem Vilímkem. O rok později se z nich stal týdeník a od roku 1861 na základě úředního povolení mohly vycházet jako politicko-satirický týdeník. Přes úřední perzekuci se udržely velmi dlouho a v pozdějších desetiletích pomáhaly svými vtipnými narážkami oživit opoziční protivládní náladu širokých vrstev národa.¹²⁰

Od počátku 60. let 19. století se český tisk ocitl na vzestupu díky větší liberalizaci. Jedním z nejúspěšnějších českých deníků, spojujících politická témata a kulturní problematiku, byly *Národní listy Julia Grégra*.¹²¹ Byly obsahově různorodé a proslulé kvalitními fejetony, např. i od Jana Nerudy.

Po neúspěchu dělnického *Hlásníku*, začal v roce 1867 vycházet nový časopis pro dělníky s příznačným názvem *Dělník*.¹²² Redigoval jej Václav Petr, ale hlavní slovo v nich měl zpočátku buržoazní národohospodář, hlasatel svépomocných družstevních teorií, JUDr. Fr. Lad. Chleborád. Snažil se vést dělníky cestou nerevoluční, zrazoval je od boje za politická práva, proklamoval teorie o zbohatnutí dělnictva vzájemnou svépomocí a společným hospodařením. Chtěl je získat pro boj proti německé konkurenci a pro podporu státoprávních požadavků. *Dělníka* nahradil *Český dělník* poté, co byl Václav Petr obžalován a uvězněn pro pobuřování proti továrníkům, zvláště německé národnosti. Paradoxně po návratu z vězení jej dostal na vedení a přejmenoval zpátky na *Dělníka*. V letech 1869-1871 dosáhl tento časopis svého vrcholu, neboť sledoval všechny významné třídní boje u nás, v Rakousku a dalších evropských zemích.

¹¹⁸ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 138

¹¹⁹ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 138

¹²⁰ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 139

¹²¹ KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*, s. 19

¹²² BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 176

V dubnu 1875 zanikl.¹²³ Kromě *Dělníka* vycházely i *Dělnické listy*¹²⁴ či časopis *Budoucnost*.¹²⁵

Budoucnost začali vydávat průkopníci socialismu, L. Zápotocký, J. B. Pecka, L. Kochmann a další. Časopis se stal útočištěm a rádcem proletariátu v jeho utrpení a bídě, pomocníkem v době nezaměstnanosti a perzekuce, důležitým centrem třídně uvědomělého a organizovaného dělnického hnutí, nástrojem socialistické agitace a propagandy.¹²⁶

Dalšími dělnickými časopisy byly např. brněnský čtrnáctideník *Duch času*¹²⁷ a brněnský časopis *Rovnost*,¹²⁸ prostějovský *Hlas lidu*, dále pražský *Věk svobody* (*Nový věk svobody*) či vídeňský *Gleichheit*.¹²⁹

Od listopadu 1889 do dubna 1890 vyšlo sedm nových dělnických politických čtrnáctideníků¹³⁰ – ve Vídni začaly opět vycházet *Dělnické listy*, v Praze *Zář*, satirický *Bič* a dva specializované časopisy k přípravě prvomájové demonstrace – *První máj* a *Osmihodinová doba pracovní*, v Brně satirická *Rašple* a protiklerikální *Červánky*.¹³¹

Vlivem rozmachu hnutí i **české kraje** začínaly mít svůj vlastní tisk. Většinou to bylo v průmyslových městech s dělnickými obyvateli. V Plzni se proto objevil *Posel lidu*, *Žumbera* a *Nová doba*, na Kladensku velmi významný, od roku 1891 vycházející jako Časopis strany sociálně demokratické, *Svoboda*, v Teplicích *Severočeský dělník*, v Českých Budějovicích *Jihočeský dělník* a na Hradecku *Právo lidu*. Z výše zmíněného pražského *Věku svobody* (*Nového věku svobody*) se 3. ledna 1891 stal *Sociální demokrat* a plnil funkci hlavního stranického orgánu.¹³²

Obecně se rok 1890 vyznačoval zvýšenou aktivitou proletariátu, nového rozmachu sociální demokracie a stále trvajícím rozvojem dělnického tisku. Tento rok přinesl řadu

¹²³ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 177

¹²⁴ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 177

¹²⁵ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 179

¹²⁶ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 180-181

¹²⁷ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 185

¹²⁸ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 189

¹²⁹ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 191

¹³⁰ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 191

¹³¹ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 191-192

¹³² BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 192

nových odborných časopisů. Vycházely např. časopisy *Obuvník*, *Pekař*, *Hoblík*, *Časopis stavebního dělnictva*, *Osnova*, *Truhlářské listy* apod.¹³³

Počátkem 90. let se začaly v českých zemích projevovat radikální, nacionální a demokratické tendence, a to hlavně mezi mládeží, mezi studenty. Prvním tiskovým reprezentantem tohoto pokrokařského hnutí, které nemělo vlastní politický program ani pevnou organizační strukturu, byl *Časopis českého studentstva*, po jeho zániku pak pokrokařský týdeník *Neodvislost* a revue *Nové proudy*.¹³⁴ Po krátký čas vycházel čtrnáctideník dělníků *Pokrokové listy* a později sociálnědemokratický časopis pro dělnickou mládež *Naše snaha*.¹³⁵ Opozice, radikálně pokroková strana, začala vydávat časopis *Samostatnost* a nově vytvořená samostatná politická strana Radikálně státoprávní si ustanovila jako svůj tiskový orgán *Radikální listy*.¹³⁶

Ve druhé polovině 90. let vznikala různá regionální zemědělská sdružení, pro příklad autorka uvádí Sdružení českých zemědělců v roce 1896. V politické oblasti byly ve shodě s mladočechy, v oblasti zemědělské prosazovali stavovské zájmy agrární buržoasie, neboť jejich cílem bylo založit samostatnou politickou stranu. Toto sdružení začalo vydávat časopis *Obrana zemědělců* a dalšími list agrárního hnutí byly *Selské noviny* a odborný časopis hospodářský *Zemědělské listy*.¹³⁷

Kromě těchto stran začaly vznik i katolické strany. Od roku 1896 začala na Moravě působit Katolická strana národní, jejímž cílem byl šířit katolické myšlenky do všech vrstev národa. Jejími tiskovými orgány byly *Hlas* a *Obecné noviny* zaměřené proti sociální demokracii.¹³⁸ Další strana Katolický spolek českého rolnictva vydával časopis *Selské hlasy*, v Čechách Katolická strana od roku 1897 *Katolické listy*.¹³⁹ Klerikální hnutí bylo navenek velmi aktivní, hlavně v oblasti žurnalistické. Vydávalo přes 30 novin a časopisů, odborné časopisy, časopisy pro ženy, revue atd.

Na Moravě položil základy křesťanskosociálního tisku bývalý sociální demokrat T. J. Jiroušek, který začal v Brně od roku 1885 vydávat první český křesťanskosociální

¹³³ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 191

¹³⁴ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 200

¹³⁵ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 200-201

¹³⁶ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 201

¹³⁷ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 201

¹³⁸ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 202

¹³⁹ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 202

časopis *Dělník*.¹⁴⁰ Později tu začal vycházet další časopis podobného obsahu, *Obrana práce*. I v Čechách vycházely křesťanskosociální časopisy, např. od roku 1891 *Dělnické noviny*.¹⁴¹

Po volbách do říšské rady v roce 1897 začala česká buržoasie nový boj proti internacionální sociálně demokratické straně a usilovala o rozštěpení dělnického hnutí. Vytvořila se skupina tzv. národních dělníků, jež nesouhlasila s proti státoprávním ohrazením sociálně demokratických poslanců, zamítala třídní boje a vyzývala dělníky, aby založili novou stranu. Toto hnutí národních dělníků mělo od dubna 1897 svůj vlastní časopis, *Český dělník*.¹⁴² O necelý měsíc poté, začaly vycházet *České dělnické listy* a v posledních třech letech 19. století další národně sociální časopisy *Probuzení* v Praze a vídeňské *Československé hlasy na Dunaji* za přispěním redaktorské práce Jiřího Stříbrného.¹⁴³

V dubnu 1898 se národní dělníci stali oficiální politickou stranou – Národně sociální strana v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a Dolních a Horních Rakousích. Téhož roku končí svou činnost řada národně sociálních časopisů v Praze a jejich úlohu přebírá nový týdeník *Česká demokracie*.¹⁴⁴

Počátkem 90. let se také s rozvojem dělnického hnutí v Čechách začaly objevovat anarchistické tendence. Spojencem mezi jednotlivými anarchistickými skupinami a stoupenci hnutí byl anarchistický tisk. Ve Vídni to byl čtrnáctideník *Matice dělnická* – časopis pro socialistickou vědu, kde vydavatelem a redaktorem byl Jan Opletal, v Praze *Nový kult* – mezinárodní sborník umění, politiky a života vydávaný S. K. Neumannem. Dalšími anarchistickými časopisy byly čtrnáctideník *Volný duch*, na kterého navazovaly *Volné listy*, či časopis *Omladina* Viléma Körbera.¹⁴⁵

¹⁴⁰ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 203

¹⁴¹ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 203

¹⁴² BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 203

¹⁴³ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 203

¹⁴⁴ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 204

¹⁴⁵ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*, s. 204

2.2 První časopisy pro ženy

Do poloviny 90. let 19. století zaujímaly první místo svou důležitostí *Ženské listy*. *Ženské listy* začaly vycházet od roku 1892 a byly prvním ženským periodikem v Rakousko-Uhersku. Více než 20 let plnily nepostradatelnou roli v informování, vzdělávání a třibení názorů českých žen na všelijaké problémy. Od 90. let však začínaly být považovány za příliš konzervativní, protože se poněkud striktně vyhýbaly otázkám, které souvisely právě s modernizací společnosti a se vzrůstající svobodou individua.¹⁴⁶

Možná, že i z tohoto důvodu začal od roku 1896 vycházet nový časopis, *Ženský obzor*. Redaktorem tohoto nejradiálnějšiho ženského časopisu, vydávaného v Brně, byl **Vít Kellner**. I když do něj přispívali muži i ženy stejnou měrou, po krátké době zanikl. Ale v roce 1900 se objevil nový časopis, stejného názvu.¹⁴⁷

Ženské listy byly vedeny **Eliškou Krásnohorskou** a nepřijaly *Ženský obzor* s velkým nadšením. Naopak jej strhly negativní kritikou, že je zbytečný, odmítaly jeho liberálnější názory, zejména ty, které se týkaly mravnosti, volnějšímu způsobu užívání jazyka, roli literatury ve společnosti apod. Krásnohorská velmi těžce nesla užívání vulgarismů v literatuře a mezi mladými. Na druhou stranu se není čemu divit, neboť Krásnohorská obětovala celý život obrovskému úsilí k rozvoji dobré češtiny a literatury, přispívala k sebepoznání, prohlubování mravních hodnot, a proto cítila, že jsou tímto vývojem ohroženy výsledky její celoživotní práce. Také odmítala moderní literaturu jako surovou a pro výchovu mládeže nevhodnou. Kellner její kritiky dementoval, že se nejspíš Krásnohorská obává konkurence, ale vyznal se z velkého obdivu k ní a snažil se vyvrátit její výtky.¹⁴⁸

I když se ženám otevíraly možnosti v oblasti vzdělávání, zaměstnání, působení ve veřejné sféře, začalo být zřejmější, že kořeny předsudků a konzervativních názorů jsou daleko hlubší, než se předpokládalo. Konzervativci, vyšší vrstvy i církve neustále trvali na zažitých názorech, že nejpřirozenější místo pro ženu je v rodině a že má pracovat mimo domov jen z nezbytné nutnosti. Bylo proto třeba neustále obhajovat snahy žen

¹⁴⁶ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 164

¹⁴⁷ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 164

¹⁴⁸ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 164-165

proti názorům zpochybňujícím oprávněnost požadavku vyššího vzdělání pro ženy a jeho následného uplatnění v praktickém životě. Církev sice zakládala dívčí školy, i ve zdravotnictví, ale neodborně, bez moderních metod a znalostí, s velmi konzervativními přístupy. Postoje církve se stávaly na stránkách ženských časopisů častým předmětem zkoumání a kritiky.¹⁴⁹

V ženském tisku se dále také řešil požadavek, aby práce žen v domácnosti a pro rodinu byla společností považována za plnohodnotnou. Články kladly velký důraz na význam rodiny a význam obou rodičů pro zdravý rozvoj dětí. Názory na výchovu byly vcelku moderní, prosazovaly důležitost příkladu matky a otce, různé rady, výstrahy, hrozby i odměňování. Zamýšlely se i nad legitimitou rozvodu, je-li nezbytný pro záchranu ohrožených dětí a matek. Rozvody byly v té době nepřijatelné, protože většina sňatků byla církevních a následky rozvodu pro ženu bývaly daleko horší a neúnosné. Většinou se radilo z ekonomických i společenských důvodů manželství zanechat.¹⁵⁰

Dalším významným časopisem, který začal vycházet opět v Brně od roku 1905, byl časopis *Ženská revue*.¹⁵¹ *Ženská revue* byla vedena bývalou jeptiškou a učitelkou **Zdenkou Wiedermannovou-Motyčkovou** (1868-1915). Za čas vycházel s podtitulem, mottem T. G. Masaryka: „žena budiž na roveň postavena muži kulturně, právně i politicky“.¹⁵² Tento časopis byl velmi potřebný, protože moravské ženy měly své specifické problémy a na rozdíl od žen z Čech tu byl hlavním problémem klerikalismus. *Ženská revue* se ihned zapojila do probíhajících diskuzí o církvi a o ženách a uveřejnila řadu velmi pozoruhodných, až provokativních článků. Časopis měl velmi vysokou úroveň, publikovaly do něj Teréza Nováková, Alice Masaryková, Olga Stránská-Absolonová, Helena Malířová, Karel a Josef Čapkovi, Edvard Beneš a Anna Vlčková (alias Hana Benešová). Wiedermannová-Motyčková pronikla s časopisem až do USA, ale nedostatek odpočinku a stres z neustálé absence financí se jí podepsaly na zdraví. Zdenka Wiedermannová-Motyčková později, v roce 1910, založila další časopis pro ženy – *Právo ženy*.¹⁵³ *Právo ženy* však nenabývalo takového významu jako *Ženská revue*. Poté, co Zdenka podlehla poslednímu srdečnímu záchvatu v Trautenbergově ulici

¹⁴⁹ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 166-167

¹⁵⁰ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 172-173

¹⁵¹ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 174

¹⁵² UHROVÁ, E., *České ženy známé i neznámé*, s. 15

¹⁵³ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 176

(dnešní Opletalova) nad korekturami *Ženské revue* a rozepsanými dopisy před zraky své dcery Libušky, převzaly vedení *Ženské revue* Zdenčiny sestry – Lidmila Konečná a Božena Wiedermannová, a selka ze Svědlíc – Lidmila Zatloukalová-Coufalová, pozdější poslankyně, jedna z prvních obecních starostek v českých zemích. I když se usilovně snažily, časopis udržely jen do roku 1920.¹⁵⁴

Před začátkem nového století se ještě setkáváme s dalšími časopisy - s časopisem **Terézy Novákové** *Ženský svět* a časopisem T. G. Masaryka *Naše doba*.¹⁵⁵

Naše doba byl časopis, který začal vycházet od roku 1894. Sice nebyl typickým časopisem pro ženy, ale Masaryk v něm uveřejňoval řadu článků o ženských hnutích, jejichž autoři byli jak ženy, tak i odborníci z různých odvětví. Od roku 1905 byl obohacen o dvě samostatné rubriky – **Ženská otázka** a **Ženské hnutí**, později přejmenované na **Ženská hlídka**.¹⁵⁶ Jejich odpovědnou redaktorkou se stala **Olga Stránská-Absolonová**.

Ženská hlídka se zabývala otázkami zaměstnání pro ženy, vzděláváním, emancipací, lidskými právy, nezaměstnaností žen, manželskými problémy, postavením služebných apod. *Naši dobu* četli hlavně muži a díky tomu měla i mužská inteligence možnost seznámit se s aktuálními informacemi vztahujícími se k emancipaci žen. Jelikož Masaryk navštěvoval poměrně často USA, měl příležitost pozorovat tehdejší svobodnější život amerických žen a jejich větší spolupráci s muži. Srovnával proto v *Naši době* různé jevy ženského hnutí v USA, v českých zemích, Rakousku a jinde. Větší informovanost mužů určitě přispěla k příznivějšímu přístupu českých intelektuálů k procesu emancipace žen.¹⁵⁷

Avšak od 20. století sílily v Evropě reakční tlaky, proti nimž se ženy bránily všemožnými způsoby. České ženy té doby uváděly jako odstrašující případ extrémního konzervatismu pohled na ženy německého císaře Viléma II. Ten na otázku o problematice žen v roce 1904, řekl, že jsou otázkou tří K – Kinder (děti), Küche (kuchyně), Kirche (kostel). Podle žen byl tento přístup reflexí tradičního orientálního církevního chápání ženy jako užitečného domácího zvířete, vykonávající veškerou

¹⁵⁴ UHROVÁ, E., *České ženy známé i neznámé*, s. 20-21

¹⁵⁵ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 192

¹⁵⁶ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 194

¹⁵⁷ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 194

práci, kterou muži nechtějí dělat. Se vzrůstajícím konzervatismem rostly i trendy, které odvracely ženy od jejich cesty k emancipaci. Od začátku 20. století začaly dokonce hromadně vycházet publikace silně erotického až pornografického rázu s fotografiemi, např. *Krása ženského těla*¹⁵⁸ od německého autora dr. C. H. Stratze. Do češtiny ji přeložil MUDr. Karel Weigner a byla doporučována k „výchově proti nemravnosti“. Knihu zkritizovala B. Podhorská, objasňovala, v čem je nemravná a že se soustřeďuje pouze na fyzickou stránku ženy, což může normální ženu hluboce urážet a stavit ji na roveň zvířete. V roce 1911 Ústřední spolek českých žen vyzval v *Ženském obzoru* veřejnost, aby v zájmu zdraví české mládeže nenakupovala mravně úpadkové knihy, časopisy a obrázky.¹⁵⁹

Před rokem 1914 přinesly snahy žen, alespoň částečné výsledky. Před vypuknutím první světové války se začalo všeobecně uznávat, že průměrné nadání žen je přibližně stejné jako nadání mužů. Stále ale přetrvávaly názory, že génii mohou být jen muži, čemuž ženy samozřejmě oponovaly. V ženských časopisech nadále pokračovaly diskuze o smyslech a cílech ženské emancipace, začaly obhajovat emancipaci jako právo žen na rozvoj vlastních schopností a inteligence. Byla to v té době velká revolta proti vžitým stereotypním názorům, proti tradičnímu vnímání budoucí role manželky a matky.¹⁶⁰

Díky širší vzdělanosti byly ženy schopné vychovávat děti daleko rozumněji, starat se lépe o domácnost a zdraví celé rodiny. Ve středních vrstvách poklesl počet služebných, a dokonce i otcové se začali podílet na výchově. Avšak některé otázky zůstaly stále nevyřešeny. Např. prostituce, pohlavní nemoci s tragickými následky pro manželky s nemožností právního postihu mužů, nedostatek příležitostí poučit se v sexuálních záležitostech u mladých lidí a přetrvávání teorií, že mužská sexuální zdrženlivost je zdraví škodlivá.¹⁶¹

Ženský tisk upozorňoval na orientaci majetnějších žen, která byla značně materialistická. Utrácely více peněz za oblečení, zařízení bytu a za přepych. Střední vrstvy tak začaly žít nad své možnosti, Češi byli ovládáni labužnictvím a stravovali se

¹⁵⁸ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 195

¹⁵⁹ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 195

¹⁶⁰ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 195

¹⁶¹ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 197

vybraněji než např. bohatší lidé v Anglii. Berta Pštrosová¹⁶² proto vyzývala k návratu do přírody v rámci volného času, k jednoduchosti a rovnováze v životě vůbec. Dle ní rozkošnictví a extrémismus vedlo k nudě, pocitu celkové přeplněnosti, plýtvání a cynismu.

Závěrem lze říci, že všechny české časopisy pro ženy, sehrály v rámci ženských hnutí velmi důležitou, významnou, vzdělávací a informativní roli. Díky výměně informací, odborných názorů na ženskou problematiku a zpráv o práci žen v zahraničí, se podstatně rozšířily obzory českých žen, a tím i schopnost urychlovat jejich emancipační rozvoj.

Ženské časopisy nepropagovaly extrémní názory, měly široký záběr a zájmy, hlásaly humanitní a demokratickou filosofii, nereagovaly příliš na módu a nepodléhaly komerčním trendům. Avšak byly v neustálém kontaktu s vývojem v zahraničí, a proto mohly srovnávat a poučovat ze zkušeností odjinud. Díky tomu byly pak české ženy schopné kriticky přijímat podněty z okolí a vyhýbat se extrémům.¹⁶³

¹⁶² NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 197

¹⁶³ NEUDORFLOVÁ, M. L., *České ženy v 19. století*, s. 198

2.3 Časopisy z období první republiky

Opustíme-li 19. století a nahlédneme do století dalšího, do období prvních let Československa, zjistíme, že již v letech 1918-1938 začaly působit i jiné hromadné sdělovací prostředky. Vznikla tisková agentura a rozhlas, objevil se zpravodajský film a televize. Ačkoli v období první republiky fungovalo tržní hospodářství, byla většina tištěných médií svázána s politickými stranami a nebyla v rukou soukromých vlastníků, jako to bylo v ostatních západoevropských státech.¹⁶⁴

Politické strany u nás nemohly vlastnit žádný nemovitý majetek, tudíž ani vydavatelství či tiskárny. Řada politických stran proto zakládala tzv. tiskové podniky, ve kterých měli rozhodující postavení straničtí funkcionáři. Díky tomu se vytvořila bohatá struktura tištěných médií. Jedním z nejdůležitějších byl novinářský koncern, akciová společnost národně socialistické strany Melantrich, který byl největším podnikem svého druhu v ČSR. Vlastnil desítky novin, časopisů a některá významná knižní nakladatelství.¹⁶⁵ V Praze vydával 4 deníky – *České slovo*, *Večerní české slovo*, *A-zet* a *Telegraf*. Měl také deníky v Plzni, Brně, Olomouci, Ostravě a na Slovensku. Mimo deníky do jeho tvorby patřily i obrázkové časopisy – *Pražský ilustrovaný zpravodaj*, *Hvězda*, *Ahoj na neděli*, literární, módní a vědecké časopisy, i brakový časopis *Rozruch* vyznačující se senzačními, bezduchými a bezcennými romány.¹⁶⁶

Kromě Melantrichu existovala agrárnícká Novina vydávající např. *Venkov*, *Večer* či *Lidový deník*,¹⁶⁷ národně demokratická Pražská akciová tiskárna (PAT) se svými *Národními listy* a večerníkem *Národ*,¹⁶⁸ tiskárna klerikální lidové strany Československá tiskárna (ČAT) s deníkem *Lidové listy* a večerníkem *Pražský večerník*,¹⁶⁹ či Čechie živnostenské strany s deníky *Národní střed* a *Nový večerník*.¹⁷⁰

¹⁶⁴ KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*, s. 35

¹⁶⁵ KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*, s. 36

¹⁶⁶ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 163

¹⁶⁷ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 167-168

¹⁶⁸ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 55

¹⁶⁹ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 169

¹⁷⁰ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 56

Z důležitých listů v Praze přibyly *Rudé právo* a *Rudý Večerník*.¹⁷¹ deníky z výše uvedeného vydavatelství Melantrichu *Tempo*, *Reforma*, *Prager Presse*, či deník *Národní osvobození*.¹⁷²

Tiskovým orgánem národně demokratické strany byly *Národní listy*,¹⁷³ sociálně demokratické strany *Právo lidu*¹⁷⁴ a deníkem strany lidové *Lidové listy*.¹⁷⁵

K významným deníkům, které nebyly v té době orgány politických stran, se řadily např. *Lidové noviny*, *Tribuna*, *Národní politika* a *Národní osvobození*.¹⁷⁶ Tyto noviny byly vydávány jako nestrannické, nezávislé, avšak se stranily některým politickým stranám, u jiných hájili jejich zásady a zájmy. Oficiálním vládním listem se stala *Československá republika*.¹⁷⁷

V oblasti tištěných médií pomalu podnikali i soukromí vlastníci sledující komerční cíle. Například koncern Tempo patřící korupčnímu politikovi Jiřímu Stříbrnému, který vznikl koncem 20. století, byl výslovně komerčním podnikem vybudovaným na obchodu se senzacemi, mravní špínou a reakční ideologií. Odtamtud vycházela řada senzacechtivých deníků – *Polední list*, *Expres*, *Večerní list*, *Nedělní list*, *Pondělní list* či satirický týdeník *Šejdrem*, jenž se stal přesným prototypem špíny a sprostoty. Později Tempo začalo vydávat i románový týdeník sladkobolného čtení pro ženy, *Večery pod lampou*, s návody, jak se stát paní továrníkovou, ředitelovou či obchodníkovou.¹⁷⁸

Dále to bylo např. vydavatelství Politika, které vydávalo *Národní politiku*, brněnský zdánlivě nezávislý Globus Bohumila Pištěláka vydávající např. *Moravské noviny* a *Moravskou Orlici* či Vaňousovo novinové a knižní vydavatelství Rodina.¹⁷⁹

Rodina vydávala hlavně časopisy pro ženy, např. od roku 1924 ženský týdeník *List paní a dívek* (znám též pod názvy *Pražanka*, *Moravanka*, *Slovenka*) a německé ženské týdeníky *Frauenfreude* a *Mädchenglück*.¹⁸⁰

¹⁷¹ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 97

¹⁷² BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 53

¹⁷³ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 161

¹⁷⁴ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 159

¹⁷⁵ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 169

¹⁷⁶ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 176

¹⁷⁷ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 54

¹⁷⁸ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 56

¹⁷⁹ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 55-56

¹⁸⁰ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 57

Československá národní demokracie se v roce 1935 sjednotila s Národní ligou Jiřího Stříbrného a s Národní frontou Františka Mareše a vytvořila tak Národní sjednocení. Národní sjednocení tak disponovalo již zmíněnou Pražskou akciovou tiskárnou (PAT), ve které vycházely, pro připomenutí, jako ústřední tiskový orgán strany *Národní listy*, kdysi vzorový liberální list 2. poloviny 19. století. I v této době byly *Národní listy* tematicky diferencované - politickou částí se zabývali vůdcové strany - Karel Kramář, později Alois Rašín, úvodníky psal Viktor Dyk. A co je více než důležité, že tyto noviny se mimo jiné věnovaly i ženským tématům a módě, a to za přispění Olgy Fastrové.¹⁸¹

V období první republiky neexistovala jen hustá síť novin, ale také časopisů. Velký a významný podíl na trhu s časopisy měl již zmíněný Melantrich. Melantrich dokázal svými společenskými a zábavnými periodiky flexibilně reagovat na moderní a kulturní trendy. V poválečném období nastala vlna feminizace a konečně se posílila i úloha žen ve společnosti. Což se samozřejmě odrazilo v mediálním prostředí - zvýšil se důraz na časopisy pro ženy. Melantrich na to nejbystřeji zareagoval a od roku 1928 začal vydávat čtrnáctideník pro ženy *Eva*. Velmi populárním se stal i jeho módní měsíčník *Vkus*, neboť se ženy v té době o módu velmi zajímaly. Kromě módních trendů se začaly ženy orientovat i v politické oblasti, stávaly se voličkami, a proto se na ně obracely i časopisy politických stran určené ženám.¹⁸²

Se vznikem Komunistické strany Československa vzniklo i široké spektrum časopisů, které začala vydávat. Jednalo se např. o kulturní a kulturně politické časopisy – *Tvorba*, satirické a obrázkové časopisy – *Svět práce*, *Svět v obrazech*, *Reflektor*, *Sršatec*, *Šlehy*, odborné – *Rudý odborář*, *Rudý dělník*, *Rudý horník*, *Rudý stavebník*, *Rudý lučebník*, závodní – *Vítkovák*, *Škodovák*, *Moravský kovák*, *Haviř*, tělovýchovné – *Výboj*, *Štafeta*, *Stadión*, či zájmové časopisy – *Dělnické divadlo*, *Maják*, *Mezinárodní dělnická pomoc*, *Dělnická pomoc*.¹⁸³ KSČ nezapomínala ani na děti. První revoluční a silně komunistický dětský měsíčník nesl název *Kohoutek*.¹⁸⁴ Začal vycházet 15. října 1922 a jeho redaktorství se ujali přední pracovníci strany - Antonín Zápotocký a Josef Haken. Do *Kohoutku* publikovali známí autoři jako Josef Hora, Jiří

¹⁸¹ KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*, s. 43

¹⁸² KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*, s. 53

¹⁸³ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 124

¹⁸⁴ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 127

Wolker, Antonín Sova a také Marie Majerová, která později založila a po několik let vedla dětskou přílohu *Rudého práva*. Kohoutek byl určen pro děti všech věkových kategorií a později byl z tohoto důvodu obsahově rozdělen. Našly se v něm např. písně, básně, reportáže a informace o životě dětí ze Sovětského svazu, články o vědeckých názorech či vlastní příspěvky dětí. Měsíčník byl bohužel také stíhán různými formami perzekuce – od roku 1924 se nesměl šířit ve školách, byl také konfiskován, dvakrát zastaven a v roce 1932 nadobro umlčen.¹⁸⁵

Z tehdejšího Soupisu komunistického a dětského tisku můžeme vyčíst, že ještě v buržoazní republice vycházely např. časopis SSP *Oheň*, sborníky agitačních materiálů pro nejmenší *Ohniček*, časopis Federace československých skautů *Průkopník*, časopis FPT *Dělnická tělovýchova* a také časopisy pro národnostní menšiny. Dětem sloužily přílohy pro děti a mládež v již zmíněném *Rudém právu*, ale také v *Haló novinách*, *Rozsévače*, v časopise bezvěrců *Maják* či v časopisech pro mládež.¹⁸⁶

V období buržoazní republiky vydával Komunistický svaz mládeže Komsomol řadu časopisů určených zejména funkcionářům, členům a sympatizujícím. Jejich prvním tiskovým orgánem se stal *Mladý komunista* vydávaný v českém, slovenském a maďarském jazyce od 18. února 1921.¹⁸⁷ Poté vycházel list *Komunistická mládež*, *Pravda mládeže*, *Vůdce*, *Internacionála mládeže*, pro trampskou mládež *Oheň*, *Tramp*, pro širší mládežnickou čtenářskou obec *Voják* či studentská *Avantgarda*.¹⁸⁸

¹⁸⁵ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty*, III. díl, s. 128

¹⁸⁶ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty*, III. díl, s. 128

¹⁸⁷ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty*, III. díl, s. 128

¹⁸⁸ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty*, III. díl, s. 128

2.4 Časopisy pro ženy ve 20. století

Od roku 1892 až do počátků 20. století stále vycházel již zmíněný *Ženský list*. Byl prvním ženským periodikem v Rakousko-Uhersku a po celých třicet let své existence byl spojován se sociální demokracií. Proměňoval se v návaznosti na dění v levicové části politického spektra.¹⁸⁹

Později, po vzniku samostatného Československa a rozkolu uvnitř největší dělnické strany, byl obsahově blíže k radikálnější politické linii. Od roku 1920 jej vedla **Marie Majerová** a pod jejím vedením se z časopisu žen sociálně demokratických stal komunistický týdeník. Dokonce začal i s tímto podtitulem, od 19. května 1921, vycházet.¹⁹⁰ Ženy velmi energicky žádaly, aby se vedení levice vyslovalo pro přijetí III. internacionály a proto hned po založení KSCŽ přejmenovaly tento časopis na *Komunistku*, aby daly zřetelně najevo, komu je určen. V prvním čísle *Komunistky* sekretářka žen Anna Křenová napsala: „...*Dáváme našemu ženskému časopisu to celým světem nenáviděné a tisíckrát proklínané jméno Komunistka proto, abychom je vám učinili bližší a dražší. Chceme, aby byl váš, jedině váš, které trpíte a bojujete, ale které jednou zvítězíte ...*“¹⁹¹

Toto nové periodikum určené pro dělnické čtenářky bylo velmi silně spojováno s programem politickovýchovné organizace Proletkult, který v českém prostředí formuloval S. K. Neumann. Organizace Proletkult byla institucí, jejíž členové měli usilovat o prohloubení komunistických znalostí, vědeckou, společenskou a hlavně také revoluční výchovu všech členů strany.¹⁹²

Redaktorky *Komunistky* pracovaly pro Proletkult a prosazovaly podobnou osvětově výchovnou koncepci jako S. K. Neumann. Proto si na stránkách *Komunistky* její čtenářky mohly přečíst zejména politickou publicistiku, idealizované zprávy o poměrech v sovětském Rusku, informace o špatné sociální situaci rodin dělníků či o zdravotní osvětě. Časopis obsahoval i popularizační statě o dějinách dělnického hnutí,

¹⁸⁹ JANÁČEK, P., JAREŠ, M., ŠÁMAL, P. *Povídka, román a periodický tisk v 19. a 20. století*, s. 145

¹⁹⁰ JANÁČEK, P., JAREŠ, M., ŠÁMAL, P. *Povídka, román a periodický tisk v 19. a 20. století*, s. 145

¹⁹¹ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 130

¹⁹² JANÁČEK, P., JAREŠ, M., ŠÁMAL, P. *Povídka, román a periodický tisk v 19. a 20. století*, s. 146

články o významných dělnických vůdcích a vůdkyních. V návaznosti na pokyny komunistického ústředí se v něm hodně publikovaly texty proletářských autorů.

Dělnické a rolnické dopisovatelky (děldopky a roldopky) psaly do rubriky, která pro ně byla speciálně vyhrazena – **Listy dělnic**. Příloha **Popelka** zase přinášela, na velmi omezeném prostoru, témata typická pro ženský tisk - problémy dětské výchovy, módní střihy, kuchyňské recepty a v omezené míře i beletrii. Autorkami kratších textů, zpravidla se jednalo o beletrizované vzpomínky či povídky, byly většinou dělnické dopisovatelky. Velká část jejich příspěvků se věnovala tématu nechtěného těhotenství, problémem šikanování služek v měšťanských rodinách a motivy antiklerikalismu.¹⁹³

První tři roky jej vedla **Marie Majerová**.¹⁹⁴ Publikovala v ní objevné reportáže ze Sovětského svazu a vysvětlovala hnutí proletářských žen doma a ve světě. Jelikož byla vytížená svou prací literární i jinými funkcemi (např. v ženské sekci K1), postrádal časopis pevnější ruku a soustředěnější koncepci. V dubnu 1925 od patnáctého čísla Marii Majerovou vystřídala v redaktorském křesle Helena Malířová,¹⁹⁵ ale ani za její existence se pranic nezměnilo. Časopis **Komunistka** později musel nutně změnit svůj obsah, formu, způsoby psaní a název, protože měl charakter jakéhosi věštníku pro funkcionářky. Obsahoval různé instrukce, projevy a rezoluce. Také nepůsobil tam, kde by měl, nezískával ženy pro politiku, které zůstávaly stále stranou. Proto se sloučil s tehdejší moravským časopisem **Žena** a od 23. dubna 1926 začala vycházet pod názvem **Rozsévačka**. Její odpovědnou redaktorkou zůstala Helena Malířová.¹⁹⁶

Od té doby se úroveň časopisu zlepšila, přibýlo více dopisovatelek, rubrika **Listy dělnic** se rozšiřovala a příspěvky dopisovatelek představovaly největší podíl z celého čísla. Nicméně stále **Rozsévačka** nemohla konkurovat několika desítkám buržoazních a reformistických listů pro ženy. Zápas probíhající uvnitř strany v souvislosti s vnitrostranickou krizí a s bolševizací strany se jaksi v časopise neprojevovaly. Malířová se v této situaci nejspíš neorientovala a dokonce podepsala protistranické prohlášení sedmi a díky tomu se definitivně vyřadila z redakce i ze strany.¹⁹⁷

¹⁹³ JANÁČEK, P., JAREŠ, M., ŠÁMAL, P. *Povídka, román a periodický tisk v 19. a 20. století*, s. 145

¹⁹⁴ JANÁČEK, P., JAREŠ, M., ŠÁMAL, P. *Povídka, román a periodický tisk v 19. a 20. století*, s. 146

¹⁹⁵ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 130

¹⁹⁶ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 130

¹⁹⁷ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 130

Od 22. ročníku (1929) až do roku 1938 byla redaktorkou *Rozsévačky* Jožka Jabůrková.¹⁹⁸ Ve stranické práci nebyla nováčkem a do *Rozsévačky* po dlouhou dobu dopisovala. Volba Jožky Jabůrkové jako redaktorky byla ta správná. Jožka byla velmi talentovanou, bystrou a pohotovou novinářkou, nenásilně propojovala politiku strany s každodenním životem proletářských žen. Na základě svých proletářských zkušeností uměla žít starostmi čtenářek a mluvit jejich řečí. Většina jejích článků měla autobiografické rysy, nejednou argumentovala svým vlastním životem, vývojem a postupným dozráváním, aby dala najevo, že je třeba „*dívat se na svět ze širokého stanoviska dělnického celku*“.¹⁹⁹ Věděla, že boj za osvobození žen je nedílnou součástí boje za osvobození dělnické třídy. Zajímala se o aktuální otázky a její přesvědčivé příklady, věcné argumenty, bystrý úsudek, ironické srovnávání, vhodně zvolené kontrasty, žertovné dialogy a zanícení pro vše znamenaly absolutní zaujetí a upoutání pozornosti čtenářek tohoto listu. Těmito prostředky je politicky vychovávala, tříděně uvědomovala a také získávala pro politiku strany v době velkých sociálně ekonomických a politických otřesů, ve kterých časopis vedla. Zejména její bojovné články o životě dělnických žen a dětí v kapitalistickém Československu a její reportáže ze Sovětského svazu, kde byla mnohokrát jako delegátka a kde také studovala na moskevské stranické škole, vyvolaly obzvláště veliký ohlas. Jelikož psala přesvědčivě a názorně o všem, co v SSSR poznala a že viděla v socialistické zemi vzor pro budoucnost naší republiky, byla *Rozsévačka* cenzurována a nejednou zastavena. A Jabůrková také proto stála několikrát před buržoazním soudem. Po příchodu nacistů do Prahy patřila mezi první zatčené komunisty.²⁰⁰

Československá strana lidová nikdy nepatřila v buržoazní republice mezi ty nejsilnější, avšak její představitelé nikdy nechyběli v žádné vládě. Politický katolicismus měl u nás velmi silnou tradici a struktura politického katolického listu se formulovala už od dob minulých. Ve 30. letech začala strana vydávat i časopis pro ženy, *Křesťanská žena*.²⁰¹ Ani Československá národní demokracie nezůstala pozadu. Struktura jejího tisku byla poměrně rozvětvená, vydávala řadu deníků (*Národní listy*,

¹⁹⁸ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 130

¹⁹⁹ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 131

²⁰⁰ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 131

²⁰¹ BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 169

Národ), politických týdeníků a zájmové časopisy. Mezi zájmové časopisy patřil ženský list *Ženský svět*, pro mladší generaci časopis *Mladý národ*, *Národní student*, nebo také *Národní učitel*, *Česká revue* apod.²⁰²

Období druhé republiky znamenalo přechod od demokratické Československé republiky, která nakonec přijala Mnichovský diktát (30. září 1938), k Protektorátu Čechy a Morava, jež byl po okupaci (15. března 1939) vyhlášen jako součást nacistického totalitárního a nejkrutějšího Německa v té době. V atmosféře plné deprese a morální krize vlivem Mnichova došlo k zákazu komunistického tisku a ke změně struktury v tištěných médiích. Mnoho periodik zaniklo, anebo byly pod dohledem přísné cenzury a musely být velmi opatrní. V této době se žádné nové časopisy pro ženy neobjevily.²⁰³

Až o necelých 10 let později, v roce 1947, založila **Milada Horáková** jeden z prvních a velmi úspěšných časopisů pro ženy - týdeník *Vlasta*.²⁰⁴ Za zmínku stojí ještě fakt, že v roce 1951 začal vycházet i další velmi známý týdeník - *Květy*, který navázal na tradici stejnojmenného Tylova časopisu z 30. let 19. století.²⁰⁵

2.4.1 Marie Majerová

Marie Majerová (1. 2. 1882 – 16. 1. 1967), vlastním jménem Marie Bartošová, byla česká prozaička, komunistická novinářka a národní umělkyně, která se narodila v Úvalech u Prahy. Vyrůstala v chudých poměrech Praze a na Kladně, u ovdovělé matky a otčíma Majera, od kterého pak převzala svůj pseudonym.²⁰⁶

V letech 1888–1890 navštěvovala obecnou školu v Praze na Malé Straně a v letech 1890–1893 v Praze na Žižkově. První ročník měšťanské školy vystudovala na Smíchově. V roce 1894 se celá rodina odstěhovala do Kladna, kde otčím dostal v hutích práci. Marie tu navštěvovala měšťanskou školu (1894–1896).²⁰⁷ Prostředí proletářských

²⁰² BERÁNOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny čs. žurnalisty, III. díl*, s. 171

²⁰³ KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*, s. 87-88

²⁰⁴ KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*, s. 146

²⁰⁵ KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*, s. 146

²⁰⁶ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 30

²⁰⁷ www.slovníkceskeliteratury.cz

kladenských hutí a dolů mělo výrazný vliv na její politické názory a pozdější literární díla. Z tohoto prostředí čerpala látku pro řadu svých povídek a románů.²⁰⁸

Po dobu jednoho roku také studovala v německé klášterní škole v Horažďovicích a v letech 1898–1899 působila jako služka u příbuzných v Budapešti. Po návratu z Budapešti pracovala v Praze jako úřednice. Navštěvovala večerní obchodní školu, stýkala se se sociálně demokratickou mládeží i s anarchistickou bohémou sdruženou kolem Neumannovy vily v Praze na Olšanech.²⁰⁹ V roce 1900 se seznámila se sociálně demokratickým novinářem Josefem Stivínem. Roku 1902 s ním odešla do Rokycan, kde se jim ve stejném roce narodil syn Pravoslav. V roce 1904 se za Josefa provdala a odjela s ním do Vídně. Tam oba pracovali pro sociálně demokratické *Dělnické listy*.²¹⁰

Léta 1906–1907 Marie strávila v Paříži, navštěvovala tam externě Sorbonnu a poznala život v tamější anarchistické komunitě. Po návratu žila v Praze a přispívala do sociálně demokratických periodik. V těchto periodikách se stýkala hlavně s literáty z okruhu F. X. Šaldy a Růženy Svobodové.²¹¹

Již ve 20 letech začala uveřejňovat své první fejetony o služkách, řemeslnících, popelářích a domovnících.

Debutovala románem *Panenství* v roce 1907,²¹² příběhem o mladé servírce, která svým hezkým zevnějškem přitáhne pozornost majitele restaurace i hostů, a která se houževnatě hájí svou nevinností, až nakonec tragicky zahyne.

Obrázek 1: Marie Majerová
Zdroj: www.cs.wikipedia.org

²⁰⁸ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 30

²⁰⁹ www.slovníkceskeliteratury.cz

²¹⁰ www.slovníkceskeliteratury.cz

²¹¹ www.slovníkceskeliteratury.cz

²¹² WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 30

Hrdinky jejích dalších děl jsou většinou z chudých poměrů a během svého vývoje se vypracovávaly k ideálům lepší, socialistické společnosti.²¹³

V roce 1920 se Marie rozvedla a o dva roky později se znovu provdala - za grafika Slavoboje Tusara. I s ním se, v roce 1931, rozvedla. Po rozštěpení sociálně demokratické strany se přidala k její levici, v roce 1921 se stala zakládající členkou KSČ a pracovala v jejích periodikách jako redaktorka.²¹⁴ Roku 1929 byla spolu s dalšími spisovateli z KSČ vyloučena pro kritiku nového gottwaldovského vedení a začala redigovat časopis *Čin* (až do roku 1936).²¹⁵ Toto období se dá považovat za její literárně nejplodnější. Za román *Předtucha* získala v roce 1932 státní cenu.²¹⁶ Jejím vrcholným románem se stala *Siréna*, v níž na historii čtyř generací mistrně a s básnickou obrazností popsala industrializaci Kladenska spolu s proměnou krajiny a lidí. Prostřednictvím líčení dělnického prostředí dokázala své slovesné umění. Posledním dílem vrcholného období se stala novela *Havířská balada*.²¹⁷

V roce 1945 opět vstoupila do KSČ. V poúnorovém období se jí dostalo mnoha oficiálních poct. V letech 1945–1947 byla vedoucí redaktorkou časopisu *Československo*.²¹⁸ Po roce 1948 byla přesvědčená, že spravedlivý svět, který si vybájila, nabyl skutečných rozměrů. Stala se proto horlivou představitelkou režimu, skoro by se dalo říct, že první dámou – soudružkou socialistické literatury a klasičkou proletářského umění. Velmi pyšná byla i na to, že jeden ze sokolovských dolů byl pojmenován podle ní.²¹⁹

Všechna její literární díla měla jedno společné téma - špatné životní postavení žen a dívek. Toto téma se objevovalo ve všech jejích dílech a to v mnoha rovinách a podobách – v psychologické, etické i milostné, povětšinou v maloměstských rodinách. Někdy bylo téma propojeno s buržoazií a třídním bojem. Její knižní pojetí žen spočívalo ve stylu „*být ženou znamená trpět*“.²²⁰

²¹³ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 30

²¹⁴ www.slovníkceskeliteratury.cz

²¹⁵ www.slovníkceskeliteratury.cz

²¹⁶ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 31

²¹⁷ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 31

²¹⁸ www.slovníkceskeliteratury.cz

²¹⁹ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 31

²²⁰ www.cs.wikipedia.org/wiki

Kromě povídek a románů psala i reportáže, např. *Africké vteřiny*, *Vítězný pochod*, *Zpívající Čína*,²²¹ neboť hodně cestovala.

Psala také knihy pro děti, které nabývaly stejného rázu jako díla pro dospělé. Napsala pro ně např. *Robinsonku*, *Zlatý pramen*, *Bruno, čili dobrodružství německého hochy na české vesnici*, *Rudá vlčata*, *Veselou knihu zvířátek* či *Nespokojeného králíčka*.²²²

Z počátku publikovala v periodikách *Právo lidu* (1911–1920), kde psala divadelní referáty, *Akademie*, *Rudé květy*, *Kopřivky*, *Zlatá Praha*, *Lumír*, *Květy*, *Besedy lidu* a *Ženský svět*. Později přispívala do komunistických periodik *Rudé právo* (1920–1929), kde psala divadelní referáty a přílohu *Dělnická besídka*, *Kohoutek*, *Žena*, *Komunistka*.

Ve 30. letech přispívala do novin a časopisů, které redigovala, a dále do periodik *Literární noviny*, *Národní osvobození*, *České slovo*, *Lidové noviny*, *Eva*, *Panoráma*, *Plán*, *Dělnická osvěta*, *Národní práce*, *Rozhledy po literatuře a umění*. Poté publikovala v periodikách *Československo*, *Naše pravda*, *Rudé právo* a *Večerní Praha*. V časopise *Plamen* vyšly v roce 1964 její vzpomínky.²²³

Dále redigovala periodika *Ženské noviny* (1919–1921), *Ženský list* (1920–1922), *Komunistka* (1922–1926), *Žena* (1924), *Čin* (1929–1936), *Almanach Kmene* (1933–1934) a *Československo* (1945–1952). Také řídila edice, např. *Holubice* (s Josefem Horou a Slavobojem Tusarem), *Ženská knihovna* (1923–1931), *Dětská knihovna* (1924–1930, obojí v Komunistickém nakladatelství).²²⁴

Jako člověk i jako žena měla Marie mnoho tváří. Od půvabného děvčete a veselého kumpána až po přesvědčenou soudružku. Byla ale člověkem živým s mnoha zájmy neodpovídající jejímu kádrovému profilu. Přes všechny rozpory byla především velkou českou spisovatelkou.²²⁵

²²¹ www.slovníkceskeliteratury.cz

²²² www.slovníkceskeliteratury.cz

²²³ www.slovníkceskeliteratury.cz

²²⁴ www.slovníkceskeliteratury.cz

²²⁵ WAGNEROVÁ, A., PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*, s. 31

3. ČASOPIS VLASTA

Třetí kapitola práce se zabývá samotným časopisem *Vlasta*. Pojednává o jeho historii, o jeho zakladatelce **Miladě Horákové**, které věnuje i samostatný oddíl, stejně tak jako její první redaktorce, **Nině Bonhardové**.

Dále popisuje prvopočátky časopisu *Vlasta*, její první sídla a na závěr přináší statistické údaje a mediální data.

3.1 Historie časopisu *Vlasta*

Časopis *Vlasta* má poměrně dlouhou historii. V současné době se spolu s časopisem *Květy* řadí mezi nejstarší vycházející časopisy pro ženy. *Vlasta* byla založena v lednu roku 1947 **JUDr. Miladou Horákovou**, významnou českou političkou a právničkou, a první redaktorkou se stala spisovatelka **Nina Bonhardová**.²²⁶

3.1.1 Milada Horáková

Milada Horáková, rozená Králová, se narodila 25. prosince 1901 na Královských Vinohradech jako druhé dítě (první byla Marta, 1899) manželů Čenka Krále a Anny Králové. V roce 1908 se Královým narodil ještě syn Jiří, avšak oba Miladini sourozenci roku 1914 zemřeli na spálu. Tato tragédie těžce zasáhla celou rodinu i Miladino dospívání. Jedinou útěchou pro ně bylo narození dalšího dítěte, sestry Věry, v roce 1915.

Otec byl stoupencem Masarykovy realistické strany a spolu se svou ženou Miladu a Věru vychovávali v silně vlasteneckém duchu, rozvíjeli u nich zájem o studium a veřejný život.²²⁷

²²⁶ www.cs.wikipedia.org

²²⁷ www.ustrcr.cz

Milada započala svá studia na dívčím reálném gymnáziu v Korunní na Vinohradech, avšak 1. máje 1918 se zúčastnila nepovoleného protiválečného průvodu a na základě udání byla ze školy vyloučena. Středoškolská studia pak dokončila na dívčím lyceu ve Slezské, kde roku 1921 úspěšně odmaturovala.²²⁸

Atmosférou doby protkanou nadšením pro samostatnou republiku a silně prožívanou touhou pomáhat spoluobčanům poznamenaným válkou a jinak potřebným, vstoupila do Československého červeného kříže. Jako další studium si zvolila Právnickou fakultu Karlovy univerzity a po jejím ukončení se provdala za svou studentskou lásku, za Bohuslava Horáka. Jelikož byla jeho rodina evangelického vyznání, přestoupila Milada se svými rodiči ještě před sňatkem do Českobratrské evangelické církve, což bylo v té době nevídané.²²⁹

Milada Horáková v mládí

Obrázek 2: Milada Horáková v mládí

Zdroj: www.kpv-cr.cz

Svou první práci našla na Ústředním sociálním úřadu hlavního města Prahy, který v té době vedl Dr. Petr Zenkl. Setkání s touto osobností české demokratické politiky predikovalo její další směřování.²³⁰

Milada měla obrovské sociální citění, v předválečném období působila na pražském magistrátě v referátu nadací a v oddělení péče o matku a dítě. Vlivem svého zaměstnání a působení v Československém kříži se silně zajímala o postavení žen v první republice a díky tomu pro ni představoval rok 1923 zlomový bod. Seznámila se totiž se zakladatelkou českého ženského hnutí, senátorkou Františkou Plamínkovou,

²²⁸ www.ustrcr.cz

²²⁹ www.ustrcr.cz

²³⁰ www.ustrcr.cz

kteřá byla později, v roce 1942 popravena nacisty. Senátorka Plamínková ji inspirovala natolik, že se Milada zúčastnila konference ke kodifikaci mezinárodního práva v Haagu v roce 1930, kde jako mladá právnička zaujala zahraniční odborníky nejen skvělou argumentací, ale i znalostí právní a politické problematiky.²³¹

Milada také působila v Ženské národní radě, připravovala legislativní návrhy pro řešení postavení neprovdaných žen, nemanželských dětí, ke zlepšení postavení žen v rodinném právu, v dělnických profesích a zaměstnankyň veřejné správy. V roce 1925 byla Ženská národní rada začleněna do Mezinárodní ženské rady. Díky tomu Milada zastupovala české ženy i na mezinárodním fóru, navazovala styky s ženskými organizacemi v zahraničí a cestovala do řady evropských zemí. Její cílevědomé a všestranné působení v českém ženském hnutí však zůstává ve stínu její poválečné politické činnosti, a je nutno dodat, že žádné současné české ženské političce se na tuto část odkazu Milady Horákové nepodařilo navázat.²³²

V roce 1933 porodila své jediné dítě, dceru Janu. Avšak ani mateřské povinnosti a péče o dceru ji nevytrhly z pracovního a veřejného života. Mnichovské události, ztráta pohraničního území ve prospěch hitlerovského Německa, následné odstoupení prezidenta Beneše a jeho odlet do Anglie, způsobilo velký otřes v české společnosti. Milada Horáková ale v této kritické situaci nerezignovala. Pomáhala českým vyhnancům z pohraničí a jako svůj prioritní úkol při organizování pomoci si vytyčila zabezpečit existenci vysídlených rodin s dětmi. Propagovala např. plán rehabilitačních půjček pro ožebračené živnostníky. Oklešťování demokratických práv v tzv. druhé republice se mimo jiné projevilo i v tlaku na snížení zaměstnanosti žen a tak i Milada byla nucena opustit své zaměstnání na pražském magistrátu. Nicméně se nenechala ničím odradit a začala se připravovat na odbojovou činnost. Stala se členkou ústředí skupiny Petičního výboru „Věrní zůstaneme“ a organizovala pomoc rodinám zatčených odbojových pracovníků a zahraničních letců.²³³

2. července 1940 byla spolu s manželem zatčena a skoro celé dva roky pak strávila ve vyšetřovací vazbě gestapa - střídavě na Pankráci a na Karlově náměstí v Praze, kde ji podrobovali tvrdým výslechům. Další dva roky strávila v Malé pevnosti v Terezíně,

²³¹ www.ustrcr.cz

²³² www.ustrcr.cz

²³³ www.ustrcr.cz

kde byl vězněn i její manžel. I když se nemohli setkat, věděli o sobě a to je drželo při životě.

Období od 22. června 1944 prožila v soudní vazbě německého lidového soudu ve věznicích v Lipsku a v Drážďanech a souzena byla 23. října 1944. Verdikt zněl osm let káznice (původní jí byl navržen trest smrti). K výkonu trestu nastoupila ve věznici v Aichachu v Horním Bavorsku, kde ji naštěstí osvobodila americká armáda. 20. května 1945 se pak vrátila do vlasti.²³⁴

Přestože si po setkání s manželem a dcerou slibovali, že se bude věnovat jen rodině, převratné poválečné události jí to znemožnily. Podle jejího vlastního výroku, zachyceného později ve vyšetřovacích protokolech StB, ji k aktivizaci v národně socialistické straně přiměl rozhovor s prezidentem Benešem. 14. října 1945 byla zvolena poslankyní Prozatímního národního shromáždění, byla činná ve Svazu osvobozených politických vězňů (ve funkci místopředsedkyně) a také usilovala o obnovení činnosti Ženské národní rady. Noskovo komunistické ministerstvo vnitra ale odmítlo obnovit registraci této organizace. Místo toho vznikla Rada československých žen s tiskovým orgánem *Rada žen*,²³⁵ později *Vlasta* (od ledna 1947). Milada působila v předsednictvu této organizace a většina jejích kolegyň tu byla levicově orientovaná. Milada s nimi musela od počátku svádět tvrdé boje o udržení nadstranickosti a demokratické atmosféry v této organizaci. Podobné střety zažívala i na půdě parlamentu.

Milada se zabývala i zahraničně-politickými otázkami a zastávala názor, že by se Československo nemělo izolovat od světa a neorientovat se jen na SSSR. Tím neustále iritovala komunistické poslance a další zastánce teorií o „vždy zrádném Západu“. Po demisi ministrů demokratických stran dopadl na republiku únorový komunistický puč. Akční výbory ovládané komunisty začaly řídit a zatýkat první známé demokraty. Někteří přední národní socialisté, i Miladini přátelé, záhy po únoru 1948 emigrovali (H. Ripka, P. Zenkl a R. Pelantová).²³⁶

Horáková byla vyhozena z Rady československých žen a v den smrti J. Masaryka se sama vzdala poslaneckého mandátu. Ač ji přátelé vybízeli k odchodu z republiky, rozhodla se národně socialistické členstvo neopustit, pomáhat rodinám prvních

²³⁴ www.ustrcr.cz

²³⁵ www.ustrcr.cz

²³⁶ www.ustrcr.cz

zatčených a udržovat spojení a výměnu informací s emigrací. Začala pracovat v tzv. politické šestce (ilegální vedení národních socialistů složené z Nestávála, Račanského, Čupery, Šobra a Dlouhého) a spoluorganizovala tzv. vinořské schůzky s představiteli sociálních demokratů a lidovců ve skryté opozici. Tyto schůzky však upoutaly pozornost StB. Bezprostředním motivem k zatčení Milady Horákové dne 27. září 1947²³⁷ byly patrně její cesty za řadovými členy strany v Jihočeském kraji. Bezpečnost si je vyložila jako zařizování únikové cesty z republiky přes Šumavu.

Miladinu manželovi se podařilo uprchnout a po čase skrývání u přátel emigrovat. Milada byla mezitím stíhána nekonečnými výslechy ubírajícími se různými směry - Napomáhala při přípravě emigrace P. Zenkla? Z jakého důvodu se scházela s tajemníkem prezidenta Beneše V. Sýkorou? Vyšetřovatelé „zkoumali“, z čeho by ji mohli obvinit. Na základě výpovědí J. Kopeckého, bývalého diplomata a spolupracovníka ze zahraniční komise národně socialistické strany, začalo být jasné, kudy se proces s Miladou a společníky, povede. Svou roli sehrál zájem vedení KSČ o diskreditaci stoupenců bývalých demokratických stran a politické emigrace. Demokratický politický odboj nesměl být souzen jako takový, ale jako špionážní expozitura imperialistických mocností, hlavně USA.

Proces s Miladou Horákovou a společníky začal před státním soudem 31. května 1950.²³⁸ Již první den Milada vypovídala. Výpovědi ostatních obžalovaných a svědků pokračovaly osm dnů a provázela je organizovaná davová hysterie vyžadující maximální tresty. Nakonec byly vyneseny čtyři rozsudky smrti (Horáková, Buchal, Pecl a Kalandra), tři tresty doživotí a další těžké tresty odnětí svobody v rozmezí 28 až 15 let provázené konfiskací majetku a ztrátou občanských práv. Odvolání odsouzených a žádosti o prezidentskou milost (Milada se této možnosti vzdala, žádost podali její otec a sestra) představovaly pro režim pouhou zdržovací formalitu. Pouze u Milady, na jejíž rozsudek reagovaly žádostmi o milost významné světové osobnosti, Gottwald váhal, ale nakonec ji neudělil. Dostala jen povolení rozloučit se svými nejbližšími - s dcerou Janou, sestrou Věrou a sestřiným manželem.

Milada byla popravena jako poslední ze čtyř odsouzených k trestu smrti 27. června 1950.²³⁹ Urnu s jejím popelem rodině nevydali a dodnes není známo, kde se

²³⁷ www.ustrcr.cz

²³⁸ www.ustrcr.cz

²³⁹ www.ustrcr.cz

nachází. V roce 1991 jí udělil prezident Václav Havel řád T. G. Masaryka I. třídy in memoriam. Den smrti Milady Horákové se stal Dnem památky obětí komunistického režimu.²⁴⁰

3.1.2 Nina Bonhardová

Nina Bonhardová, dívčím jménem Anna Urbánková,²⁴¹ byla prozaičkou, autorkou historických románů, knih pro děti, novinářkou a publicistkou, která se narodila 6. března 1907 v Žolyni, u hranic rakousko - uherské monarchie s Ruskem. Její otec Jan Urbánek tam byl přeložen za trest, protože jako velitel místní vojenské posádky ve stávce ve Frýdku odmítl střílet do dělníků. Nina začala chodit do školy v Haliči (v Polsku) a dokončila ji v Opavě. Tam totiž její otec v roce 1919 nastoupil jako četnický důstojník. Nina pak vystudovala opavskou obchodní akademii, v roce 1926 se vdala a do roku 1933 pracovala v pojišťovně jako úřednice.²⁴²

Již ve 30. letech psala povídky, fejetony, kulturně-politické články a kritiky do různých novin a časopisů, např. do *Národní politiky*, *Národních listů*, *Národního osvobození*, *Venkova*, *Jihočeské jednoty* a dalších.²⁴³

Za nacistické okupace se s rodinou přestěhovala do Písku, kde vyšla její prvotina, básnická próza *Písecké vánoce* (1940). Avšak celý její náklad byl okupačními úřady zabaven. V roce 1943 se se svým synem Romanem, pozdějším klavírním virtuosem, odstěhovala do Prahy.²⁴⁴ Po roce 1945 publikovala i v *Jihočeské pravdě*, *Práci*, *Literárním měsíčníku* i v *Rudém právu*, pro Československý rozhlas přeložila a upravila několik polských her.²⁴⁵ V letech 1945-1948 byla redakční tajemnicí a později redaktorkou *Světa v obrazech*.²⁴⁶ Byla spoluzakladatelkou a první redaktorkou časopisu *Vlasta*,²⁴⁷ šéfredaktorkou tiskového odboru Ústředního národního výboru hlavního města Prahy, vedoucí propagačního oddělení náborového podniku téhož úřadu a

²⁴⁰ www.ustrcr.cz

²⁴¹ www.toukypocechach.com

²⁴² www.spisovatele.cz

²⁴³ www.toukypocechach.com

²⁴⁴ www.spisovatele.cz

²⁴⁵ www.toukypocechach.com

²⁴⁶ www.spisovatele.cz

²⁴⁷ www.spisovatele.cz

redigovala týdeník *Praha*.²⁴⁸ V letech 1953-1962 pracovala ve Státním nakladatelství technické literatury jako účetní. Poté střídavě žila v Praze a Třeboni a věnovala se literární činnosti.²⁴⁹

Nina byla autorkou historických románů, které se tematicky i stylově hlásily k jiráskovské tradici a byly založeny na kombinaci bohaté dějovosti s ilustrativním přepisem archivních poznatků. Ve svých dílech se věnovala především dějinám jižních Čech na přelomu 16. a 17. století.²⁵⁰

V monograficky pojatých románech *Tanec rabů* a *Hodina závrati* usměrňovala vžité představy o zakladateli rožmberských rybníků Jakubu Krčínovi z Jelčan a o Petru Vokovi. V románech-kronikách *Selský mor* a *Polyxena* porovnávala v duchu poetiky 50. let obraz šlechtického světa s životem bouřících se lidových vrstev. Střídmě využívala prvky romantismu a dětem věnovala kromě pohádek i autobiografický román *Františka a čtyřlístek* evokující její idylické dětství v Haliči.²⁵¹

3.1.3 Prvopočátky časopisu Vlasta

Jméno časopisu bylo vybráno podle mytologické bojovnice Vlasty, vůdkyně vzbouřených dívek v dívčí válce, ze Starých pověstí českých, ve kterém je obsažen (tehdy v poválečném období hluboce procítěný) výraz vlast.²⁵²

Vlasta od svého počátku měla sloužit svým čtenářkám jako kamarádka, která má pět „P“ - potěší, pohladí, povzbudí, pomůže i poradí.²⁵³

V prvním ročníku se objevily rubriky, které s různými obměnami přetrvaly až do současnosti. Časopis chtěl být nejen zdrojem zábavy, ale i informací a osvěty. Jeho obsah byl širokospektrální. Čtenáři se tu setkávali s rubrikami jako móda, zdravá výživa, cestopis, dopisy a otázky čtenářek, povídky či básně, informace o nových filmech apod. Nezapomínalo se ani na děti. Vlasta měla pro ně přílohu, Sluníčko sedmítečné. Na obálce úplně prvního čísla byla fotografie manželského páru prezidenta

²⁴⁸ www.spisovatele.cz

²⁴⁹ www.spisovatele.cz

²⁵⁰ www.toulkypocechach.com

²⁵¹ www.toulkypocechach.com

²⁵² www.cs.wikipedia.org

²⁵³ www.bkovarikova.cz

Edvarda Beneše a jeho velmi oblíbené a populární manželky Hany. Netrvalo dlouho a Vlasta stala oblíbeným ženským periodikem a náklad v prvním roce činil úctyhodných 100 000 výtisků!²⁵⁴

Obrázek 3: První číslo časopisu Vlasta
Zdroj: www.bkovarikova.cz

3.1.4 První sídla

Redakce nejprve sídlila v podkroví budovy Melantrich na Václavském náměstí. O rok později se přestěhovala do paláce Dunaj na Národní třídě, kde v březnu 1948 vypukl z nedbalosti požár. Pamětnice Libuše Tomšů uvedla, že se údajně dvě redaktorky vrátily do kanceláří z módní přehlídky, která se konala na Zimním stadionu na Štvanici, a protože byly vymrzlé, uvařily si na elektrickém vařiči čaj. Při odchodu ho však zapoměly vypnout. Kromě vybavení všech tří místností redakce požár zničil i celé kompletní číslo připravené do tisku. Narychlo se redakce přemístila do bytu tehdejší šéfredaktorky M. Tilschové ve Strašnicích a číslo se stihlo udělat nové. Po krátkém provizorním období po několika peripetiích našla redakce své nové sídlo v pasáži Práce v Jindřišské ulici, odkud se pak přestěhovala do ulic Žitná a pak Malá Štěpánská. Od roku 2005 do dnešní doby sídlí na Pankráci v ulici Lomnického.²⁵⁵

²⁵⁴ www.bkovarikova.cz

²⁵⁵ www.bkovarikova.cz

3.1.5 Statistické údaje a mediální data Vlasty

Statistické údaje

Následující tabulka přehledně uvádí, jaký byl týdenní náklad výtisků Vlasty v letech 1958, 1968, 1978, 1988, 1993 a v roce 2011.

Tabulka 1: Týdenní náklad výtisků časopisu Vlasta v letech 1958, 1968, 1978, 1988, 1993 a Vlasty v roce 2010 a 2011

Rok	Týdenní náklad (ks)
1958	410 000
1968	640 000
1978	800 000
1988	820 000
1993	Nepatří mezi 5 nejčtenějších deníků
2010	100 000
2011 (2012)	90 000

Zdroj: KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*, s. 176-265, SKMO, Media Projekt, sdružení GfK Praha – Median, 1. 7. – 17.12. 2010 a 1. 1. – 30. 6. 2011²⁵⁶

Je velmi viditelné, jak se křivka týdenního nákladu časopisu v průběhu let měnila. V roce **1958** byla Vlasta jako první mezi 10 nejčtenějšími časopisy roku, s největším nákladem **410 000 ks**.²⁵⁷ Za ní se pro příklad řadily časopisy *Československý rozhlas a televize* (350 000 ks), *Dikobraz* (335 000 ks), *Mateřídouška* (288 000 ks), *Ohníček* (242 600 ks), *Svět sovětů* (200 000 ks), *Svět motorů* (190 000 ks), *Zápisník 59* (175 000 ks), *Pionýrské noviny* (158 000 ks) a *Květy* (140 000 ks).²⁵⁸

V roce **1968** si stále držela své prvenství s nákladem **640 000 ks**.²⁵⁹ I deset let poté, v roce **1978**, byla první a její náklad činil **800 000 ks**.²⁶⁰ *Květy* měly pro srovnání

²⁵⁶ www.sanomamedia.cz

²⁵⁷ KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*, s. 176

²⁵⁸ KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*, s. 176

²⁵⁹ KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*, s. 202

²⁶⁰ KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*, s. 250

ani ne poloviční náklad, 320 000 ks. A na desáté místo se probojoval časopis *Naše rodina* (169 000 ks).²⁶¹ V roce **1988** Vlasta stále vítězila a měla náklad **820 000 ks**.²⁶²

Další data z výše uvedeného a použitého zdroje se týkají až roku **1993** a bohužel uvádějí jen 5 nejčtenějších deníků. Mezi nimi již Vlasta nefiguruje. S nákladem 358 339 ks obsadil první místo časopis *Týdeník Televize*, pak následovaly *Květy* (252 619 ks), *Mladý svět* (113 491 ks), *Ekonom* (98 939 ks) a *Profit* (85 318 ks).²⁶³

Zdroj Sanoma Media Praha 2011²⁶⁴ uvedl, že náklad Vlasty, v roce **2010** byl **100 000** výtisků týdně. Aktuálně od nového roku **2012** tento zdroj uvádí náklad pro roky **2011** a **2012 90 000** výtisků týdně.

Mediální data z roku 2011 v kostce

Tabulka 2: Mediální data 2011

Čtenost na vydání	399 000 čtenářů
Čtenost v delším období	917 000
Tištěný náklad	90 000
Cena výtisku	29 Kč
Cena inzerce 1/1	210 000 Kč
Periodicita	Týdeník
Ženy	86 %
Věková kategorie 30 -59 let	46 %
Dosažené vzdělání -	
Středoškolské vzdělání s maturitou nebo vysokoškolské	39%
Domácnosti s dětmi	18%
Velikost obce	56 % lidí z měst do 20 000 obyvatel

Zdroj: SKMO, Media Projekt, sdružení GfK Praha – Median, 1. 1. – 30. 6. 2011²⁶⁵

²⁶¹ KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*, s. 250

²⁶² KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*, s. 252

²⁶³ KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*, s. 265

²⁶⁴ www.sanomamedia.cz

²⁶⁵ www.sanomamedia.cz

Jak ukazuje výše uvedená tabulka, periodicita Vlasty je stále týdenní. Ale počet jejích stránek se neustále snižuje. V prvních měsících roku 2011 disponovala 84 stranami, avšak od druhé poloviny nastal značný pokles na 66 stran. Stejný počet stran má list i na počátku roku 2012.

Co se týče ceny za 1 výtisk, v roce 2011 se časopis prodával za 29 Kč s tím, že předplatitelé měli zvýhodněnou cenu 26 Kč. V lednu 2012 se cena zatím nezvýšila, na novinových pultech i pro předplatitele zůstává stále stejná.

Vlasta v novém tisíciletí jde s dobou, nabízí některé své články na internetu na internetové stránce www.vlasta.cz, které vytváří její vydavatelství Sanoma Media, a můžeme ji také nalézt na sociální síti Facebook.

4. OBSAHOVÁ ANALÝZA ČASOPISU VLASTA

Na úvod by bylo vhodné položit otázku, jaký je rozdíl mezi novinami a časopisy. Laik by jistě odpověděl, že periodicitou. Avšak podstata tohoto rozdílu je daleko hlubší. Noviny ovlivňují osvojování operativních informací a rozhodnutí, časopisy zase působí na formování znalostí, zásad a orientací. Dalo by se říci, že působení časopisů je dlouhodobější a svým zacílením jiné. Ačkoli jsou žánry v novinách a časopisech shodné, je ona shodnost pouze v názvech. Termíny v časopisech mají vlastní specifika, jsou většinou publicističtější a umělečtější. Noviny jsou časově zvýhodněné, a tak časopis toto musí adekvátně vyvážit obsahovou analyticitou, uměleckostí a tematičností, nápaditostí a uměleckostí formy, jež předpokládá efektivní prezentaci obsahu.

Žánr je historicky se vyvíjející a determinující typ struktury žurnalistického projevu. Jeho tvorbu ovlivňují např. podmínky země, ve které autor projevu žije, ve které se narodil a tvoří. Na konkrétní žánr má silný vliv záměr, téma, námět, autorův subjekt ve smyslu jeho světonázorové orientace, pracovní a společenská praxe, jeho zkušenosti, znalosti, talent, typ žurnalistického vidění, ale i charakter a temperament.

Cílem této diplomové práce je prostřednictvím rozborů vybraných ročníků časopisu Vlasta zjistit, jak se tento list měnil v průběhu své existence, jak měnil svůj obsah, formu a žánry, a jak tyto nástroje využíval k ovlivňování a působení na své čtenáře, zda měnil své cílové zaměření, resp. cílovou skupinu, apod.

Autorka práce proto provedla důkladnou analýzu studií ročníků z let 1947-1950, z konce 60. let, 70. léta, ročníky z počátku 80. let a pro naši historii důležité ročníky z přelomových let 1989, 1990 a 1993. Aby byl rozbor úplný, obohatila jej i analýzou z neaktuálnějšího kompletního ročníku - z roku 2011, který velmi detailně prozkoumala a podrobila silné kritice z hlediska obsahu a žánrových forem.

4.1 Analýza obsahového a žánrového zaměření časopisu Vlasta

Tato rozsáhlá část práce je věnována obsahové a žánrové analýze časopisu Vlasta. Autorka prostudovala výše uvedené zdroje velmi pečlivě a poté se pokusila získané vědomosti reflektovat do podoby následujících rozborů. Práce velmi složitá a zdoluhavá přinesla kýžené ovoce, neboť autorka vlastním studiem doopravdy poznala, jak se list od roku 1947 do roku 2011 změnil. Vývoj české politické scény, společnosti a mentality českého národa velmi ovlivnil obsahovou i žánrovou podobu časopisu.

Zpočátku list psal velmi kvalitní články ve snaze přinést svým čtenářům něco nového, zajímavého, obohacujícího a vzdělávacího. Snažil se zapojovat do společnosti ženy a usnadňovat jim přístup do pracovního poměru, ke vzdělání a k zisku větší rovnoprávnosti s muži. Po komunismu se oprostil od ženského feminismu a začal prosazovat výchovu jedinců v duchu socialismu a cti k práci v socialistické společnosti a socialistickém státě. Po pádu socialismu a nástupu demokracie bylo vidět určité uvolnění, zejména v nových tématech, které Vlasta začala zařazovat.

Bohužel v novém tisíciletí, růstem konkurence, obsah listu ztrácí svou polistopadovou úroveň a nechává se vést názorem, že nejlepším čtením pro českou společnost je bulvár. Ale pozor, je to pouze autorčin názor, její pohled. Někomu třeba tento styl vyhovuje a má jej rád.

Následující oddíly práce rozebírají určité roky a jsou uvedeny stručně nastíněnou situací v naší společnosti pro lepší pochopení reflexe časopisu Vlasta. Každá část je zmapována z hlediska obsahu a žánru s uvedením jednotlivých rubrik, s jejich skladbou a s příklady konkrétních článků. Každá část je také provzdušněna autorčinými názory, myšlenkami a komentářem.

4.1.1 Analýza ročníků z let 1947-1950

Roky 1946 a 1947 jsou charakterizovány v českých dějinách jako léta přechodná. Bojovalo se o novou tvář našeho poválečného uspořádání. 26. 5. 1946 proběhly první poválečné volby, kterým předcházela obrovská předvolební kampaň. Komunisté na venkově obdarovávali zemědělce půdou a zdarma jim spravovali stroje. Městské obyvatelstvo si chtěli podmanit tím, že se hlásili k tradici T. G. Masaryka a oslavovali osobnost prezidenta Beneše. K 1. 5. 1947 byl vyhlášen hradecký program v zemědělství – proces znárodňování, neboli vyvlastnění veškeré zemědělské půdy soukromých majitelů, která přesahovala 50 ha. Komunisté nastoupili cestu revolučních změn a snažili se zmocnit vlády v zemi. Demokratické síly hledaly možnosti řešení, jak se komunistům bránit.

Konec 40. let byl silně ovlivněný a naplněný revoluční atmosférou a následující 50. léta přinesla závažné sociální úkoly. 50. léta nesla stopy studené války a promítala se do toho i některá národní specifika. Došlo k militarizaci našeho průmyslu, tvorbě a vzniku těžkého průmyslu, lehký a spotřební průmysl byl odsunut do pozadí, místo toho byly budovány železnice, petrochemický průmysl apod. Díky tomu se vyrábělo velké množství tanků, lokomotiv a traktorů, na úkor spotřebního zboží (jehly, nože). Združstvením českého venkova se zakládaly JZD a vznikla nová zahraniční politická orientace, pouze sovětská. S žádnými iniciativami se nepřicházelo, důsledně se hájila sovětská stanoviska a hlasovalo se podle SSSR.²⁶⁶

To vše se odrazilo v prvních ročnících obsahového a žánrového vymezení časopisu *Vlasta*.

Obrázek 4: Vlasta z roku 1947
Zdroj: Národní knihovna ČR, vlastní foto

První číslo časopisu *Vlasta*, s podtitulem *list Rady žen*, vyšlo v roce 1947. Na obálce byl tehdejší prezident Československa Tomáš Garrigue Masaryk se svou drahou polovičkou. Prvotní úvodník sepsala zakladatelka časopisu, JUDr. Milada Horáková,

²⁶⁶ www.dejepis.info

poslankyně ÚNS (Ústavodárné Národní shromáždění) a Rady československých žen. Horáková v něm uvedla, že se rok 1947 stal historickým mezníkem Československa a že Vlasta má být pokračovatelkou snah, které byly známé v Radě žen. Nechala se slyšet, že časopis bude mít širší obsah a pestřejší formu, aby byl mistrem porady, poučení, oddechu a radosti, aby dokázal plnit základní účel časopisu, nestranického ženského hnutí, a aby byl průkopníkem ženské práce, ženských pozic a také jejich důsledným obhájcem.

Další úvodní slovo si vzala redakce, která popisovala obsahovou charakteristiku Vlasty. Vlasta byla v té době, jak úvodní slovo referovalo, určena všem českým i slovenským ženám, byla určena k poznání se navzájem a k vzájemnému pomáhání si na úrovni národní i světové. Vlasta se stavila do pozice pokrokové, uvědomělé Češky, která miluje svou vlast, zná své postavení, povinnosti, je mladá, plná promyšlených plánů a pevné vůle tyto plány uskutečňovat. Byla naplněná optimismem, zdravou a úsměvnou odvahou, chtěla se podílet se svými čtenářkami o životní pohodu, jas a sebedůvěru. Vlasta chtěla být nástrojem čtenářek, pracovat pro ně a chtěla, aby i ony pracovaly pro ni. Těšila se na jejich vzájemnou spolupráci a na dobré dílo, které z ní vyrostě.

Vlasta byla také obohacena o několik básní, např. básněmi od Jana Aldy *Republice do nového roku*, od Marie Pujmanové *Letopisy* či od Františka Branislava *Ženám*. Dále jsme tu mohli nalézt články jako *Poděkování adresované do Moskvy*, *Dopis z Ameriky* a úvod k původním reportážím Niny Bonhardové *Cesta kolem světa Rossity Charlotty Urbanové*, cestovatelky, malířky a spisovatelky. Jedno z děl Rossity, *Bílý pták*, bylo přeloženo a upraveno do českého jazyka a Vlasta se ho rozhodla v příštích číslech zveřejňovat. *Bílý pták* vyprávěl o Urbanových cestách, jak se plavila v Tichomoří, jak unikla tisíckrát smrti při střetech s kanibaly, o válce s Japonskem i o vzácných unikátech vysoké ceny (původní sošky bohů, suknice, tkaniny, malby, zbraně, masky, lebky, šperky, předměty zdobené zlatem).

První číslo časopisu přineslo povídku od Heleny Dvořákové *Neviditelní přátelé*, román na pokračování o krásné 14leté Aleně *Hořká i sladká* od Mily Pachnerové s kresbami Richarda Landera a také „nový hezký časopis“ pro děti, *Sluníčko sedmítečné*. *Sluníčko sedmítečné* vyzývalo děti, aby samy napsaly, jestli se jim časopis líbil a co všechno by na jeho stránce chtěly vidět a číst. Vlasta také zahájila činnost,

resp. svéráznou akci jménem *Vlasta – dítě časopisu*. První holčička, která se narodila v den, kdy vyšla první Vlasta, 9. ledna 1947, a byla pokřtěna jménem Vlasta, se stane dítětem týdeníku.

Časopis neopomenul ani pár rad z oblasti zdravé výživy, prof. MUDr. František Karásek v článku *O správné výživě* uvedl několik receptů, např. na cibulovou polévku, bramborovou kaši či mřížkový levný koláč, a M. Kremlová několik rad, jak jíst i očima v rubrice **Prostřený stůl**. Vlasta si byla vědoma, že je časopisem všech žen, venkovanek, pracujících ve městech, továrnách, na poli, v dílnách, v dopravě, obchodě, hospodářství, nemocnicích, školách kancelářích atd., a proto přinášela rubriku Ing. Poličanské **I móda má své místo**. V této rubrice se rozhodla dávat každé ženě rady a podněty pro vhodné a pěkné oblečení do práce, do společnosti, na rekreaci, pro odpočinek a na doma.

Další čísla ročníku se postupně svým obsahem a pestrostí rozrůstala. Objevily se tu rubrika **Jak na to?** složená z příspěvků čtenářů, kteří radili, jak zastat práci v povolání i v domácnosti, rubrika **O milých knihách**, zajímavé reportáže (*Jak jsem viděl Československo*, *Vzorná česká kolej v Bishops Storpford*, *Cesta jugoslávských žen*), *Náš jídelníček*, pedagogické stránky o výchově dětí (*První „Já chci“*, *O péči o dítě v sovětském svazu a v Anglii*), komentáře o nových zahraničních filmech (např. americký film s Lindou Darnell a Tyronem Powerem Zorro mstitel), pozvánky do divadel, rady pro domácnost **Radíme si navzájem** (např. jak používat sójovou mouku, jak větrat peřiny v ložnici), pokusné fejetony (*Jen klid!* od JUDr. Marie Mikulové), komiksy, inzertní okénko *Malý oznamovatel* s možností seznámení, kosmetická rubrika **Péče o krásu a zdraví** (*Bojíte se líčení?*), právní poradna a v neposlední řadě také první reklamy (např. *Proti chřipce - Hašlerky proti kašli*, *Parfumerie Elida*, *Prádelna Racek*).

19. číslo druhého ročníku Vlasty se dočkalo barevného zpracování, 25. číslo zveřejnilo reportáž *Bojovnice proti fašismu – ženy v Sokole*, 34. velmi zajímavý článek Rady československých žen *Kde je skutečná rovnoprávnost žen?*

Obrázek 5: Vlasta z roku 1949
Zdroj: Národní knihovna ČR, vlastní foto

Ve 48. čísle, kromě článku *Ženy v týdnu vzorné práce*, reportáží *První československé parašutistky* a *Dílna sovětské módy*, jsme si mohli přečíst, jak české a slovenské ženy blahopřejí prostřednictvím Vlasty panu prezidentu Klementu Gotwaldovi.

Další čísla vyzdvihovaly ženskou práci ve formě reportáží, rozhovorů a komentářů. Přínosné byly např. reportáže o malé oválně na jemnou mechaniku, o ženách pracujících ve výrobě Sušických zápalek či v Madetě. Dále byla zajímavá říjnová zamyšlení z roku 1948 vzdávající hold velkému učiteli socialismu V. I. Leninovi, článek *Co dala říjnová revoluce ženám celého světa*, sovětský román na pokračování *Sovětská žena ve vlastenecké válce* od Olgy Krejčkové a či reportáže *Ženy země socialismu*.

Za zmínku stojí i 45. číslo třetího ročníku Vlasty, které přímo na obálce informovalo, že komunální podnik v Praze zřídil na Poříčí tělocvičné středisko pro ženy s krásným plaveckým bazénem, kde mohly cvičit všechny ženy, zaměstnané v různých povoláních, anebo 50. číslo, v němž za Radu žen blahopřála k 70. narozeninám J. V. Stalina Anežka Hodinová-Spurná a zavedla se nová rubrika **Učíme se rusky**.

Čtvrtý ročník časopisu Vlasta opět radil ženám, jak se oblékat (*Oděvy pro každou z nás*), jak topit v kamnech, jak vařit dobře a zdravě, uvedl další reportáže o nových ženských povoláních (průvodčí, žena vlakvedoucí, brněnské údernice) a pokračoval ve výuce ruského jazyka.

30. číslo čtvrtého ročníku popisovalo velmi pozitivně pobyt delegace Československého svazu žen v Sovětském svazu, která opěvovala radostný život sovětského lidu, nadšené pracovní úsilí a oddanou lásku k vlasti. Byla tu zveřejněna reportáž *Sovětská žena – náš vzor*, recenze ruského filmu Spiknutí odsouzených a zmínka o Ceně míru, resp. o ceně socialistického budování, kterou získal český film Zocelení. Další číslo bylo na své obálce opatřeno titulem o cíli nové školy, která má vychovávat nového socialistického člověka, který miluje svou vlast a chce jí sloužit svou radostnou a tvořivou prací.

Obrázek 6: Vlasta z roku 1953
Zdroj: Národní knihovna ČR, vlastní foto

Autorka studiem a rozbořem těchto ročníků zjistila, že Vlasta v průběhu čtyř let své existence velmi patrně změnila svou podobu. Reagovala na změny ve společnosti, zejména v politické sféře. Zpočátku byla ryzím časopisem pro ženy, feministky, snažila se je informovat o dění ve společnosti, vzdělat je a seznamovat je se světem mimo domácnost. Usilovala o jejich zařazení do zaměstnání, zabývala se způsoby, jak zlepšit jejich postavení na pracovním trhu a také celkově ve společnosti. Bránila ženy, které se nebály hrát jen roli matky, povzbuzovaly je k vyšší vzdělanosti a poskytovaly jim prostor pro vlastní názor. Na druhou stranu byla i rádkyní těch, které s domácností začínaly, radila začínajícím hospodyňkám a matkám. Postupem času ale její zaměření nabralo nový směr. Nástupem socialismu přibývalo ve Vlastě více prosocialistických článků a časopis rozebíral politická témata. Prosazoval socialistickou ideologii a přestával poskytovat pravdivé informace o společnosti a okolním světě. Jeho obsah byl cenzurován a pomalu se z něho vytrácel duch oddechového, nápaditého a zajímavého časopisu pro ženy. Zabýval se propagandou Sovětského svazu a prototypem sovětského člověka.

Co se týče žánrů – zpočátku, aby Vlasta mohla působit na společenskou angažovanost žen, volila takové žánry, které ženy nejen vzdělávaly, ale i takové, které na ně působily výchovně a esteticky. Funkci vzdělávací, výchovnou a estetickou v sobě spojuje reportáž, proto se ve 40. a 50. letech stala základním žánrovým repertoárem časopisu. Autentickým zobrazením faktu, analyticky zpracovaným, s příměsí uměleckých prvků a relativní pohotovostí tohoto žánru reagovala redakce Vlasty na aktuální potřeby socialistické společnosti mladší generace. Dalšími hojně užívanými žánry byly např. úvodník, komentář a fejeton.

Obrázek 7: Vlasta z roku 1957
Zdroj: Národní knihovna, vlastní foto

4.1.2 Analýza ročníků z konce 60. let a 70. léta

Počátek 60. let se nesl v duchu nové socialistické ústavy, která posílila totalitní moc v naší republice. Změnil se i její název - na Československou socialistickou republiku (ČSSR). Byl přijat nový státní znak a země byla nově rozdělena na 10 krajů a 108 okresů. Tato léta, zejména pak Pražské jaro 1968, byla naplněna uvolněním politického i kulturního života, kritikou neměnnosti stávajícího režimu a snahou navrátit se k původním myšlenkám Karla Marxe. V kultuře se uvolnění projevilo odpoutáním se od stranickosti k tvůrčí svobodě. Mezi známé osobnosti doby patřili např. Miloš Forman, Jiří Menzel, Věra Chytilová, Milan Kundera, Ivan Klíma, Bohumil Hrabal, Ludvík Vaculík, Milan Uhde, Václav Havel, či dvojice z nové scény Semaforu Suchý & Šlitr.²⁶⁷

Obrázek 8: Vlasta z roku 1961

Zdroj: Národní knihovna, vlastní foto

70. léta jsou charakterizovaná obdobím normalizace. Reálný socialismus měl přimět občany, aby se radovali ze socialismu a komunismu, ale aby se také smířili s reálnými možnostmi tohoto zřízení. Komunistické vedení směřovalo k zavedení jakési pseudokonzumní společnosti, kdy se každý stará o sebe a svojí rodinu, volný čas tráví sportovními aktivitami nebo jen návštěvami biografu a sledováním televize, která od roku 1970 vysílala dva programy a o pár let později i v barvě. Začalo se také s bytovou výstavbou, která společně se systémem přídavek, výhod a jistotou zaměstnání vyvolala populační explozi (1970 - 1979). Velkou módou se stalo vlastnit chatu či chalupu.²⁶⁸

Obrázek 9: Vlasta z roku 1964

Zdroj: Národní knihovna, vlastní foto

²⁶⁷ www.dejepis.com

²⁶⁸ www.dejepis.com

Ačkoliv se většina společnosti přizpůsobila a k politice se stavěla spíše lhostejně, někteří lidé odmítli uznat návrat totality, zvláště pak sovětskou okupaci. Tito lidé – novináři, politici, umělci či vědci se označovali jako disidenti. I když byla většina z nich přeřazena do prací neodpovídajících jejich kvalifikaci (typický byl např. topič v kotelně) a často byli hlídáni příslušníky Státní bezpečnosti, dokázali organizovat protesty proti porušování lidských práv. Někteří se podíleli na vydávání a šíření ilegálních knih a časopisů (samizdat). Pro vydávání knih a časopisů často využívali kontaktů v exilu a díky vysílání radií - Svobodná Evropa, Hlas Ameriky či české BBC, se jim podařilo zapůsobit i na českou veřejnost. Jejich nejvýznamnějším činem bylo vydání Charty 77 (1. ledna 1977), ve které upozornili na porušování občanských práv a svobod.²⁶⁹

A co na to časopis Vlasta? Konkrétně 22. ročník Vlasty z roku 1968 byl rokem Pražského jara a náborem žen do průmyslové výroby. Na obálce prvního lednového čísla byl název časopisu v novém typu písma, který se po velmi dlouhou dobu nezměnil. Uvnitř listu o sobě Vlasta psala jako o *Listu Československého svazu žen, o nositelce Československé ceny míru, která měla vyznamenání Za zásluhy a výstavbu*. Šéfredaktorkou tehdy byla Helena Sajnerová, její zástupkyní Zdena Zajoncová. Sídlo redakce bylo stále v Jindřišské ulici 5 na Praze 1. Časopis se prodával za 80 haléřů.

V prvním čísle Vlasta přála svým čtenářkám a čtenářům do roku 1968 hodně zdraví a úspěchů v práci i v životě. Na první dvoustraně v rámci rubriky **Náš rozhovor** napsala článek *4x o sjezdu před sjezdem*, ve kterém informovala o sedmém sjezdu členů JZD ve dnech 1. – 3. února.

Obrázek 10: Vlasta z roku 1968
Zdroj: Národní knihovna, vlastní foto

²⁶⁹ www.dejepis.com

V tradiční rubrice **Jak dál?** uveřejnila velmi zajímavý článek o chlapcích a dívkách, kteří v červnu 1968 opustí své základní školy. Uvedla v něm, že 29 % z nich bude mít možnost studovat na SŠ, 57% jít do učebních poměrů (oborů), 8% přímo do pracovního poměru, kde jim podniky a závody zrealizují dlouhodobější záuční kurzy a i částečnou všeobecně vzdělávací přípravu, 2% budou pokračovat na ZDŠ a 4% zůstanou doma u rodičů (invalidní či obtížně vychovatelná mládež především). Nevyřešeným problémem ale bylo vhodné uplatnění dívek. V té době sice vznikaly nové střední ekonomické školy s oborem ekonomika služeb pro dívky, jež přispívaly k řešení tohoto problému, ale toto přispění bylo málo výrazné. Dívky také velmi málo využívaly učební obory mnoha kovooborů, některých zemědělských oborů, či oborů v oblasti vnitřního obchodu a distribuce.

Článek *O ženách pro ženy* podrobně popisoval organizované setkání vědeckých pracovníků a pracovnic z konce roku 1967, jehož tématem bylo „Žena v moderním světě“. Předsedkyně Slovenského výboru Československého svazu žen Irena Durišková seminář uvedla slovy: „*Je až neuvěřitelné, kolik otázek z problematiky rovnoprávnosti žen je ještě dnes teoreticky neprozkoumaných a prakticky neověřených.*“ Tato slova se pak stala mottem a podtextem celého dvoudenního semináře v Bratislavě. Obecně bylo setkání věnováno tématům o tehdejší postavení ženy ve světě, z hlediska zaměstnanosti, odměňování, kvalifikace, uplatnění se ve společenském životě, plnění mateřské funkce a o perspektivách emancipačního procesu. Hovořilo se o ekonomickém postavení žen v československé společnosti, o faktech, že většina žen je odměňována za práci v I. – IV. mzdové třídě, kdežto ve vyšších třídách je jejich podíl značně nízký. Poukazovali na nezbytnou skutečnost zabývat se i otázkami harmonického rozvoje rodiny v moderní společnosti a pokusit se nalézt správnou relaci mezi 3 funkcemi moderní ženy: roli matky, roli pracovnice a roli hospodyně. Také se tu kritizovaly snahy poskytovat odlišné vzdělání děvčatům a chlapcům.

Obrázek 11: Vlasta z roku 1969
Zdroj: Národní knihovna, vlastní foto

Celý průběh semináře ukázal naprostou shodu v názoru, že další rozvoj československé společnosti je nemyslitelný bez aktivní ekonomické činnosti žen. Řeklo se, že bude třeba shromažďovat vědecké poznatky sloužící jako podklady pro další plány odpovědného řešení emancipace žen. Účastníci semináře vyslovili důvěru, že nová organizace, Československý svaz žen, v obou částech naší republiky, bude iniciátorem tohoto hnutí.

Kromě tohoto významného článku se čtenářky mohly odreagovat četbou povídky *Černý pasažér* od Rolfa Pestera či článkem *Děti před kamerou po deseti letech* od Venduly Procházkové. Zajímavý byl i rozhovor *Poslechněte si tuto ženu* Simone de Beauvoirové s Claire Etcherelliovou, životní družkou J. P. Sartra, přeložený A. Tučkovou, nebo článek *Deset měst má zelenou* o vybraných městech ČSR (Praha, Brno, Mladá Boleslav, Liberec, Příbram, Kladno, Bratislava, Nitra, Ostrava, České Budějovice), ve kterých byly později provedeny přestavby a modernizace životního prostředí. List také nabízel křížovku s tajenkou, módní tipy na taneční a společenské šaty, rubriku **Výživa – součást kultury**, kde si čtenářky přečetly jaký vhodný ubrus zvolit při jaké příležitosti, jak prostírat, jaké jídelní přístroje použít apod. Dále Vlasta pokračovala v románech na pokračování, od ledna to byl román *Život nahoře* od Johna Braina. Smysluplná byla i rubrika **Čtenáři píší**, kde se čtenáři svěřovali se svými problémy, žádali rady anebo psali o tom, co se jim přihodilo. Např. se tu rozebíral dotaz, zda má manželka právo nahlížet manželovi do výplatních pásek. Odpověď byla jasná – „není zákonem daná povinnost, aby to manžel manželce ukazoval, ale manželka má právo vědět, jaká je výše jeho platu“. Obdobně na dotazy čtenářů fungovala rubrika **Vy se ptáte – my odpovídáme**. Zajímavý byl např. *Dotaz na příčiny chrápání*, na který odpovídala MUDr. Otýlie Bláhová, CSc. Poslední stránka prvního čísla z roku 1968 byla věnována kalendáři, PF 1968.

Ostatní lednová čísla postupně přinášela nové a nové rubriky, např. rubriku o cvičení **5 minut pro krásu**, **Týden levných pokrmů** (např. recepty na droždový mozeček, fazole na paprice, vejce v koprové omáčce, zapečenou kapustu se slaninou, makaróny s vuřty, česnekový salám na paprice atp.), články věnující se netypickým ženským povoláním (např. rozhovor s jednou z několika stráž mistryň, které nastoupily poprvé do služby), informativní články pro ženy řidičky **Pro ženy za volantem**. Zajímavá byla i reportáž *Letošní první neděle* popisující prezidenta republiky Antonína

Novotného a prvního tajemníka ÚV KSČ Alexandra Dubčeka, jak strávili nedělní den na Pražském hradě mezi malými umělci, pionýry z celé republiky.

Od 1. dubna se *Vlasta* rozšířila svým obsahem na 32 stran s předsevzetím, že se bude více zabývat mladými lidmi, světem ženy a rodiny, rozebírat nejdůležitější problémy, informovat a radit ve sféře životního prostředí, přinášet informace z oblastí kultury, módy, kosmetiky, hygieny, zdravotnictví, věnovat se praktickým otázkám bydlení, odívání, vaření, stravování, ručním pracím, háčkování, šití, ale i právním a sociálním problémům, péči o osud potřebných dětí a starých lidí, zaměří svou pozornost na dorůstající mládež, bude uvádět více seriálů, školy šití, vaření, rady z oblasti hygieny a životního stylu, výchovu k mateřství, péči o dítě, rozvahy nad rozpočty domácnosti, články o dělbě práce s manželem, o estetice, citových vztazích, lásce a společenském chování.

Rok 1968 byl rokem Zimních olympijských her v Grenoblu. *Vlasta* jim věnovala pár článků, např. *Z tribuny Vlasty*. V rámci své pokrokovosti se nebála uvést i článek dr. Jiřího Prokopce *Jak je to u nás s prostitucí?* a v 10. čísle naplnila svá předsevzetí a otiskla zajímavý článek *Bydlení starých lidí*. Zde radila, jak přizpůsobit byt potřebám seniorů, a také vybízela k všestrannému respektování jejich dalších potřeb a zvláštností. Říkala, že dobré vyřešení funkčnosti bytu a bytového zařízení je stejně tak důležité jako nemít pocit osamění, zbytečnosti, cítit zájem a lásku.

10. a 11. dubna se konalo plenární zasedání ÚV ČSSŘ, na kterém se opět diskutovalo o úkolech a postavení žen v tehdejší společnosti. *Vlasta* na to zareagovala podrobnou zprávou *Nové perspektivy pro ženské hnutí* a uvedla plné znění *Dopisu vládě*. Mezi hlavní témata dopisu patřila diskriminace žen v platovém ohodnocení, nedostatečná úroveň služeb a obchodu a otázka kvalifikace. Sice se zvýšila vzdělanost žen, ale neměly se kde uplatnit. Žen na vedoucích pozicích bylo poskrovnu, což se vztahovalo i na některé feminizované obory (školství, zdravotnictví, textilní průmysl, potravinářství atd.). Také bylo velmi málo žen pracujících jako ředitelka závodů, vedoucí odborů, kulturních a jiných zařízení. Toto vše znemožňovalo, aby se žena plnohodnotně a plnoprávně zapojovala a podílela na socialistické demokracii a činila rozhodnutí, která jí jako občance náležela. Členové zasedání proto požadovali vyjasnit a vypracovat koncepci řešení problematiky žen a rodin s určením časové posloupnosti a

navrhovali zřídit samostatné ministerstvo pro otázky rodiny, populace a mateřství, anebo oddělení při ministerstvu práce a sociální péče.

Pro odlehčení od politiky Vlasta zařazovala rozhovory se známými československými osobnostmi, např. *Waldemar Matuška a Helena Vondráčková – To se nikdo nedoví ...*, *Jak se dobývá Zlatá lyra* s Martou Kubišovou a Jindřichem Brabcem. 35. číslo mimo reportáže o zasedání srpnové vlády *Zasedání vlády v plném proudu*, uvedlo další novou rubriku *5x5x5x Móda*, článek *Děti hledají rodiče* a rubriku *Pro mládež* se zajímavými články *Místo pro mě*, *Myslírna*, *Odepisuje teta Miluše* a *Účesy do větru*.

V prosincovém čísle článkem od dr. Elišky Novákové *Svobodná volba dítěte*, vybízela čtenářky, aby naučily své děti jejich volný čas prožívat, aby měly různé zájmové činnosti, a aby je chránily před špatnými vlivy a předcházely tak následným problémům. Z oblasti módní branže časopis zpracoval reportáž *Paříž 69 Pret a porter* o XVI. mezinárodním salonu v Paříži.

V lednu v roce 1970 stála Vlasta 1,60 Kč a byla vydávána Českým svazem žen ve vydavatelství MONA. Její šéfredaktorkou se stala Marie Sulková. První číslo bylo uvedeno proslovem Českého svazu žen, který nesl název *Ženám socialistické vlasti*. V úvodníku se psalo o osvobození Československa sovětskou armádou a o nástupu budování socialismu jako o definitivním přiznání se k politice míru a na obranu míru. Proslov dále informoval, kolik žen bylo zapojeno do národního hospodářství, že společnost usiluje o úspěšné plnění role ženy matky jako o životním zájmu celé společnosti a společnosti socialistické vůbec. Státní politika k tomu směřovala poskytováním více prostředků pro zvyšování úrovně rodin s dětmi, ale na druhou stranu očekávala, aby rodiče své děti vychovávali v duchu socialismu.

Vlasta i v roce 1970 pokračovala v zajímavých reportážích, např. *O pražských kominících*, *Zlatý pták pro Gottwaldov* o veliké ceně teheránského festivalu filmů pro děti, kterou v té době vyhrál film z gottwaldovských ateliérů.

Obrázek 12: Vlasta z roku 1970
Zdroj: Národní knihovna, vlastní foto

Rubrika **Pro mládež** se zkvalitňovala a kromě *Místa pro mne*, *Myslířny*, *Z tetiny pošty* a *Veršů do památníku*, zavedla nový seriál *Od A až do Z o společenském chování*. V článku Karla Srsena *Svět v roce 2000* se zabývala budoucností, v rubrice **Právo na krásu** formou rozhovoru plastickou chirurgií, vrozenými a vzhledovými vady, operacemi ňader atp. Také přinášela nové módní trendy (např. na zimní dovolenou) a rubrika **Dopisy, ohlasy, dotazy, odpovědi, kritika, náměty** se rozrostla do dvoustránkové podoby. List radil, jak o sebe pečovat v pozdějším věku článkem *Recept proti stárnutí*, co uvařit rychlého k večeři v seriálu *Kalendář rychlých večeří* (např. tvarohové knedlíky ovocné, mrkvová kaše s hráškem atp.) a také popisoval *Jídelníček zaměstnané ženy*.

Autorka si dále všimla, že Vlasta zkvalitnila obsahovou koncepci zavedením několika seriálů, např. *Žena v arabském světě*, o ženách a rodinách v Orientě popisující jejich problémy, rodinu, výchovu, zvyky, *Žáci, rodiče, volba povolání*, *Co nám radí lékaři*, *Váš nápadník*, *Rady pro zdraví a krásu*, *Pleteme a háčkujeme pro muže*, *Nabídka dobré četby*, *Právní pomoc Vlasty*, kde na dotazy odpovídal JUDr. V. Kaplan, či *Hovoříme s rodiči*. *Hovoříme s rodiči* připravoval Kamil Horák na základě rozhlasového pořadu a jedním z témat bylo např. „Donucováním lásku k učení nevzbudíš“.

Pro naplnění cílů být blíže střední generaci, zavedla další rubriku - *Poradna pro matky*, a napsala několik zajímavých článků pro rodiče - *Třikrát o výchově*, *Dospívající dítě a škola*.

Aby uvedla v platnost a účinnost koncepci ekonomické propagandy, zařadila do svého obsahu i seriál *Malá škola ekonomie* zabývající se např. otázkami národního důchodu, a pro její zintenzivnění ji stabilizovala ve formě pracovní reportáže ve **Vnitropolitické rubrice**.

Pokračovala v uvádění nových filmů (např. o filmu Anna Kareninová) a v románech na pokračování (např. román *Evženie Grandetová* od Honoré de Balzaca). Ve 4. čísle vzpomínala na dny svobody před 25 lety, na rok 1945, kde otiskla fotografii historického tanku T-34 s příslušníky sovětské armády v Bratislavě. 5. číslo listu si zavzpomínalo na slavnou českou spisovatelku Boženu Němcovou, která v tomto roce měla 50leté výročí od své smrti, a připomenulo článkem *Šedesátý mezinárodní den žen*, že 8. března budou ženy celého světa slavit svůj bojový svátek po 60té, a že tento

rok je i rokem 100. výročí narození V. I. Lenina, který řekl mnoho významného k ženské otázce.

Těsně před 8. březnem redaktorka Božena Holečková napsala ve Vlastě článek *K letošnímu 60. Mezinárodnímu dni žen* a následující číslo se již neslo v duchu samotného svátku. Redakce na úvod přála všem ženám krásné prožití těchto chvil s vůní květů, uprostřed přátel a lásky, v pohodě rodinného i občanského soužití, a pro své čtenáře připravila reportáže - *U žen v socialistických zemích*, o jejich uplatnění a zásluhách, *V sovětském svazu je ze tří inženýrů jedna žena!*, *O ženách v Německé demokratické republice* či sloupek *Lenin ženám a o ženách*, který později zařazovala do každého čísla věnujíc se rozdílným tématům, např. o zařazení žen do výroby, boj proti prostituci, problém kontroly porodnosti.

V dalším čísle zveřejnila článek *Rok 1970 rokem konsolidace* obsahující několik myšlenek z projevu dr. Gustava Husáka, prvního tajemníka ÚV KSČ z plenárního zasedání ÚV KSČ a přinesla pohlednutí za mezinárodním dnem žen, kde v reportáži *Mezinárodní den žen na Pražském hradě* uveřejnila projev předsedkyně Československé rady žen Gusty Fučíkové.

O rok později, v roce 1971, začaly vycházet v **Kulturní rubrice** a na **Stránkách kutilů** další nové seriály, např. *Žena jako věčná inspirace* a *Dcera a syn se učí vařit*.

Autorka může poznamenat, že z hlediska žánrového zaměření tu bylo nejdůležitějším počinem, že redakce Vlasty, zauvažovala znovu nad svými rezervami a začala prosazovat, v souladu se závěry XIV. sjezdu KSČ a v souladu s potřebami čtenářů, i drobnější žánry. V roce 1970 se objevilo i aktuální interview. Rozhovory s významnými osobnostmi společenského života začaly vycházet v seriálu *Rozhovor pro Vlastu*, a to až do roku 1977. List byl také od roku 1970 obohacen o kratičky pochvalný sloupek *Kytička*. Tato aktuální mikro-interview a sloupek napomohly k celkovému oživení časopisu z hlediska formy i obsahu. Přesto to ale nestačilo. K osvětlení ještě přispěla mládežnická rubrika, která v první polovině 70. let prodělávala formální přerod ve prospěch drobných žánrů, které se začaly objevovat vedle tradiční reportáže a rozhovoru. K citátům a poezii na mládežnické dvoustraně zpestřila rubriku žánrem i obsahem glosa *Minipovídání*. *Minipovídání* psali samotní čtenáři a jejich obsahem byla většinou láska a mezilidské vztahy. Byly tištěny kurzívou.

Je však vskutku neuvěřitelné, jaký dopad měly jednotlivé komunistické sjezdy na žánrový vývoj Vlasty. Autorka zjistila, že jedním z velmi významných mezníků historie vývoje obsahově-formální koncepce tohoto listu byl XIV. sjezd v roce 1971. Tento sjezd zdůrazňoval, aby se sdělovací prostředky ještě více a pozorněji zaměřovaly na formování socialistického způsobu života. V souladu s výstavbou rozvinuté socialistické společnosti sjezd vytyčil další cíle pro sdělovací prostředky – zvýšit působení masových sdělovacích prostředků a urychleně zvýšit profesionální úroveň, aby byly obsahy novin a časopisů, vysílání rozhlasu a televize nejen v duchu politiky strany, což bylo prvořadé, ale aby také byly pestré a přitažlivé. XIV. sjezd KSČ mimo nezbytnost efektivních strukturálních změn v naší ekonomice lidem objasnil i nutnost obnovení a posílení úlohy strany v naší společnosti, a to ve všech jejích oblastech. Boj o vědomí socialistického člověka se stal právě tak závažným, jako boj o účinnější ekonomiku.

Tyto objektivní skutečnosti reflektovala Vlasta ve svém žánrovém vývoji dokonale. V první polovině 70. let, resp. v roce 1974, začal být otiskován kritický sloupek *Všímálek*, jenž se stal nástrojem polemiky čtenáře X redakce X kompetentních institucí. Někdy byl pouze úsměvný, jindy satirický až ironický. Zpočátku si všímal jen drobných nešvarů, později se jeho tematické pole rozšířilo.

Od roku 1975 došlo k pravidelnému zveřejňování čtenářského fejetonu. V té době v redakci Vlasta působilo již několik schopných redaktorů, kteří se vyjadřovali lehce, svěže a satirou. Satiricky laděný byl např. seriál sloupků *Červená, pozor, stát* rozebírající problematiku společenského chování. Na místě vyhrazenému fejetonu vycházel v roce 1975 také seriál fejetonů *Žena je žena*. Bohužel autor seriálu sloupků odešel koncem 70. let do důchodu a autor fejetonů do redakce satirického časopisu. Byla to velká škoda, protože od té doby jako by stránky Vlasty, s výjimkou *Všímálka*, postrádaly potřebnou dávku úsměvnosti. Později sice byla zavedena rubrika humoru, avšak jako kreslená satira.

V roce 1976 se konal XV. sjezd KSČ, který konstatoval, že tisk, rozhlas a televize jako důležitý nástroj strany a státu musí cílevědoměji, přesvědčivěji a s hlubokou argumentací ukazovat přednosti socialistického způsobu života a socialismu. Musí ještě účinněji bojovat za ideje komunismu, proti buržoazním ideologiím a přežitkům. Vlasta na tyto apely opět zareagovala. A to tak, že přestalo vycházet aktuální

mikro-interview, ale na druhou stranu byl zaveden aktuální komentář *Řádky k zamyšlení*. Jeho vývoj nebyl kontinuální, vyskytovaly se v něm pauzy a momenty „zbrzdění“, kdy komentář vycházel jen sporadicky. Byla to velká škoda, redakce měla podpořit jeho vývoj. *Řádky k zamyšlení* byly tištěny kurzívou, ve formě sloupce a podílely se na uvedení čísla v rubrice **Aktuality**, čímž přispívaly ke zpestření této stránky.

Redakce si v této době uvědomila absenci úvodníku, který byl nahrazován úryvky z projevů. Taková náhrada ale nebyla nejlepším řešením – čtenářky, které četly denní tisk, si mohly tyto projevy přečíst dříve ve zkrácené formě a pak podrobněji rozvinutou formou v časopise a ne ve formě prostých úryvků. List měl více využívat svého specifického směru, aplikovat dialektický vztah obecného a zvláštního do žurnalistické praxe, snažit se ženy politicky vychovávat, avšak se zřetelem na specifickou zaměření, která byla dána subjektem řízení, Českým svazem žen.

V posledních dvou letech vedení redakce opět změnilo obsahovou koncepci vlivem závěrů dalšího XV. sjezdu KSČ. Začalo se propagovat zintenzivnění politické výchovy žen. Přímým důkazem bylo rozšíření rubriky **Aktuality** ze dvou stran na tři. Redakce vytvořila koncepci měsíčního přehledu svazových, zahraničních a vnitropolitických aktualit, která se postupem času vylepšila a tyto zprávy se zařazovaly častěji než jedenkrát do měsíce. A to hlavně pokud šlo o zprávy z domova a ze zahraničí.

Později vedení redakce reflektovalo závěry z dalšího, XVI. sjezdu KSČ, v nichž bylo zdůrazněno, že sdělovací prostředky musí přistoupit k dalšímu zefektivňování formy vlivu, která se nedá odtrhnout od kvalitní obsahové koncepce přenosu informací. Vedení redakce se také snažilo zkvalitnit práci s dopisy a zpestřovat způsoby využití čtenářských příspěvků. Proto v roce 1979 zavedlo v dopisové rubrice medailon *Deska cti*. *Deska cti* vycházela zpočátku jen ze spontánního ohlasu čtenářů, což později nestačilo, a redakce musela navázat užší spolupráci s Okresním výborem Českého svazu žen a s jeho pomocí získávat typy, anebo přímo konkrétní příspěvky. Zavedení *Desky cti* bylo jistě významným skutkem, neboť pro mnohé ženy, které v té době pro naši společnost poctivě pracovaly a jako funkcionářky jí s vlastním uvědoměním věnovaly dost ze svého volného času, byla tato forma díky tou největší radostí.

Koncem 70. let zvýšila redakce své úsilí na to, aby se úvodník objevoval v listu častěji. Ačkoli se v prvním dvouletí 80. let zvýšily externí podmínky pro jeho častější zařazování, vycházel stále jen nepravidelně, v rámci důležitých událostí.

Shrne-li autorka konec 60. let v časopise Vlasta, dospívá k názoru, že v té době bylo nadále hlavním a nejdůležitějším úkolem listu působit ideově a organizačně na nábor žen do průmyslové výroby, zemědělství, produktivity práce, ale i ke zvyšování jejich kvalifikace. Vlasta se snažila hájit ženské zájmy, avšak umírněněji než v době jejího zrodu, v souladu se socialismem. Dále ale byla pro ženy jejich rádkyní, poskytovala jim pomoc a přinášela typy pro domácnost a výchovu dětí.

Dominantou žánrového zaměření Vlasty byla reportáž zacílená na obraz pracující ženy, ženy, která šťastně a pyšně pracuje v socialistickém státě. Co se týče rezerv žánrové orientace, v 60. letech časopis postrádal drobné žánrové formy, úvodníků bývalo poskrovnu, stejně tak jako miniseriálů, sloupků a fejetonů.

V 70. letech byla Vlasta ovlivňována komunistickými sjezdy, na jejichž výroky a usnesení musela reagovat, a měnit dokonale svůj obsah, aby vůbec mohla vycházet. Jako nástroj politické strany musela chtít nechtít poslouchat a zveřejňovat takové informace, které si strana žádala, tím ovlivňovat myšlení svých čtenářů a prostřednictvím pokřivených zpráv posilovat a udržovat v nich pocit, že tento politický systém je pro ně ten nejlepší.

4.1.3 Analýza ročníků z počátku 80. let

Na počátku 80. let byla politická situace stejná jako v letech minulých. Stále byla u moci KSČ a hospodářské výsledky se zhoršovaly. Vlasta si ale jako svůj zdroj pozornosti vybírala události, které posilovaly zejména politické a národní uvědomění.

V roce 1980 považoval časopis za stěžejní a vhodné pro užití různých žánrových forem události jako 35. výročí osvobození, pražskou spartakiádu, LOH v Moskvě a 60 let od vzniku Rudého práva, nového typu tisku u nás.

K velmi významné ústřední události, 35. výročí osvobození, Vlasta přinášela materiály označené emblémem, a to po celý rok. Nejpřitažlivější forma pro čtenáře,

kteřou časopis toto výročí připomněl, byla soutěž *Velká vlastenecká válka* a články s dokumentárními fotkami k ní publikované. K výročí byly zaměřené i další projevy, např. dokumentární reportáž F. Vrbeckého s názvem *Ptali jsme se proč*, o bombardování plzeňské Škodovky v posledních dnech války, obzor dopisů *Ve dnech osvobození*, dokumentární reportáž E. Heroldové *Den poslední – den první*, výňatek z knihy A. Bartové *Najít člověka*, dopisy čtenářů *Ze dnů osvobození*, v čísle 18 kulturně-politický sloupek *K osvobození* či publicistický článek na mládežnické dvoustraně v čísle 22 *Děti, mír, solidarita*, pojednávající o brněnském interklubu. Časopis také přinesl interview s majorem Melnikem pojmenované *Chvilé, na které se nezapomíná* a mnoho jiných článků, rozhovorů a reportáží neoznačených emblémem 35. osvobození.

Pražská spartakiáda byla ve Vlastě přímo zmapována jen dvěma materiály – článkem *Svátek naší tělovýchovy* a reportáží F. Kšajta v čísle 32 *Ve jménu radosti, života a krásy*. Nepřímo však o spartakiádě hovořila už dávno před jejím uskutečněním. Časopis Spartakiádu propagoval v reportážích a ve člancích z oblasti naší tělovýchovy a sportu.

Letním olympijským hrám v Moskvě list věnoval nejen velkou pozornost, ale i velkou obsahovou dotaci. Vlivem zvýšené pozornosti publikoval velké útvary a poskytoval jim celé dvoustrany. Mezi ně patřil např. článek I. Erbenové v čísle 21 *Než vzplane olympijský oheň*, článek *Ve znamení olympijských kruhů* v čísle 19, článek *Olympiáda před startem* či reportáž F. Najbrta *Neopakovatelné zrcadlo šestnácti dnů*, která byla redakcí zařazena v čísle 38, a komentář z čísla 6 *Sport nesmí nikdy sloužit studené válce*.

Zdrojově významné bylo i 60. výročí Rudého práva. Založením Rudého práva se započala historie nového typu tisku v ČSR. Vlasta zprostředkovala svým čtenářům ve dnech vyvrcholení oslav projev V. Biřáka, ke dni tisku, rozhlasu a televize přinesla článek jménem *Den tisku, rozhlasu a televize* a také úvahu *Není novinář jako novinář*. Avšak nejvýznamnějším materiálem byl úvodník *Rudé právo 1920-1980* a referát *V duchu revolučního odkazu*.

Integrace rubrik v tomto roce se výrazně projevila při vytvoření březnového čísla k Mezinárodnímu dni žen, v čísle 10. Dopisová rubrika zařadila Dopis týdne *Dík za obyčejné štěstí*, vnitropolitická rubrika zareagovala úvodníkem M. Kabrhelové *K MDŽ*

jubilejnímu a besedou *Co pro tebe znamená babička* a zahraniční rubrika uvedla anketu *Takový je můj svět*. Prostřednictvím vnitropolitického materiálu - úvahy *Jak šla historie osmých březnů*, fejetonem v dopisové rubrice *Proč právě já?* a komentářem o činnosti ČSSŽ připravovala Vlasta již od 8. čísla půdu pro oslavy MDŽ.

Vedle výše uvedených událostí, věnovala Vlasta své zacílení i jiným důležitým tematickým úkolům, např. výsledkům voleb prezidenta. List konkrétně reagoval na zvolení G. Husáka jako prezidenta republiky jeho životopisem a přitažlivou reportáží z jeho rodiště.

Co se týče vnitropolitické tematiky, list věnoval velkou pozornost ženskému hnutí a vnitrosvazovým událostem, a to ve formě rozhovoru s J. Maleckou *Rovnoprávnost, rozvoj, mír*, interview k účasti J. Malecké na světovém parlamentu národů za mír v Bukurešti a referátů o 3. a 4. plenárním zasedání Ústředního výboru ČSSŽ. Slovo generálnímu tajemníkovi ÚV KSČ a prezidentovi republiky G. Husákovi dala Vlasta ve formě úryvku z novoročního projevu v čísle 3, referátu *Uznání a poděkování našim ženám* v čísle 12, výňatku z projevu *V duchu revolučního odkazu k 60ti letům Rudého práva*, v referátu *S hrdostí vstříc XVI. sjezdu*, který byl odpovědí na 18. plenární zasedání ÚV KSČ, a též ve formě životopisu *Z vůle opět prezidentem* a citátu z XV. sjezdu KSČ obohaceného reportáží *Sportovní obrázky z Vlašimi*.

V čísle 15 Vlasta publikovala projev V. Biřáka pod označením *Za další rozvoj člověka a společnosti*.

V rámci zahraničněpolitické tematiky se zahraniční rubrika Vlasty svou koncepcí více zaměřovala na objasňování životních podmínek žen v rozvojovém světě a zveřejnila reportáž o jemenské, kambodžské, laoské, vietnamské a indické ženě. Vlasta také zobrazila život portugalské ženy a zabývala se řešením ženské otázky na Kubě.

Svou pozornost orientovala i na zintenzivnění antipropagandy pomocí reportáží (*Červivé newyorské jablko*) a úvah (*Železná lady* a *Ulster*). Antipropagandistické působení zvýšila také v mládežnické rubrice seriálem *Dopis s otazníkem*, kde se zamýšlela nad životem emigrující mládeže a podařilo se jí vyvolat i čtenářský ohlas.

Ekonomická témata byla spjata s ekonomickou propagandou. Vlasta přinášela reportáže ve vnitropolitické rubrice, uváděla popularizující kladné příklady pracujících žen, hrdinek socialistické práce, např. *Pěvuše z Texlenu* v čísle 30 nebo *Zná ji celý svět* v čísle 15. Ke zvýšení působnosti časopisu v oblasti ekonomické propagandy přispěl

seriál článků *Technika v domácnosti*, dopisy čtenářů, referát RVHP – *Jistota dneška i zítřka*, úvaha RVHP – *Síla solidarity*, rozbor *Směr naší ekonomiky*, výňatek z projevu L. Štrougala *S optimismem do budoucnosti*, interview s N. Bajbakovem a V. Hůlou *O významu Dlouhodobého programu specializace a kooperace výroby mezi ČSSR a SSSR do 1990* a další materiály.

Na aktuální otázky zemědělské tematiky, pokud šlo o zvýšení efektivnosti produkce, odpovídal list publicistickými žánry, reportážemi *Zápis z jednoho aktivu* v čísle 12, *Když je v Berouně trh* v čísle 43, komentářem v čísle 14 a rozhovorem *Pole voní jarem* v čísle 19.

Ke sportovní tematice Vlasta přinesla v čísle 6 komentář *Sport nesmí sloužit studené válce*, články *Olympiáda před startem*, *Než vzplane olympijský oheň*, *Ve znamení olympijských kruhů*, rozhovor *Žena z peřejí*, reportáže *Ve jménu radosti, života a krásy*, *Sedm vyznání*, *Sportovní obrázky z Vlašimi* a *Neopakovatelné zrcadlo šestnácti dnů*.

V oblasti vědy a techniky se Vlasta věnovala této problematice v pěti materiálech, v reportážích *Dirigentka motorů*, *Hraje tu každý plot*, *Rozhovor s elektrickou pamětí*, *Co Jáchym nemá rád* a *Potomci pana Gutenberga*. A ještě k nim lze přiřadit interview *Netypická vědátorka*.

Málo pozornosti bylo věnováno ekologickým otázkám. Naopak velkou pozornost věnovala redakce popularizaci mírové politiky SSSR, a to nejen v příspěvcích k 35. výročí osvobození, ale i v zahraničních anketách *Jejich obyčejné dny* a *Z národů ač jsme různých*, a tím, že redakce několikrát tlumočila slova L. I. Brežněva formou úryvku z projevu *Pro mírovou budoucnost*, který Brežněv pronesl na shromáždění voličů baumanského obvodu, a který Vlasta otiskla v čísle 11. A také prostřednictvím interview *Jasně stanovisko k mezinárodní situaci* v čísle 5 a výzvy z *Porady evropských komunistických a dělnických stran v Paříži*.

Nápadité titulky upoutaly pozornost k reportážím o pracovních úspěších českých žen, v nichž se dostala ke slovu propaganda výsledků výstavby socialismu u nás, která by nebyla možná bez mírové přítomnosti a budoucnosti, např. *Eva z Moravolenu*, *Kilometry autogramů*, *Snahy brněnské Snahy*, *Jihočeský kraj jejíma očima*, *Jak plní úkoly naše porcelánky* a reportáž vytvořená na základě dopisu A. Šolcové z Otrokovic.

V kulturní rubrice tohoto roku Vlasta krátkými sloupky připomínala výročí Němcové, Mánesa, Wolkera a Nezvala a prostřednictvím povídek esteticky zobrazovala problémy neúplných rodin - např. povídky *První dojem*, *Půlnoční anděl*, *Bradavička* atd.

Vlasta se také zabývala výchovnou tematikou. V rubrice *Čtení pro rodiče* se zaměřila na neúplnou rodinu a k této problematice přinesla články typu *Panenka nebo autíčko*, ve kterých zdůraznila, že tak, jak se děvčata učí budoucímu chování od matek, se vytváří i mužský model pro chlapce.

Oblast mezilidských vztahů a socialistický způsob života tu byl také zmíněn. Rubrika **Dialog** se zamýšlela nad nedostatkem pionýrských vedoucích a dávala slovo čtenářům, aby otázku mohla osvětlit z více zorných úhlů a přispět k řešení situace. Nad problémem opičí lásky se Vlasta zamýšlela v seriálu *Obzoru dopisů* a ústy čtenářů analyzovala problém vztahu socialistického člověka k druhému člověku v domě, na pracovišti, stejně tak jako v seriálu *O tom, jak si umíme poradit*.

I rok 1981 přinesl řadu společensky důležitých událostí, které Vlasta nemohla ve svém obsahu opomenout. Mezi nejvíce profanované akce patřily Světový kongres žen v Praze, XVI. sjezd KSČ, 60 let od založení KSČ, volby do zastupitelských sborů a XXVI. sjezd Komunistické strany sovětského svazu (dále jen KSSS).

Na začátku roku 1981 publikovala redakce dvoustranu sloupků zajímavostí z domova a ze socialistických zemí a stránku kuriozit z celého světa s antipropagandistickým nábojem.

Obrázek 14: Vlasta z roku 1981
Zdroj: Národní knihovna, vlastní foto

V duchu hesla Světového kongresu žen za rovnoprávnost, národní nezávislost a mír časopis zintenzivnil propagandu mírové politiky SSSR. Příprava kongresu se stala hlavní náplní celého českého ženského hnutí a všechny akce se objevily i na stránkách Vlasty. Redakce pro své čtenářky vymyslela soutěž *Vstříc světovému kongresu žen* a pro delegátky sestavila speciální číslo, které bylo propagací socialistického Československa a v novinářské soutěži následovně oceněno.

Bohatství materiálu z kongresu se stalo zdrojem pro dlouholetý redakční plán. Obrovský ohlas měly mezinárodní ankety na vysoké profesionální úrovni. Již od čísla 34 Vlasta přinášela informace o této významné události, a to velmi pestrou formou – referátem *At' míru hlas zní po celé planetě*, článkem *Vstříc světovému kongresu žen*, úvahou *Ve jménu nejušlechtilejších cílů lidstva*, výňatkem z projevu Fredy Brownové,²⁷⁰ rozhovory s delegátkami, úvodníkem *Za rovnoprávnost, národní nezávislost a mír*, provoláním *Provolání k ženám světa*.

K 35. výročí založení MDVŽ (Mezinárodní den vědeckých žen) přinesla referát *Náš boj za mír a pokrok sílí* a na Světový kongres žen rovněž reagovala prostřednictvím sloupků o zajímavostech z ženského hnutí.

Ve vnitropolitické rubrice se rozebíralo 60. výročí založení KSČ, a stejně tak, jak měly v roce 1980 články, rozhovory a reportáže emblém 35 let osvobození, měly tento rok emblém „60 let KSČ“. Dále byl publikován úryvek z projevu G. Fučíkové *Vychovala mne strana* či reportáž *Ta zem je má i tvá*. Propagací úspěchu našeho socialistického státu se stal seriál *To je tvůj domov* a v kulturní rubrice se otiskl životopis B. Šmerala. **Dětská rubrika** připravila besedu s dětmi z Neratovic a k samotnému výročí vydala Vlasta v polovině května samostatné číslo.

Od samého počátku věnovala redakce Vlasty velkou pozornost také přípravám XXVI. sjezdu KSSS, a proto uveřejňovala reportáže o životě sovětských žen – *BAM má cenu zítřka*, *Chlebem a solí té země je mír*. Vlasta také přinesla výňatek z projevu L. I. Brežněva *Program míru a rozvoje socialismu*, *Důsledně pro mír* a úvodník *Už nikdy nesmí být válka*.

²⁷⁰Freda Brownová - činitelka australského a mezinárodního ženského hnutí; v letech 1950–1976 předsedkyně Svazu australských žen, od roku 1963 členka byra, od roku 1964 místopředsedkyně a od roku 1975 předsedkyně Mezinárodní demokratické federace žen (www.cojeco.cz)

K XVI. sjezdu KSČ, jenž byl jednou z nejvýznamnějších událostí roku stejně tak jako Světový kongres žen, napsala kulturní rubrika sloupek o Hybešovi, vnitropolitická rubrika reportáž *Vědě i společnosti*, rozhovory s delegátkami sjezdu *Hospodářky země*, zprávy o závazcích žen i dětí a úryvek z projevu G. Husáka na XVI. sjezdu KSČ.

Další zmíněnou událostí roku byly volby. K nim časopis přinesl 15 reportáží a krátkých materiálů. Propagoval aktivitu našich poslankyň z měst a vesnic, psal o činnostech občanských výborů a o sociální politice – např. v reportáži *Právo na úctu, Proměny města, Získali důvěru i podporu*. Vlasta dala slovo i J. Malecké v rozhovoru *Odpovědné poslání zvoleným poslankyním*.

Vlasta také informovala o průběhu 5. plenárního zasedání ÚV ČSSŘ prostřednictvím referátu *Bojovat a pracovat v míru* a věnovala se již od svého prvního čísla ekonomické propagandě. Zařadila obsáhlou besedu s ministry ČSR a krátce na to besedu s odborníky k souboru opatření. Před XVI. sjezdem orientovala svou pozornost na hrdinky socialistické práce v reportážích, vytvořila seriál článků a reportáží *Bez investic* a seriál sloupeků *Kontakty s ekonomikou*. Redakce se tu zamýšlela nad úsporami v domácnosti a systémem hospodaření, ke kterému přinesla i seriál obzorů dopisů v rubrice *Dialog*. V seriálu reportáží *Aby děti nestonaly* mapovala snížení nemocnosti v předškolních zařízeních, kde výsledným efektem bylo omezení neúčasti matek v práci a zlepšení zdraví dětí.

List se také snažil posilovat vztah mládeže k práci, což měla podpořit anketa *Proč mám rád svou práci, Čím budu* či seriál *Bez investice* někdy psaný i formou interview. Zlepšila se situace v oblasti ekologických materiálů, oproti minulému roku. Vlasta přinesla článek J. Bulana *Voda v roce 2000*, reportáž J. Klímy *Doušek čisté vody*, reportáž L. Königové *Tam u studánky stříbrné* a *Les jen tiše prosí*.

Co se týče sportovní tematiky, list se jí již tolik nevěnoval, až na několik rozhovorů se sportovkyněmi. Na druhou stranu Vlasta vyvinula iniciativu v kampani proti kouření a alkoholismu, avšak by bylo lepší, kdyby se v té době více věnovala bezpečnosti silničního provozu. Kladným přínosem byl ale *zdravotní seriál* o ochraně zdraví při práci i v domácnosti či *seriál z oblasti zemědělství*, který přinesl reportáže *Zelená velkovýrobě zeleniny, Posezení na špejchaře, Bude popelka královnou, Zelený věnec města* či *Dlouhá cesta k Olympu*. Z oblasti vědy a techniky uvedla rozhovor s předsedou ČSAV B. Kvasilem, reportáže *Vědě a společnosti, Snídaně pro milióny*,

Genetika mezi klasy, Pro zítřek naší planety atd. Škodou ale bylo, že časopis v této oblasti nevyužíval více menších žánrů, aby se čtenáři mohli dozvědět co nejvíce novinek.

Pokud jde o problematiku socialistického způsobu života, nejvýrazněji k jeho formování v roce 1981 přispěl zase **Dialog**, seriály *O teorii a praxi*, *O soužení kolem kouření*, *Od braní do braní*, *O ženě současnosti* či *O tom, jak se z člověka stane člověk*.

Souhrnem autorka, s jistou dávkou nadsázky, podotýká, že v letech 1980 a 1981 byl žánrový repertoár Vlasty opravdu pestrý. Byl tu obrovský rozdíl od minulých ročníků. Časopis zahrnoval jak informační žánry, referáty, rozборы, úvahy, informační články, tak i drobnější mikra-interview, glosy, obyčejné, reportážní i složené zprávy. V publicistických žánrech se nejvíce uplatnila reportáž a interview, z drobných útvarů sloupek, fejeton, občas i soudnička. I umělecké žánry Vlasta používala – např. umělecky laděnou reportáž, novely a povídky. Charakteristika žánrového vývoje Vlasty ukazuje, že se kvantitativně a kvalitativně vyvíjely reportáže a upevnila se pozice sloupku, zejména satirického.

V té době byla žánrově nejpestřejší rubrika **Aktuality** – uveřejňovala jak zprávy, rozборы, reportáže, rozhovory, mikro-interview, úvodníky, komentáře, glosy, sloupky, tak i referáty, poselství, komuniké, provolání, životopisy a portréty. Po **Aktualitách** lze vyčíst i další žánrově pestré rubriky, např. zdravotní, vnitropolitická, dopisová, kulturní, mládežnická a dětská.

Do zvláštní situace se dostal úvodník a komentář. A to v důsledku jejich nedostatečné tvorby. Opačné problémy měly sloupek, rozhovor a fejeton – bylo jich dost, kvantita však převyšovala kvalitu. Především u sloupku, jehož jazyková stránka byla špatně vyvážená.

Autorka míní, že Vlasta, prostřednictvím širokého spektra žánrových forem, dokázala daleko lépe a intenzivněji pokračovat v posilování své role k výchově a formaci socialistické společnosti. I když se list naoko snažil zařazovat moderní a populární témata, vždy převažovala ta témata, která měla socialistický nádech a byla

politicky zaměřená. Svou obsahovou koncepci Vlasta nadále podřizovala výroky komunistických sjezdů, četně zveřejňovala projevy s politickou propagandou na úkor rubrik zabývajících se např. praktickými radami v domácnosti, vařením, rodinou, řešením problémů v rodinných, partnerských a mezilidských vztazích, péči, zdravím apod. Vlasta místo toho, aby byla opravdovým čtením pro ženy, byla spíše listem politiky socialismu.

Obrázek 15: Vlasta z roku 1985
Zdroj: Národní knihovna, vlastní foto

4.1.4 Analýza ročníku z roku 1989

Rok 1989 je pro náš stát stěžejním rokem. Byl to rok Sametové revoluce. Konečně došlo k odstranění komunismu a československá společnost se mohla ubírat k cestě za svobodou. Gorbačov prostřednictvím reformy započal proces rozpouštění sovětského bloku a Československo začalo balancovat mezi příslušností k dosavadnímu režimu a novými časy. V lednu 1989 proběhl tzv. Palachův týden, výročí Palachovy smrti, které bylo doprovázeno hojnými demonstracemi. Na konci června hnutí Charta 77 zveřejnilo dokument Několik vět, který shrnoval jejich požadavky.

Zvrat nastal 17. listopadu u příležitosti 50. výročí uzavření našich škol nacisty. Vysokoškoláci se sešli se středoškoláky a jako jeden celek vyrazili do ulic. Jejich shromáždění se přesunulo z Vyšehradu od Máchova hrobu k Národnímu divadlu a pak na Národní třídu. Chtěli se dostat až na Václavské náměstí, ale policie a obrněné transportéry jim to znemožnili.

19. listopadu vzniklo Občanské fórum, lidé volali po svobodě a 24. listopadu se Jakeš vzdal své funkce. 29. listopadu se sešlo Národní shromáždění rušící články o vedoucím postavení KSČ, vláda se začala měnit, Adamec odešel a do čela byl postaven Marián Čalfa. K 10. prosinci byla jmenována nová vláda a mezi nové ministry, kteří převzali z rukou Husákových dekrety o svém jmenování, patřili Klaus, Komárek a Dienstbier. Prezident Husák poté podal demisi.

29. prosince byl zvolen nový prezident Československé republiky, Václav Havel. Předsedou Národního shromáždění se stal Dubček. Havel byl zvolen Národním shromážděním (paradoxně i hlasy komunistů), přísahal na ústavu Československé republiky a slíbil, že zemi přivede ke svobodným volbám. Svobodné volby se opravdu uskutečnily, v červnu 1990. Zvítězilo v nich Občanské fórum a na Slovensku Verejnost' proti násilí. Československá federativní republika se pak vydala na trnitou cestu k demokracii.²⁷¹

Vlasta v tomto zlomovém roce vycházela neuvěřitelných 43 let. Stále se stavěla do pozice nositelky *Řádu práce*, pyšnila se vyznamenáním *Za zásluhy o výstavbu*, *Československou cenou míru* a čestnou *medailí ČSSŘ*. Byla vydávána Českým svazem žen ve vydavatelství MONA. Její novou šéfredaktorkou byla Alena Šouflová, zástupkyněmi byly PhDr. Gabriela Převrátilová a PhDr. Marie Formáčková. Vlasta své sídlo nezměnila, ale její cena se zvýšila na 2 Kčs.

První číslo Vlasty bylo uvedeno sloupkem, který napsala šéfredaktorka Alena Šouflová a nesl název *O čem chceme psát*. Šouflová se tu vyjadřovala k rodinným otázkám a k výchovné funkci rodiny. Hovořila o správně fungující rodině s tím, že vychovat děti, předat jim kulturní bohatství, citově, mravně a esteticky je rozvinout, sociálně a ideově vybavit je s to opravdu jen dobře fungující rodina. Šéfredaktorka vyjádřila pochopení, že by nebylo Vlastě nic platné, kdyby v každém čísle apelovala na nutnost, aby měly ženy na děti více času, když ví, jakou kde mají pracovní dobu, že leckde musí pracovat i v noci, v sobotu a neděli, když ví, kolik ztratí času kvůli špatně fungujícím službám apod.

Obrázek 16: Vlasta z roku 1989
Zdroj: Národní knihovna, vlastní foto

²⁷¹ www.dejepis.com,
www.dejepis.info

Nejraději by psala o příkladech klouzavé pracovní doby, o zkrácených pracovních dobách žen, o jednodenním dnu v měsíci, jaké mají ženy v NDR. Jenže – ekonomická situace v Československu to zatím nedovolovala. Tímto úvodem ale nechtěla vyvolávat negativistické nálady, naopak chtěla říct, že Vlasta bude uvádět dobré příklady řešení pracovních i životních podmínek žen, o nichž jí čtenáři psali. Úvodník byl zakončen slovy, že v podmínkách demokratizace má každá společenská organizace právo vystoupit s iniciativami směrem ke stranickým a vládním orgánům a že by názory této organizace měly být respektovány. Tehdy v předsjezdovém období by proto bylo nezbytné, aby se ve svazu žen rozebralo nejen to, co se ženské organizaci povedlo, ale i to, v čem měla rezervy. O tom všem chtěla Vlasta v budoucnosti co nejvíce psát.

Kromě úvodníku číslo přineslo dvoustránkovou rubriku **Dny našeho času**, která obsahovala seriál *Rozhovor s* Tehdy to byl rozhovor s Dagmar Molkovou, náměstkyní ministra práce a sociálních věcí ČSSR a členkou ÚV Československého svazu žen. Rozhovor se týkal 40. výročí přijetí Deklarace všeobecných lidských práv. Rubrika dále obsahovala článek *Ze svazu žen* a zprávu *Chtěli jste vědět*, která informoval o tom, kdy a kde byla šance v roce 1989 něco pro sebe udělat. Jednalo se např. o Tělovýchovnou jednotu Slovan Bohnice, která pořádala tradiční Týdny pro ženy zaměřené na redukci váhy (běh, kondiční gymnastika, kondiční kulturistika, zdravotní cvičení, relaxace, masáže, sauna a plavání, přednášky o masáži a správné životosprávě jako doplněk, za cenu asi 700 Kčs zahrnující ubytování, saunu i bazén). Nebo také o TJ Vodní stavby Chomutov nabízející obdobné služby.

Vlasta v roce 1989 uvedla i novou rubriku **Radosti i povzdechy** (např. článek *Z výročí československých schůzí ČSŽ*), sloupek **Výročí týdne** a pokračovala v tradici rubriky **Aktuálně** (např. článek *Přes hranice bez pasu*). Reportážemi se zabývala rubrika **Reportážně**, která se ve Vlastě usídlila na dlouhou dobu. Novou byla rubrika **Kultura 89'** informující o nových gramodeskách, výstavách, knihách, filmech a také přinášela rozhovory s hosty Vlasty a básně.

Lednové číslo také otisklo ukázkou fotek z výstavy Lidská rodina. Byly to snímky odpovídající poselství, kterého chtěl autor dosáhnout, byly to tzv. humanitní fotografie sesbírané ze všech koutů světa vyjadřující různými způsoby rodinu. Výstava Lidská rodina se stala historickým předělem, milníkem na vývojové cestě fotografie.

Vlasta pokračovala s tradiční rubrikou **Otázka pro**, kde na dotazy čtenářů odpovídali speciální pedagogové, ekonomičtí konzultanti, právníci a další odborníci. Novým byl seriál *Vlastina poliklinika*, obsahující humorně pojatý článek o historii a současnosti chirurgie a úsměvné a vtipné zážitky z ordinčního prostředí *Za dveřmi ordinací*.

Rubrika **Co vás zajímá, o čem píšete** měla dvoustránkovou dotaci a byla sestavená z oblíbeného sloupku *Všimálek*, z čtenářských ohlasů *Ohlasy*, kritik *Kritizujete*, chval *Chválíme*, článků *Tak to vidím já*, ze seznamky *Naděje* a ze čtenářských příběhů *Váš příběh*.

Nechyběl tu ani fejeton **Fejetonově**, **Dialog**, **Kalendář módy**, **Román na pokračování** (např. Pokušení na konci léta od Romana Ráže), luštitelská stránka se soutěžní křížovkou, skládačkou, doplňovačkou a roháčkem, rubrika **Ekonomika domácnosti** se seriály *Škola moderní hospodyně* (řešily se tu domácí potřeby, jak je těžké je sehnat, či rady jak s nimi zacházet apod.), *Rady a pomoci* a *Recepty*.

Populární a proto stále zařazované byly reportáže (např. *Osmadvacátý říjen v Praze objektivem Jana Šibíka*) a rozhovory se známými osobnostmi (např. *Pohledy a průhledy* – s Luděkem Munzarem).

Ve 49 čísle Vlasty šéfredaktorka Alena Šouflová napsala úvodník *Máme šanci?!*, ve kterém reflektovala růst neklidu a nejistoty z budoucnosti. Šouflová shrnula odbornou diskuzi Celostátního semináře *Mladá rodina a problémy jejího vývoje*, kterou pořádala Slovenská socialistická společnost při Slovenské akademii věd - sekce rodiny a ženy a sekce mládeže společně s ÚV ČSSŘ. Probíral se široký okruh problémů souvisejících s rodinou, živě se debatovalo o výchově k manželství a rodičovství, o problematice mladých rodin, o sexuální výchově apod. Pro Vlastu se tato diskuze stala přínosnou v tom slova smyslu, že si stanovila zabývat se postupně těmito okruhy a seznamovat s nimi své čtenáře.

Autorku překvapila skutečnost, že Vlasta zareagovala na událost 17. listopadu 1989 s podstatným zpožděním. Teprve v čísle 50, které vyšlo na týden 4.12. - 8. 12. si čtenářky mohly o tomto činu přečíst. Bylo to v rámci reakce na dotazy čtenářek prostřednictvím článku *Proč tam naše děti byly*. Redakce Vlasty obhajovala „křičící studenty“ před rozzlobenými matkami, čtenářkami Vlasty. Vlasta na 17. listopad reagovala slovy, že naše ekonomika hodně stagnuje, že se vývoj československé

ekonomiky v posledních desetiletích ke svému cíli ubírá velmi pomalu, že současnost i budoucnost je nejasná, hospodářský program se předpokládá národu ve velmi mlhavých konturách a málo se naslouchá prognostikům a ekonomům. Vlasta hovořila i o ženské otázce, která byla u nás vyhrocená stejně tak, jako otázka ekologická. Studenti byli řadou lidí nepochopeni, ale oni šli volat ne jen za sebe, ale i za své mámy, za ženy, protože proč právě ony měly pracovat o 2 hodiny týdně více než japonský dělník, o kterém se tvrdilo, že byl ze všech nejvytíženější na světě? Proč jsme měli stát po práci ve frontách, o sobotách a nedělích pro sebe i děti stavět v akci „Z“ hřiště, kluziště, plovárny, samoobsluhy a kulturní domy? Studenti říkali, že nemají hlad, ale že jedí nezdravé maso, nezdravou zeleninu, že řada dětí trpí alergiemi, záněty průdušek, vývojovými poruchami a že je tu i nemalé množství případů rizikového těhotenství. K varujícím číslům o zdravotním stavu našich obyvatel nechtěli být lhostejní, a tak vyrazili do ulic a volali. Vlasta v tomto kontextu vybízela své čtenáře, aby si uvědomili, že změna ekonomiky je skutečně nutná a že nejjednodušším programem bude chytrá poctivá práce, odvedená ať již člověkem z fabriky, ministrem či stranickým pracovníkem.

Autorka tu pocítila, že Vlasta sice obhajovala důležitost změn, ale velmi opatrně. Více než průhledně se držela svého socialistického postavení a bylo zřejmé, že byla pod tvrdou kontrolou stranického tisku a nesměla psát opravdu to, co chtěla, resp. to, co bylo správné a pravdivé. Důkazem bylo pokračování tohoto článku, ve kterém uvedla, že nechceme stavět naši budoucnost na potřebě zásadního zvratu od socialismu, ale jen a jen na dodržování logicky ekonomických a dalších pravidel a humánních zásad. Prosazovala svobodný dialog jako nutnost dalšího vývoje a nechala se slyšet, že ekonomická přestavba bez politické není možná citujíc slova předsedy federální vlády Ladislava Adamce. Proto z pohledu Vlasty šli studenti 17. listopadu manifestovat.

Vlasta pak polemizovala, co všechno můžou dvacetiletí studenti vědět o realitě tehdejších dnů. Nakonec je obraňovala s tím, že mládí vždycky s přirozeným a neomylným instinktem vycítí chyby společnosti kolem sebe. Obhajovala je, že mají celý život ještě před sebou a chtějí jej prožít šťastně, chtějí bydlet, dostávat zaměstnání podle svých schopností, chtějí cestovat, rodit zdravé děti a neumírat dřív než jejich tátové a mámy, což není zas až tak scestný sen. Dnes bychom se nad tím mohli pousmát. Článek

byl obohacen černobílými fotografiemi z onoho dne z Národní třídy a Václavského náměstí od Jana Šibíka.

V tomto čísle se list zabýval i další důležitou událostí, pádem Berlínské zdi. Ve formě fotoreportáže Jana Šibíka **11. 11. 1989 Berlín** Vlasta zmapovala celý tento den. Šibík, asi jako jediný fotograf Československa, překročil společně s nepřetržitým zástupem občanů NDR hranici Západního Berlína. V onu sobotu se společně se statisíci lidmi vrátil zpět, na území Německé demokratické republiky. Ten den přešlo otevřenými přechody na občanský průkaz NDR do Západního Berlína okolo jednoho miliónu lidí a drtivá většina z nich se vrátila zpátky.

Vlasta v tomto roce nezapomínala ani na nejstarší generaci, a tak v rubrice **Příležitost - Odchod do důchodu** pobízela ženy důchodového věku, aby i nadále pečovaly o svůj zevnějšek, aby věnovaly čas svým vlasům, obličejí i šatům. Časopis v tomto duchu představil modelovou situaci se skutečnými představitelkami důchodové reality s poradenským týmem a fotografem ve fotoateliéru Ústavu bytové a oděvní kultury v Praze. Časopis upozorňoval na důležité mravní ponaučení: „*Neházejme flintu do žita. Vždyť si ve zdraví můžeme užít ještě tolik hezkých let ...*“.

V 50. čísle Vlasty v **Aktualitách** byl uveden článek o tom, jak prezident ČSSR Gustav Husák jmenoval nové členy vlády ČSSR a prostřednictvím sloupku **Vklady a záporny** redakce vysvětlovala opožděné zpracování tematiky 17. listopadu. Omlouvala se na 6ti týdenní výrobní lhůtu a sdělovala, že jen 3 aktuální strany časopisu čekají na vydání pouhé 3 týdny. Na druhou stranu uvedla, že od 17. listopadu si již nemůže stěžovat na ty nahoře, že nyní má zodpovědnost za sebe sama i za věci příští.

V posledním čísle, v čísle 52, byl publikován vkusný kalendář na celý příští rok 1990 se společenskou hrou **Za hranice zemské přitažlivosti**.

Jak je vidno, v prvních číslech z roku 1989 Vlasta ještě psala pod vlivem strany. Jakmile došlo v listopadu k určitému uvolnění, přestala být svazována pouty těch nahoře, jak sama uváděla, a začala „volně dýchat“ - svobodně psát o tom, co se jí líbilo a co jí připadalo důležité. Konečně mohla pravdivě informovat a přinášet taková témata, která byla aktuální a společensky potřebná. Mohla reagovat na aktuální dění a každý týden předkládat svým čtenářům plnohodnotný časopis.

Již na počátku roku pokračovala v rozšiřování žánrových útvarů a přinášela různorodé rubriky. Oproti dřívějším létům se věnovala více poradenství, rodinným

otázkám, ženám, starším lidem i těm nejmladším. V roce 1989 zařadil list velmi zajímavé rubriky a jeho úroveň se oproti počátku 80. let značně zvýšila a tematicky se polepšil. Obsah listu již nebyl tolik politický, politické scéně se nedávalo tolik prostoru jako v letech minulých. Zaměřoval se více na problematiku domova a rodiny, otázku výchovy a vzdělávání, na funkce a role žen. Zařazoval i témata atraktivnější, k uvolnění atmosféry, témata zajímavá, poučná i zábavná. Autorka může jedině konstatovat, že změna k lepšímu byla, po analýze tohoto ročníku, opravdu citelná. Obsah Vlasty se zase začal přibližovat svému původnímu poslání – být dobrým a kvalitním čtením pro ženy.

4.1.5 Analýza ročníku z roku 1990

V roce 1990 8. a 9. června se konaly první postkomunistické volby do parlamentu. Zvítězilo v nich opět Občanské fórum a druhé místo obsadila Komunistická strana Československa. Po volbách byla nastolena nová vláda a v červenci byl za prezidenta republiky opětovně zvolen Václav Havel.

Co se týče Občanského fóra, nebylo prvoplánově politickou stranou, ale hnutím, které v sobě sdružovalo různé politické proudy a osobnosti. Z něho pak vzešly nové politické strany, např. Občanská demokratická strana v čele s Václavem Klausem, Občanská demokratická aliance (ODA) či Československá strana sociálně demokratická (ČSSD).²⁷²

Vlasta v roce 1990 změnila svou šéfredaktorku, její 44. ročník již nevedla Alena Šouflová, ale PhDr. Marie Formáčková. Šouflová se stala tajemnicí redakce a ujala se úvodníku v prvním lednovém čísle, který nesl název *Všechno nejlepší*. Redakce pak navázala proslovem *Nově do nového roku*. V proslovu redakce osvětlovala, že časopis Vlasta sice pracoval dlouhá léta pod vedením Českého svazu žen, ale nebyl určen jen pro jeho členy. Měřítkem úspěšnosti časopisu měl být především čtenářský ohlas, avšak nejen jím se před rokem 1990 směla redakce řídit. Šéfredaktorky Vlasty byly bdělým okem sledovány ÚV KSČ a Federálním úřadem pro tisk a informace (FUTI) a ty také

²⁷² www.dejepis.com

pod svým tlakem řídily Vlastu, resp. její práci. Pokud se jim zdálo, že obsah listu neodpovídá jejich ideovým záměrům, podrobovaly je kritice. A proto také někdy musely uveřejňovat svazové proklamace. Z dopisů ohlasů i z vlastních reportážních zkušeností pracovníci Vlasty poznali, že nastal hluboký rozpor mezi ideovou linií ústředního výboru Československého svazu žen a skutečnými potřebami a zájmy žen. Rozpor se prohloubil v posledních měsících roku 1989 tak, že Československý svaz ztratil nárok být mluvčím československých žen. Vedení ÚV ČSSŽ zklamalo důvěru nejen svým postojem k listopadové události, ale v posledních desetiletích orgán zklamal i jako instituce, jenž má hájit mateřské poslání, chránit ženu a přispívat k všestrannému rozvoji její osobnosti. Nedokázal prosadit do života všechny dobré náměty a myšlenky, vznikající v základních organizacích. Z těchto důvodů redakce Vlasty přestala považovat Svaz žen za určujícího vydavatele. Chtěla dát prostor nově vznikajícím ženským aktivitám, a pokud by Svaz žen připravil reálný program odpovídající celospolečenským změnám, tak i jemu. Vlasta si kladla za cíl připravovat kvalitní obrázkový časopis pro ženy všech věkových kategorií, časopis zábavný, čtivý a pohotově reagující. Počítala opět se čtenářskými náměty a přáními. Proto také v roce 1990 Vlastu vydávalo vydavatelství a nakladatelství MONA, o Československém svazu žen nebyla ani zmínka. Šéfredaktorka Vlasty měla nyní 2 zástupce - PhDr. Richarda Kozohorského a Hanu Nekudovou. Sídlo redakce bylo stále stejné, Jindřišská 5, Praha 1. Časopis opět podražil, o 1,50 Kčs, jeho nová cena byla 3,50 Kčs.

Na prvních stránkách lednového 1. čísla byl zajímavý článek *Myslím si ...* zaměřený na otázky budoucnosti československého národa, otázky nového procesu, kde bude úloha každého z nás. Redakce Vlasty tu také publikovala *Otevřený dopis ústřednímu výboru ČSSŽ*, ve kterém žádala, aby ČSSŽ odstoupilo od vedení časopisu Vlasta. Díky odstranění článku 4 Ústavy ČSSR minula doba, kdy ženské hnutí muselo být podřízeno pouze marxistickému světovému názoru. Týdeník chtěl informovat slovem i obrazem v duchu pravdy, objektivity, humanity a demokracie. Otevřený dopis podpořilo i nakladatelství a vydavatelství MONA.

Obrázek 17: Vlasta z roku 1990
Zdroj: Národní knihovna, vlastní foto

Vlasta v roce 1990 zavedla několik nových rubrik, např. **Z klubu přátel poezie**, **Móda z Prioru**, **Hovory** (např. 6ti členná beseda na téma nové budoucnosti naší společnosti, která se uskutečnila přímo v redakci Vlasty), **Křížovatky** (např. úvaha *Maminkovská láska*), **Co vás zajímá, o čem píšete**.

V 6. čísle zařadila rubriku **Postřižiny**, o jejíž tvorbu se redaktoři střídali. Byla složená z miniseriálů *Odposlechl(a)*, *Zaznamenal(a)*, *Telefonoval(a)*. Novou byla i rubrika **Agentura Vlasta**. V rámci ní chtěl časopis informovat a upozorňovat na ty, kteří mohli pro ženy něco udělat. Časopis proto začal zprostředkovávat různé akce týkající se žen, uváděl u koho, kde a do jakých organizací se mohou čtenářky přihlásit (v té době působily instituce např. Český svaz žen, Československá společnost moderních žen, Hnutí žen a maminek, Sociálně demokratické ženy či Kluby křesťanských žen ČSL) apod.

Nechyběly tu ani rubriky **Móda 90'**, **Vlastina poliklinika**, **Váš příběh**, **Rady**, **nápady**, **zajímavosti**, **pro každou domácnost**, **Váš recept** se čtenářskými recepty a s tzv. vystřihovacími recepty v oddělitelné podobě spolu s předpisy na pletení oblečení. List nezapomínal na chvílku oddechu ve formě křížovek s tajenkou a výhrami. Ale dětská stránka tu nebyla.

V rubrice **Dny našeho času** Vlasta publikovala *Odpověď Věry Čáslavské*. Vlasta chtěla podpořit návrhem redakce kandidaturu zasloužilé mistryně sportu Věry Čáslavské na úřad prezidenta republiky ve svobodných volbách. Čáslavská se však prostřednictvím ČTK nechala slyšet: „*Obracím se na vás na všechny své příznivce, aby pro tuto chvíli přenesli sympatie na osobu Václava Havla ... zatímco my jsme většinou celých 21 let mlčeli, on prosazoval své názory, nechával se kvůli tomu zavírat do vězení, riskoval zdraví. Prezidentský stolec není pro Václava Havla odměnou, ale spíš ušlechtilé břemeno...*“ Čáslavská dále uvedla, že Havel je v tomto okamžiku jedinou osobou, nejpovolanejší, jenž může svou osobností Československo skutečně zaštitit, což naše republika v té době potřebovala.

V 6. čísle se také objevil tolik vytoužený **Program Československé televize**. Měl 2 stránky a mapoval jak první, tak i druhý program Československé televize.

I v roce 1990 nadále ve Vlastě vycházely **Romány na pokračování**, nyní k vystřizení (*Než člověk vyroste* od Ireny Charvátové), známé fejetony *Fejetonově*,

zajímavé články a úvahy, např. o Chartě 77 s Pavlem Landovským *Soukromá vzpoura*.

Vlasta tento rok započala spolupráci s vydavatelstvím Československý spisovatel. Umožňovala svým čtenářům vybrat si z uvedené nabídky jakékoli tituly, objednat si je a zakoupit na dobírku prostřednictvím objednávkového kupónu. Později uváděla i vybranou nabídku knih z Arbesova knihkupectví na tomtéž principu.

Autorka podotýká, že v roce 1990 bylo opravdu zřejmé, že se Vlasta oprostila od vlivu Československého svazu žen. Zařazovala pro své čtenáře jiná nová témata, než doposud. Témata aktuální, týkající se naší společnosti, témata problémová i celosvětová. Např. článek poutající autorčinu pozornost *Hledám člověka* pojednával o rasismu, o jeho projevech a výskytech v ČSSR, o národnostní i místní nenávisti, o nesnášenlivosti mezi lidmi a o narušených mezilidských vztazích. Psal nejen o Romech, ale také o Vietnamcích, Kubáncích, Arabech, černoších i punkerech. Vlasta také přinášela řadu společensky relevantních rozhovorů, např. *Máme první a zatím jedinou federální ministryni* s Květou Kořínkovou, ministryní a předsedkyní Výboru lidové kontroly ČSSR, a *Volit znamená vybírat*. Tento rozhovor informoval čtenáře o volbách, o historii volení, o volebním zákoně a také o tom, jakou osobnost by měl mít každý poslanec. Rozhovor vedla Eva Uhrová s doc. dr. Janem Grónským, CSc. a dr. Gabrielou Lékovou a k lepší ilustraci redakce připojila obrázek, resp. schéma Federálního shromáždění.

Již 3. číslo časopisu autorku mile překvapilo. Kromě titulní strany hlásající: „*V ulicích znělo jméno HAVEL. A jeho žena Olga? Čtěte na straně ...*“ přineslo velmi zajímavý a plnohodnotný dvoustránkový rozhovor s Olgou Havlovou jménem *Hodina s Olgou Havlovou*. Olga vyprávěla o své rodině, o svých pracovních zkušenostech jako dělnice, mzdová účetní, prodavačka a uvaděčka. Práce uvaděčky jí byla osudnou, neboť se díky ní seznámila s Havlem, který v té době dělal kulisáka v divadle ABC. Jemu bylo pouhých 17 let a Olze 20 let. V rozhovoru také zavzpomínala na doby, kdy za Havlem jezdila do heřmanické věznice a zamyslela se nad reportérčinou otázkou, co by dělala jako paní prezidentová. Prý by nejspíš žila po jeho boku jako dosud, politikou i jako žena, jezdila dále na chalupu, zvala přátele, chodila na houby a štípala dříví.

Na prezidentskou problematiku Vlasta pak zareagovala detailní 6ti stránkovou reportáží *Kroužení kolem prezidenta*. V ní velmi podrobně popsala dění na Pražském hradě ze dne 29. prosince 1989, kdy se Václav Havel stal prezidentem naší republiky. Havel pronesl ve Vladislavském sále prezidentský slib a sliboval na svou čest a svědomí věrnost ČSSR.

Rubrika **Aktuálně** měla i v roce 1990 své místo a dokonce se rozšířila na necelé 2 stránky. Jedním z článků z této rubriky byl článek *Růže mezi trnám*, ve kterém se psalo, že v úterý 26. června 1990 se sešla ustavující schůze České národní rady po svobodných a demokratických volbách, že v České národní radě bylo celkem 200 mandátů a z toho 27 míst obsadily ženy! A tady poprvé v dějinách ČSSR byla do funkce předsedkyně navržena a v tajném hlasování zvolena žena. Stala se jí JUDr. Dagmar Burešová s poměrem hlasů 168:19. Na její počest pak Vlasta Burešovou učinila tvář titulní strany v 31. čísle.

Oblíbené, a proto stále zařazované, byly oddechové rozhovory se známými osobnostmi - *Se srdcem mušketýra anebo protiklady* s hercem Pavlem Soukupem, *Mít stále rozevřená křídla* s Hanou Hegerovou, *Yvonne baronka a máma* s Yvonne Přenosilovou, *Co mě napadne při vyslovení Arbesovo knihkupectví* s Vratislavem Ebrem, *Inventura J. J.* s Jiřinou Jiráskovou a dalšími, stejně tak jako zajímavé články a vzpomínání na osobnosti z naší historie - *Kulatej život* (vzpomínání na Jiřího Voskovce prostřednictvím korespondence), *...a měli pana prezidenta* (o celé rodině Masarykových a všech dětech), a rubrika *Návraty* (např. *Ke Karlu Čapkovi*, vzpomínky prostřednictvím reprodukce snímků).

Obsahovou novinkou v roce 1990 byly testy, texty písní (např. *To je láska a Kdo chce psa bít*) a horoskopy na měsíc (např. *Horoskop na srpen 1990*).

Uskutečnil se také přepis besedy redakce Vlasty *Kde jsme – kam chceme*, ve které její členové diskutovali o ženských snech, představách, přáních, zájmech, trablech, organizacích a hnutí.

Předposlední číslo roku přineslo úsměvnou reportáž *Dárek jako malovaný*. Redakce se v ní ptala známých osobností, co by si přáli k Vánocům, ale měli to ztížené tím, že svá přání museli namalovat. Ptali se např. Ljuby Hermanové, ta si přála vést děti ke skromnosti, Miloše Zemana, ten chtěl fajfku, Heleny Růžičkové, chtěla, aby česká měna byla podložena její a synovou váhou. Jiří Winter-Nepřakta si zase přál nahou ženu

zabalenou v průhledné krabici apod. Vánoční atmosféře byl věnován také článek *Na náladu koledu* o vánočních koledách s textem koledy Hopsa, pacholátka a prosincová pohádka od Marie Špačkové *Vánoční chvílka pro děti*.

V posledním 52. čísle byla uveřejněna *Anketa*, která se ptala známých osobností na otázku: *Jak máme my, ženy, zacházet s muži? Jak si pánové přejí, aby s nimi bylo nakládáno?* Na Vlastinu otázku vtípem i rozumem odpovídali např. Ing. Rudolf Slánský (velvyslanec ČSFR v SSSR), Adolf Born (výtvarník), Emma Srncová (malířka) či Jana Jandová (manželka a zpěváka Petra Jandy). Názory byly různé: „...každá žena by měla s mužem zacházet tvrdě; žena by měla dělat všechno, co muži na očích vidí; žena by měla nemilosrdně nakládat s muži; buď muže držet pěkně zkrátka, nebo jim nechat co nejvíce volnosti a moc si nevšímat, co dělají ...“ atp.

V tomto čísle se Vlasta loučila s rubrikou **Naděje** s tím, že od nového roku bude mít nový název **Seznámení** a bude vycházet ve Vlastině novém čtrnáctideníku Vlasta plus. Vánoční číslo bylo obohaceno o velmi zjednodušenou partnerskou tabulku, s nízkou vypovídající hodnotou, založenou na principu horoskopu jménem *Hodíte se k sobě?*. Podle ženského znamení a znamení mužského se čtenářky mohly dozvědět, zda se ke svému protějšku hodí. A stejně jako minulý rok, Vlasta nezapomněla ani na společenskou hru a *Kalendář PF 1991* s obrázkem psíka od Emmy Srncové.

Na závěr autorka uděluje tomuto ročníku pochvalu. Svým obsahem, tematikou, zajímavým zpracováním s užitím dostatečného množství žánrových forem se Vlasta vyšplhala na velmi dobrou úroveň. Časopis byl plný poutavého, zajímavého a zábavného čtení, přinášel důležité informace, vzdělával, radil a poskytoval prostor pro své čtenáře. Zajímal se o jejich názory, nápady a dle jejich potřeb sestavoval svůj obsah. Kvalita převyšovala kvantitu.

4.1.6 Analýza ročníku z roku 1993

V roce 1993 již neexistovala Česká a Slovenská federativní republika, ale od 1. ledna se na mapě světa objevily 2 nové republiky, Česká republika a Slovenská republika. V prezidentských volbách byl v České republice zvolen Václav Havel a v republice Slovenské Michal Kováč.

V roce 1993 tomu bylo již 47 let, co časopis Vlasta vycházel. Redakce stále sídlila v ulici Jindřišská a vydání listu zajišťovalo vydavatelství MONA, spol. s r. o. Šéfredaktorkou zůstala PhDr. Marie Formáčková, její zástupkyní byla Eva Uhrová a mezi nejvíce plodné redaktory patřili Bednářová, Červenková, Čtyřoká, Gembala, Homolová, Hrdličková a Jiří Žáček. S novým rokem přišla i nová cena časopisu, od roku 1990 se vyšplhala na 7,90 Kč.

Časopis prošel velkou grafickou úpravou, již na titulní straně jsme mohli zpozorovat četné změny. Titulní strana byla barevná, obsahovala titulky stěžejních článků k upoutání čtenářské pozornosti (např. *Jak se má Lenka Kořínková, Vlasta s Martou o sexu, Jiří Trnka byl malíř nebo básník?, 16 modelů na odpoledne, na večer, pro děti, Koláče od maminky*). Na přebalu bylo také v bublině ve tvaru hvězdy napsáno: *S Vlastou mě baví svět* a z titulní stránky se na nás smála jedna z modelek z Agentury Eastern M. M.

Když autorka prošla první číslo roku 1993, přišlo jí, že tato Vlasta už měla blíže k dnešní podobě Vlasty. Obsahovala plno soutěží a výher, např. *Stojí, stojí domeček ... a může být i váš, Kvíz z babiččiny krabičky* o satelitní televizor, *Tři oříšky pro popelku* neboli velká šance pro ty, kteří se rádi oblékají (finální výherkyně vystoupila na módní přehlídce v pražské Lucerně), *O čtvrt miliónu* s dietním nápojem Vita Drink Light, reportáží i krátkých informativních zpráv o událostech ve společnosti, např. článek *Premiérova autogramiáda* o premiérovi Václavu Klausovi, jenž měl v pražském OD Kotva autogramiádu své knihy *Proč jsem konzervativcem*, a na kterého se přišli podívat jak jeho příznivci, tak i jeho odpůrci, kteří pokřikovali nepříjemné poznámky na jeho adresu.

Autorce se líbilo, že Vlasta stále zařazovala rubriku **Aktuálně**. Úvodník v ní patřil v každém čísle šéfredaktorce Formáčkové a nesl název *Milé čtenářky (ale i čtenáři)*. V prvním úvodníku Formáčková mimo jiné poznamenala, že málo Čechů je pyšných na svou vlast, resp. pouhých 26%. Z výzkumů vyšlo najevo, že se Češi stydí za naše dějiny plné kriminality a svárů.

Také rubrika **Rozhovor s ... a Rozhovory** (např. *s Hanou a Petrem Ulrychovými, s Václavem Fischerem, s Milošem Kopeckým o dětství*) stále ve Vlastě zůstávaly, stejně tak jako módní rubrika **Móda pro Vlastu** (např. móda pro děti v pojetí Evy Helekalové), rubrika **Fejetonově** (např. *O lásce* od Miroslava Jandovského),

Romány na pokračování (např. *Vědma z autobusu* od Inny Mirovské, *Nedorozumění* od Lydie Junkové či *Zoufalé ženy dělají zoufalé věci* od Haliny Pawlowské), populární a velmi oblíbený sloupek **Všímálek**, rubrika **Dopisy** a **Křížovatky** (např. *Nemocný manžel* či zajímavý příběh o postavení role otce v rodině *Táta, tat'ka, tatínek ...*).

Kromě grafických změn a tradičních rubrik, přinesla Vlasta pro své čtenáře i rubriky nové, zaměřené na rozmanitá témata s pestřejším obsahem psané volnou svobodnou rukou dle jejího zájmu a potřeb čtenářů. Odklon od socialistického dozoru byl stále viditelnější, posilován faktem, že jsme nebyli socialistickou republikou. Otevřely se hranice a my mohli cestovat do zahraničí. Vlasta na to zareagovala již v roce 1990 navázáním kontaktů s cestovní kanceláří Fischer Reisen a stejně jako v letech minulých i v roce 1993 uspořádala pro své čtenáře soutěž *Cesta za dobrodružstvím s cestovní kanceláří Fischer Reisen a Vlastou* o výherní pobyty do ciziny.

Abychom se vyrovnali zahraničním trendům doby, začalo se více dbát na zdravý životní styl. Vlasta proto začala spolupracovat s novým klubem DIANA. Klub DIANA, jak autorka ví, je dívčí a dámský klub bojující s nadváhou přirozenou a zdravou cestou, který do dnešních dnů (2012) stále funguje a pomáhá čtenářkám Vlasty s přebytečnými kilogramy. V lednu v rubrice **Hubneme s DIANOU** Vlasta poprvé seznamovala s tímto klubem a nabízela čtenářkám v rámci 3 měsíčního cyklu změnit nevhodné stravovací a pohybové návyky. Nabízela také zajímavou akční soutěž – trojice žen či dívek, která shodí rekordní počet kilogramů, dostane od klubu DIANA odměnu.

K tématice zdraví časopis zavedl i další novou rubrikou **Zdraví** se seriály *Cvičení bez tělocvičny*, který např. radil, jak doma formovat postavu s použitím prachovky (prachovka sloužila jako podložka na cvičení), *Homeopatie*, *Ptejte se, odpovíme*, *Malá abeceda akupresury*, *Potraviny obvykle vyvolávající alergie*, či rubriku **Životní styl** (např. *Životní styl Lenky Kořínkové*). Nezapomínal ani na zdraví našich domácích miláčků, a proto zavedl **Veterinární poradnu**, kde na čtenářské dotazy radila a odpovídala MVDr. Iva Boučková.

Autorka zpozorovala, že se v roce 1993 ve Vlastě objevovalo čím dál více reklam. Zpočátku to byly reklamy různého charakteru, na potraviny, módní doplňky, módní oblečení, obuv, kosmetické přípravky, knihy, video a audiokazety. Později, zejména od 20. čísla, reklamy na kosmetiku, módu a péči o vlasy převažovaly, a celková dotace

reklam činila snad osminu listu! Několikrát do měsíce Vlasta obsahovala uprostřed svého čísla přílohu s nabídkou různých firem a možností objednávek jejich produktů (např. boty, oblečení, kosmetika, barvy na vlasy, nábytek, potravinové doplňky) anebo celé firemní katalogy (na barvy na vlasy, na obuv apod.).

Mezi úplně nové rubriky patřily rubrika **Porota** a rubrika **Člověk a §** zabývající se soudní praxí, zákony, právem a osudy čtenářů v této problematice. Novým, na dlouhou dobu trvalým a oblíbeným, se stal **sloupek Luby Skořepové** se širokou tematickou oblastí zveřejňovaný v každém čísle časopisu (např. *O kávě, Proč by si švestky nemohly poležet v peřinách? Přimlouvá se Luba Skořepová*).

Novinkou byly i krátké články ze světa celebrit (např. *Jenom přátelé* o známé modelce Claudii Schiffer, *Co dělá Yoko ono* o vdově po slavném legendárním Johnu Lennonovi), sloupek **Vlasta s Martou o sexu** či **Vlasta s Martou o mužích**, který pravidelně psala MUDr. Marta Brtníková, a rubrika pro otázky čtenářů, na které odpovídali odborníci **Starosti – Trápení – Obavy – Problémy**.

Důležitá, zejména pro mladší čtenářky, byla rubrika **Domácnost** poskytující různé rady, návody, recepty, rozpisy a vychytávky, např. *Háčkujeme filetovou technikou, Rozpis na dětský svetr s barevným norským vzorem, Zavařujeme a konzervujeme po celý rok, Víme vše o mase?, Knedlíky dobývají Ameriku, Šetříme kapsu, Chutnalo a chutná, Recepty z ryb* atd.

Kromě rubriky **Domácnost** se ženám určitě líbila i rubrika **Kosmetika** informující o tom, jak se líčit (*Trikem k dokonalosti*), jak o sebe pečovat (např. tipy a triky, jak pečovat o tvář v zimě - *Zima na tváři*) a jaké jsou na našem trhu parfémy, toaletní vody a další přípravky z oblasti parfumerie (např. *Amarige od Givenchyho*).

Pro starší generaci v rubrice **Zahrada** Vlasta uváděla rady pro zahrádkáře a seznamovala čtenáře se zahrádkami a zahradami slavných osobností (např. *Zahrada Heleny Fibingerové*). *Horoskopy na měsíc* přestaly vycházet jedenkrát měsíčně, staly se pravidelnou týdenní záležitostí a nesly název *Hvězdy míní, člověk (někdy) změní*. Obnovila se i rubrika **Bydlení** (např. článek *Pod čím spíte?* o kvalitě ovčí vlny, *Barevné hrátky v bytě*), zůstaly tu pro chvíle relaxace **Testy**, dvoustránkový program **Televize** a rubrika **Křížovka**.

Rubriku **Naděje** Vlasta ještě tento roku zveřejňovala, ale v 35. čísle oznámila, že od nového roku bude publikovat jen takové bezplatné inzeráty, které se budou týkat závažných důvodů, čili bude sloužit jen těm, pro které je obtížné využívat placené služby např. čtenáři zdravotně postižení, těžce invalidní, v mimořádné složité sociální situaci. Ostatní mají využívat služeb seznamovacích kanceláří.

A čím byla autorka asi nejvíce potěšena ve 47. ročníku? Konečně se do Vlasty vrátila dětská stránka. Několik let časopis postrádal rubriku pro děti a v roce 1993 se po dlouhé době zjevila rubrika **Dětem**. Tato rubrika měla sice jen jednostránkovou dotaci, ale obsahovala kreslené komiksy (např. *Bratrstvo patentního klíče*), pohádky, říkanky, básničky a hádanky. Vybízela malé čtenáře, aby sami posílali své básničky a malůvky, s tím, že jednou měsíčně redakce vybrala malého výherce, který získal pěkný dárek.

Uprostřed roku 1993 se ve Vlastě objevil **Obsah** sloužící k lepší orientaci v časopise. Uváděl jednotlivé redakční pilíře spolu s čísly stránek, kde se jednotlivé rubriky nacházejí.

Od 32. čísla se Vlasta ještě o něco zlepšila. Její grafická úprava se dostala o stupínek výš, bylo v ní více barevných fotek, lepší poutavé titulky a vkusný styl písma.

Předposlední číslo roku přineslo přílohu uvnitř časopisu **Z vánočního košíku Vlasty**. Příloha obsahovala rady, jak se ke štědrovečernímu stolu upravit, ukazovala předpisy a návody na krajky, výšivky, recepty na nepečené vánoční cukroví, sváteční předpisy pro střídmy stůl (kapr marinovaný, bílá klobása), recepty z babiččina receptáře (kakaové kroužky, vánoční ježci), recepty na sladké i slané dipy (vločkový dip, ořechový dip, dip s taveným sýrem, dip s feferonkou), ukázkou a návod, jak vyrobit český lidový betlém, vánoční ozdoby vlastníma rukama, přinášela různé nápady na výrobky z utěrky, recepty na nevšední sladkosti, jednoduché čajové pečivo, vánoční pečení a předpisy na pletené svetry jako dárek pod stromeček.

V posledním 53. čísle roku 1993 byla další příloha – první díl románu **Moje šťastná manželství** od Marie Formáčkové opatřený ilustracemi Lucie Pítrové. Poslední stránka přílohy sloužila jako upoutávka na Vlastu v roce 1994. Vlasta lákala své čtenářky, že v každém čísle bude nějaké překvapení, že každý měsíc list přinese přílohu s křížovkami pro celou rodinu, že bude mít více barevných stran a více krásy na stránkách, že bude pravidelně psát o bydlení, kosmetice, květinách a domácích zvířatech a že poskytne slevy pro předplatitelky.

Autorka po seznámení se s tímto dalším ročníkem říká, že si Vlasta i v tomto roce udržovala svou tvář a svůj standard jako v roce 1990. Obsahová náplň byla podobná, témata stále různorodá, zajímavá a reflektující aktuální dění a problémy české společnosti. Lepší ale byla v grafické úpravě a v celkové přehlednosti uvnitř listu. Jako další plus autorka uvádí, že Vlasta začala zařazovat více rubrik pro mladší generaci ve snaze učinit tento časopis bližší pro čtenáře produktivního věku, pro rodiny s dětmi a posílila to i znovu vydávanou dětskou stránkou.

Jediná negativní kritika může být na četnost reklam, které zabíraly velké množství stránek (více než jich má v těchto letech 2011 a 2012).

Obrázek 18: Vlasta z roku 1994
Zdroj: Národní knihovna, vlastní foto

4.1.7 Analýza ročníku z roku 2011

Na počátku nového tisíciletí byl prezidentem naší republiky až do roku 2003 Václav Havel. 7. března 2003 jej vystřídal a do prezidentského úřadu nastoupil Václav Klaus, který byl po pěti letech opětovně zvolen. Jeho mandát potrvá až do března 2013.

Z demografického hlediska je v tomto tisíciletí české obyvatelstvo silně poznamenáno poklesem počtu uzavřených sňatků, poklesem natality, mortality a růstem počtu obyvatel v postproduktivním věku. Tento jev se promítá do problematiky řešení důchodového zabezpečení.

Vlivem ekonomické krize v USA je česká ekonomika v dnešních dnech stále v recesi. Vzdělanostní úroveň obyvatel není nejhorší, ve společnosti je vysoký podíl vysokoškoláků, ale úroveň poskytovaného vzdělání má podstatně nižší kvalitu než dříve. Také otázka nezaměstnanosti a zaměstnatelnosti českých lidí je každodenním problémem. I když se prosazuje nezbytnost celoživotního učení, řada firem a lidí tomu nevěnuje dostatečnou pozornost. Mentalita českého národa není zvyklá na to, aby se celý život vzdělávala či měnila pracovní místa. Dříve každý setrval v jedné práci,

v jedné pracovní pozici po celý svůj produktivní věk a pak odešel do důchodu. Tyto doby jsou vlivem informační a znalostní společnosti, nástupem nových informačních a telekomunikačních technologií, pryč.

Obrázek 19: Vlasta z roku 2001
Zdroj: Národní knihovna, vlastní foto

A jak to ovlivnilo Vlastu? V novém tisíciletí změnila svůj název na *Nová Vlasta*. V roce 2011 vycházela 64. rokem, prodávala se za 28 Kč a měla úctyhodných 82 stran. Pověřená vedením redakce byla Dagmar Škaloudová a mezi redaktorky píšící do tohoto listu patřily např. Jana Divišová, Lucie Fendrychová, Helena Hejčová, Blanka Kovaříková, Anna Kopečková, Michaela Vaňková. Vlasta změnila své sídlo, již nepobývala v Jindřišské ulici, přestěhovala se na Prahu 4 do velké komerční budovy v ulici Lomnického 7/1705. Autorka měla tu „čest“ podívat se do této stavby, když chtěla redakci Vlasty požádat o pomoc při tvorbě této diplomové práce. Bohužel, skončila v přízemí, na recepci, kde prostřednictvím telefonického rozhovoru byla novou šéfredaktorkou Jiřinou Pavlíkovou odmítnuta se slovy, že jí nemohou nikterak pomoci, že nemají žádné materiály, které by ji daly k dispozici, ani místo, kde by ji posadili. Ochota sama.

Obrázek 20: Vlasta z roku 2010
Zdroj: Národní knihovna, vlastní foto

Úvodem je třeba sdělit, že Vlasta v minulých letech navázala spolupráci s firmou Tchibo, a v roce 2011 v tomto vztahu nadále pokračovala. Ve formě kupónů ve vybraných číslech poskytovala svým čtenářkám v obchodech Tchibo slevy na dané produkty – kávu, kuchyňské potřeby, oblečení, a jiné doplňky. Čtenářky tak mohly několikrát do roka ochutnat zadarmo různé druhy kávy, nebo si koupit za zvýhodněnou cenu jiné zboží od této značky.

Co se týče vnitřní podoby Vlasty, první stránka lednového čísla dávala prostor úvodnímu slovu redaktorky Dagmar Škaloudové a obsahu. Úvod nesl název *Na rok 2011* a byl dosti plytký, psaný obecnou češtinou. Škaloudová v něm v několika krátkých větách prezentovala svůj názor na prožívání konce roku, na neoblíbený silvestr a novoroční předsevzetí, která považuje za hloupost, stejně tak jako „*oblíbené prosincové rekapitulace a patlání v minulosti*“. Vybízela, abychom nebyli smutní, že se na životním počítadle objevil další rok a „*kašlali na to*“. Máme svůj čas počítat podle svého a připít si na to, abychom se zase všichni příští rok ve zdraví sešli.

Obsah velmi přehledným způsobem uváděl základní pilíře, které se v čísle nacházely. Mezi základní pilíře patřily rubrika **Aktuality**, **Krása**, **Život**, **Styl** a **Scéna**.

Aktuality byly umístěny hned na druhé straně časopisu, po úvodu, a zabíraly 2 strany. Obsahovaly seriál *Nasloucháme Vám*, jehož prostřednictvím Vlasta odpovídala na každý čtenářský dopis, mail či sms zprávu. Čtenáři měli možnost vyjádřit svůj názor na jakékoli téma, z jakékoli oblasti, která se jich nějakým způsobem dotýkala, zanechala v nich nějakou vzpomínku apod. V každém čísle byl vybrán dopis týden, jehož autor získal od redakce malý dárek, např. diář, pero, hrnek, hodinky apod. Byl tu také miniseriál *Bleskově z webu*. Od 36. čísla se *Nasloucháme Vám* přesunulo až na samotný konec časopisu, na 67. stránku a spadal do rubriky **Vaše dopisy**. Rubrika dále obsahovala *Mix týdne* vybírající různé akce a události, které se v příštích sedmi dnech měly konat, např. různé festivaly, premiéry filmů, výstavy, manifesty, akce (*Léto na českých hradech*, *Co hýbe světem*, *Nejlepší akce na tento týden*). Každý týden se v této rubrice čtenářky Vlasty mohly těšit na oblíbený *Rozhovor* s nějakou osobností z českého šoubyznysu. V roce 2011 byly rozhovory zajímavé tím, že se dost často ptaly na nevšední otázky a přinášely o těchto umělcích informace z jiného úhlu pohledu. Byly většinou 5ti stránkové s velkým množstvím fotografií. Čtenářky si přečetly např. o Báře Basikové, Lucii Vondráčkové, Simoně Stašové, Miluši Šplechtové, Jitce Smutné, Simoně Krainové, Daně Morávkové, Valérii Zawadské, Jitce Čvančarové, Dagmar Havlové, Haně Macuichové, Zuzaně Vejvodové, Pavle Tomicové, Heleně Vondráčkové, Marii Rotrové, Báře Hrzánové, Ester Janečkové, Sabině Laurinové, Laděce Něrgešové či v „duorozhovorech“ o Ljubě Krbové s Lucií Benešovou, Ivaně Jirešové s Jiřím Langmajerem atd. **Aktuality** také přinášely seriál *Ženský svět* tvořený

anketou na aktuální společenská témata (*Co přinese reforma, Daří se nám šetřit? Na dovolenou? Nikam!*) a tajnými informacemi o mužích (*Vaši muži, Líbí se nám*).

Rubrika **Krása** byla také obsáhlá, skládala se ze seriálů *Módní styl*, *Mix móda*, *Lekce půvabu*, *Mix krása*, *Pro zdraví* a *Mix zdraví*. *Módní styl* přinášel tipy na nejnovější módní trendy a ukázky módy na novou sezónu v podobě 6ti stran, *Mix móda* tipy a nápady od stylistů a návrhářů (*Do šatníku*), *Otázku & Odpověď* pro odborníky, *Šijeme pro děti* a v letním čísle *Vychytávky na léto*. Seriál *Lekce půvabu* radil čtenářkám, jak ošetřovat a chránit svou tvář i tělo v různých ročních obdobích, co je vhodné do města, co na hory (*Rande na sněhu*), radil, jak pečovat o ruce a prsty (*Ruce ze sametu*, *Gymnastika pro deset prstů*, *Jak nanášet krém*) a jaká je vhodná zkrášlující i praktická kosmetika na zpříjemnění letního cestování (*30 super tipů na dovolenou*). Obsahoval také tipy, jak se rychle nalíčit (*Rychlovky*) a v čísle 15 v článku *Světové hity v péči o pleť* si vzal na paškál krémy z různých koutů světa. Velmi detailně rozebral produkty pečující o pleť a uvedl jejich účinné látky. Pod jeho drobnohled se dostaly krémy z Francie (Vichy), Německa (Eucerin), USA (Anew clinical) a Švédska (Bio clinic). Seriál *Mix krása* měl podobný obsah, věnoval se zejména kosmetice a dalším vychytávkám pro zkrášlení života čtenářek. Uváděl kosmetické novinky na našem trhu, typy redakce na kosmetické přípravky, šampóny, barvy na vlasy, gely apod. a odpovídal na dotazy v *Otázka & Odpověď*. V seriálu *Pro zdraví* čtenářky četly rady týkající se správné životosprávy, životního stylu a seznamovaly se s různými zdravotnickými preparáty a medikamenty. Např. v lednovém čísle v článku *Silvestrovská KáPéZetka* Vlasta radila, jak přežít silvestrovské radovánky, jaké léky jsou vhodné použít nejen na kocovinu, ale i na poranění rukou, na popáleniny a na jizvy. Psala, jak odlehčit tělu po majonézových chlebičkách, klobásách, tataráku, zmrzlinových pohárech či půlnočním ovaru použitím konkrétních tablet na podporu trávení, na spokojený žaludek, při potížích trávení, pocitu plnosti, pálení žáhy a překyselení žaludku. V tomto seriálu byly zajímavé i další články, např. *Bio – to nejlepší pro děti?* o tom, jsou-li děti nekonzumující bio potraviny o něco ochuzeny, *Bakteriofobie? Uklízejte s mírou!* v 17. čísle pojednávající o faktu, že nejen silná dezinfekce chemikáliemi a k tomu řádné chemické provonění vzduchu nemusí znamenat uklizenou domácnost, *Víte co vám chybí na talíři?* o nenahraditelných látkách, které naše tělo potřebuje, o bakteriích, které jsou našemu tělu prospěšné, a o vitamínech. Poslední seriál této rubriky *Mix zdraví*

poskytoval čtenářkám články o zdraví, tipy od lékařů, bylinářek a léčitelů, konkrétní tablety, pilulky, mastičky, vitaminové a minerální doplňky pro děti na našem trhu a opět, jako každý *Mix, Otázku & Odpověď*.

Rubrika **Život** byla složená mimo jiné ze seriálu *Téma*. V lednovém čísle *Téma* přineslo článek *Ročenka 2010 - 35leté ohlédnutí a jdeme dál*, který připomínal významné události ze světa, vesmíru i z naší domoviny. Vzpomínalo se v něm např. na básníka Františka Hrubína, na trasu B pražského metra, na Spejbla a Hurvínka, na úspěchy našich olympioniků (čeští hokejisté, Martina Sáblíková, Josef Váňa), na únik ropy v Mexiku, jenž způsobil ekologickou katastrofu a na slavné zesnulé osobnosti (Denis Hopper, Ladislav Smoljak, Vladimír Dlouhý, Petr Muk). Ve Vlastě číslo 9 *Téma* rozebíralo problematiku domácího násilí (*Udělám ti ze života peklo*), kde poskytlo informace o organizaci ROSA (centrum pro týrané a osamělé ženy) a uvádělo způsoby, jak se dá obětem pomoci, zda máme dostatek azylových domů apod. Článek byl doplněn o názory policistů a seznam žen, resp. obětí domácího násilí, které by žily, kdyby jim někdo pomohl, anebo kdyby samy vyhledaly pomoc. V čísle 10 byl publikován zajímavý článek *MDŽ nejen karafiáty a pijatyka* o tom, co pro nás znamenalo MDŽ dříve, jak ho vidíme dnes a jestli se ještě slaví ve firmách apod. Byl zakončen anketou, která se ptala dětí ze 6. tříd, co jim MDŽ říká, kdy se slaví a co je jim bližší, jestli MDŽ nebo Den matek. Všeobecně děti věděly, co je MDŽ a všechny odpověděly, že je jim bližší Den matek. Další zajímavá a prospěšná byla reportáž v *Tématu* z čísla 15, *Děti na dietě*. Vyprávěla o dětech, kterým musí být hlídán jídelníček, neboť trpí určitými nemocemi (např. cukrovkou, fenylketonurií, alergií na mléko, intolerancí laktózy). Vlasta ve formě rozhovorů s maminkami nemocných dětí poskytla informace, jak děti svou nemoc snáší a co by vzkázali rodičům stejně nemocných dětí. Ve Vlastě číslo 16 se *Téma* zabývalo červenou knihovnou (*Proč milujeme červenou knihovnu*), kde se vzaly, o čem jsou, proč je čteme, či tím, co mají muži pod kalhotami (*Muži se šňůrkou*), neboli tím, že i muži mají své push-up zlepšováky - vycpávky do plavek či slipů. Problematice ztracených dětí a s tím spjaté jejich čipování se věnovala Vlasta číslo 17 v článku *Stačí dát dítěti čip?*. Další články byly např. *Jste posedlí zdravým jídlem?* o tom, zda se nestalo jídlo jediným smyslem našeho života, *Držme krok s technikou, aneb tablet není tableta*, *Láska napříč stoletími* o životě tří generací žen (Anna 21 let, Jana 39 let, Zuzana 60 let a Míla 80 let),

kteře se narodily do jiné doby, či článek *Váš prvňák, co ještě doženete, než zazvoní*. Od 20. čísla Vlasta zařadila do rubriky **Život** seriál *Zajímavá žena*. Tento seriál psal o „obyčejných“, ale úspěšných ženách, které vykonávaly neobyčejné věci. Ve 36. čísle se seriál změnil a přejmenoval na *Sběratelky kuriozit* (např. *Od loutek ke kávě a kořenkám, Ochránkyně chlupatých zповědniců* (medvědu), *Nádobíčko jako z maminciny kuchyně*).

Rubrika **Život** byla v 15. čísle rozšířena o seriál *Osud*, který přinášel prostřednictvím reportáží životní příběhy žen, jejichž život byl jakkoli poznamenán osudem, resp. událostmi, které jim změnilы život (*Kolo jí přineslo štěstí, Schizofrenie dělá ze života peklo, Sama postižená pomáhá druhým, Návrat z druhého břehu*). Důležitým tu byl i seriál *Odborníci radí*, kde si čtenářky mohly napsat pro pomoc či radu otázkou pro lékaře (např. Jak vyléčit bolestivé křečové žíly?), pro advokáta (Kdo zaplatí kominíka? My, nebo majitel domu?), psycholožku (Další dítě ne, říká moje matka), dětského lékaře (Omezovat dvouleté dítě v jídle?), gynekoložku či zubního lékaře.

Rubrika **Život** byla dále složená ze seriálu *Vaše naděje* zveřejňující seznamovací inzeráty, z *Reportáží* (např. *Jsmе čínštější než Číňané* o tradičním 7000 let starém čínském učení o životě v dokonalé harmonii s okolním prostředím – Feng-šuej, *Upečená radost* o vítězce v kategorii cukrářské a pekařské výrobky z Krchlebů, *Sny bílé jako mléko* o farmě v Netíně kde se chovají krávy a prodává mléko, *Královny českého česneku* o tom, jak náš trh válcuje čínský česnek a o tom, jak ten český vrátit) a ze seriálu *S Vlastou je každá kočka*. Tento seriál byl soutěží pro moderní ženy a od 35. čísla získal nový název *Proměna čtenářky*. Časopis tu vybízел ženy, chtějí-li se stát hvězdou, aby napsaly o sobě pár řádků, o svém životě, co se jim povedlo překonat či na co jsou pyšné (např. *Moje literární začátky, Budu mít tři ledviny*). Rubrika dále obsahovala *TV program* na týden, seriál *Mix rodina* přinášející relevantní informace pro rodinu (kde dobře nakupovat po síti a srovnání cen ve vybraných internetových obchodech, co dělat o víkend, kam na výstavu), seriál *Příběh*, kde seznamovala čtenářky s životem ne veřejně známé osoby, *Psychoporadnu* pro čtenáře, kteří potřebovali poradit se svým životem (např. *Manžel chce popřít otcovství, Sleduju všechny seriály, Stále doufám, že se ke mně vrátí*), miniseriál *Důvěrná zповěd'*, ve kterém se čtenáři vyznávali ze svých problémů a ostatní čtenáři na ně mohly

prostřednictvím diskuzního fóra na internetové stránce časopisu reagovat. Do této rubriky Vlasta ještě zařadila velmi zajímavý **Dotazník**. Každý týden zveřejnila vyplněný dotazník od známého muže z naší společnosti a ponechávala v něm originální verze odpovědí. Otázky se točily kolem žen, např. *Ženy jsou podle mě ...*, *Velmi si na nich vážím toho, že ...*, *Na druhou stranu mě některé jejich vlastnosti dokážou rozčítit, třeba ...*, *Nejvíce mě dokážou okouzlit tím, že ...*, *Mojí představu ideální ženy ve světě filmu splňuje ...*, *Dokonalá žena pro můj skutečný život by měla mít tyto vlastnosti ...*, *Myslím, že ve vztahu dvou partnerů je nejdůležitější ...*, *Manželství považuji za ...* atp. Na tyto otázky odpovídali např. Stanislav Rudolf (spisovatel), Petr Vondráček (herec), Bohuš Matuš (zpěvák), Jiří Adamec (režisér), Ladislav Potměšil (herec), Vilém Čok (zpěvák). Také nový seriál **Diety** tu mohli čtenáři najít a od 13. čísla v něm dokonce odstartoval **Velký hubnoucí seriál** dívající se na hubnutí z hlediska duše, např. ve formě meditace, terapie barvami atd.

Rubrika **Styl** uváděla seriály **Bydlení**, **Hobby**, **Vaření**, **Mix kuchyně** a **Cestování**, později seriál **Zahrada**. **Bydlení** se standardně zabývalo výbavou interiéru a různými typy, jak učinit byt či dům hezčím, komfortnějším, útulnějším, praktickým či luxusním (např. *Jak vybavit první klíčku – Mladí na startu*, *Proměny dívčího pokoje*, *Vítejte v útulné koupelně*, *Romantika na půdě*, *Pohoda v přírodním stylu*). Seriál **Hobby** byl určený šikovným jedincům, ukazoval jak si něco vyrobit spolu s fotografickým návodem kroku za krokem a soupisem potřebného materiálu (např. **Dokonalý úlovek** - jak vytvořit dětskou dekoraci v námořnickém stylu, jednoduché rybičky z plsti, **Šperky inspirované Japonskem** – o způsobu, jak z tradiční japonské origami, skládanky z jednoho kusu papíru, z japonského yuzen washí papíru, vyrobit náušnici a jiné šperky). **Vaření** obsahovalo recepty na sezónní jídla opatřené fotografiemi (např. *Novoroční vaření s vínem*, *Chléb v hlavní roli*, *Rychlé toasty s fantazií*, *Domácí koláče z plechu*, *Zelenina, která chutná i mužům*). **Mix kuchyně** se zabýval novými produkty na trhu z oblasti kuchyně, kuchyňských spotřebičů, potravin a nápojů (*Hurá na gril*, *Kávovar v Praze*) a obsahoval jeden recept ze soukromí redakce. **Cestování** přinášelo reportáže a zajímavé články ze všech koutů světa, i z naší domoviny (*Konec roku v Jižní Africe?*, *Československá zima*, *Malta voní jarem*, *Na jedlé trhy*, *Bavorsko všemi smysly*, *Vysočina – ideální cíl vaší dovolené*). **Zahrada** se zabývala pěstováním okrasným rostlin, stromů a vnějšími dekoracemi včetně tvorby zahrádek a skalek

(*Buxusová zahrádka snů* o způsobu, jak si tuto zahrádku vytvořit, *Moderní květiny pro váš balkon* o rostlinách jako Begonie, Kalanchoe, Brambořík, odkud pocházejí, jaké existují druhy, jak a kde je pěstovat, jakou zálivku zvolit, kolik slunce jim dopřát a kam je umístit, *Modrá sluší i zahradě, Překvapivá krása vlčích bobů*).

Rubrika **Scéna** zpočátku obsahovala seriály *Hvězda* (někdy označovaný jako *Hvězdný styl* či *Top hvězda*), *Mix scéna*, *Seriál*, *Zábava*, *Retro*, *Fejeton*, *Horoskop*, *Hvězda* přinášela články o slavných osobnostech, zejména o cizích (*Slavná Doktorka Q.*, *Jane Seymourová*, *Hnízdečko lásky Elvise Presleyho*, *Anna Hathawayová – Z princezny královnou*, *Penélope Cruzová – Šťastná pirátka z Madridu*). Seriál *Mix scéna* informoval o nových albech naší i zahraniční scény, o knižních novinkách, filmech, výstavách, unikátních exponátech atp. (*Lidé a svět*, *Záchvěvy motýlích křídel*) s hodnocením a dalšími tipy redakce.

Seriál seznamoval čtenáře o seriálech, které se právě vysílaly na televizních obrazovkách, seriál *Zábava* procvičoval mozkové závitky prostřednictvím dvoustránkové křížovky (*Luštění nejen na neděli*) a 6ti rébusů sudoku (*6x rébus sudoku*) a od 36. čísla se zaměřil i na bulvární články o slavných osobnostech, většinou zahraničních (*Kde si užívají slavní dovolenou*).

Retro, od 36. čísla přejmenované na *Retro osudy*, vzpomínalo na cokoli z minulých let, ať už to byly různé události, stavby, památky či známé české osobnosti zesnulé i stále žijící (*Velký přítel Krále komiků, E. A. Longen, Režisér do každého počasí – Otakar Vávra, Na cestu mu foukal Stříbrný vítr – Bořivoj Navrátil, První česká vizážistka – Olga Knoblochová, Relikviář svatého Maura, Plovárny a koupaliště, Česká záchytka – světový unikát*).

Tradiční místo tu měl seriál *Fejeton* tvořený redaktory Vlasty, kteří se v jeho psaní pravidelně střídali. Byl psán svižnou čtivou formou, s dobrou pointou, býval zábavný, k pousmání či k zamyšlení. A ani v roce 2011 nechyběl klasický *Horoskop* na týden. V 9. čísle časopis uváděl ještě v této rubrice seriál *TV fenomén*, v němž seznamoval své čtenářky se sladkobolným světem telenovel a vzpomínal na seriály, které se na televizních obrazovkách objevily (*Šeherezáda, Manuela, Esmeralda, Cassandra, Luz Maria, Divoký anděl, Ošklivka Betty*).

Od 16. čísla byla rubrika **Scéna** rozšířena o seriály *Rozhovor* (např. rozhovor s mistryní světa a olympijskou vítězkou v hodů oštěpem, s Bárou Špotákovou, *Jsem*

plná energie) a *Film* o nových českých filmech a filmových událostech (např. o článku o premiéře filmu Lidice, *Lidice – antická tragédie napsaná životem*, o 46. MFF Karlovy Vary, *Filmový svět na Karlovarské kolonádě*).

Ve 36. čísle došlo k dalšímu rozšíření, a to o seriál *Na vlně zábavy*, ve kterém se Vlasta snažila přiblížit bulvárnímu tisku prostřednictvím článků *Hity, klípky, inspirace*. Tento seriál obsahoval informace ze světa šoubyznysu, o filmech, o české Superstar 2011, o nových DVD, výstavách, objevech atp.

Pro nadšence luštění Vlasta ve svém 3. čísle připravila 32 stránkovou přílohu (tzv. outsert) s výherními křížovkami a sudoku a prodávala se za výjimečnou cenu 19 Kč. Stejně tak jako 8. číslo, které bylo také za 19 Kč, a přineslo receptář, outsert s legendárními recepty s extra výběrem vaření od roku 1947. Ve 12. čísle tu byla další příloha, *Lexikon hubnutí*. Časopis v něm poskytoval rady pro tzv. věčné začátečníky, jak rychle, účinně, trvale a zdravě zhubnout, poskytoval čtenářkám informace o základních pojmech (body mass index, glykemický index), odpovídal prostřednictvím odborníků a doktorů na čtenářské dotazy. Zajímavá tu byla analýza bagety, ve které se prozkoumával každý její kousíček z hlediska kalorií, podílu tuků, sacharidů a bílkovin, a také rozbory lákavého pečiva z pekáren (croissant, ořechový a rozinkový šnek, čokoládové a marmeládové koblihy, listový šáteček, čokoládový muffin atd.). Příloha také říkala, jak rychle spálit kalorie, jaký energetický výdej mají konkrétní denní činnosti, sporty a cvičení, a uváděla příkladný jídelníček pro lepší pochopení a orientaci.

Od 22. čísla, jak autorka zjistila, se změnilo vedení redakce. Místo Škaloudové se stala pověřenou vedením redakce Michaela Matušítková, a proto také převzala psaní úvodního slova. Další změnou, které si autorka všimla, bylo, že od 31. čísla Vlasta neměla na své titulní straně přízvisko *Nová*, ale přejmenovala se zpět na svůj dřívější stručný název *Vlasta*. Ani po bedlivém zkoumání autorka práce nikde neobjevila vysvětlení oné změny názvu. Avšak zpozorovala značné grafické úpravy, patrné již na titulní straně. Samotný název časopisu Vlasta byl větší, formát časopisu menší, ale širší, a uvnitř čísla byly rozsáhlé grafické změny. Většina rubrik a seriálů měla nový typ písma, změnila se grafická úprava článků a jejich rozložení na stránku. Podoba jednotlivých stran tak vypadala mnohem lépe, byla elegantní, vkusná a bez bulvárních

prvků. Tato Vlasta ještě disponovala 74 stranami, ale její příští 32. číslo zchudlo na 66 stran!

Od 34. čísla si autorka nemohla nevšimnout, že se Vlasta začíná znovu měnit, protentokrát ale negativním směrem. Postupnými krůčky se svou tematikou a dalšími novými grafickými úpravami, přibližovala bulvárnímu tisku. Přinášela obecné informace, hlavně ze světa šoubyznysu, a tradičního kvalitního čtení, např. o obyčejných lidech z našich všedních dnů, ubývalo. Jako příklad může sloužit nově zařazovaný aktuální článek ze světa celebrit a z aktuálního dění ve společnosti na první straně listu (*Dozvuk dráždivého festivalu – Kluci s klukama, holky s holkama, Princezna Diana – Dnes by jí bylo 50, 10 let od teroristického útoku*), vedle obsahu a úvodníku, který v dalších číslech úvodník naprosto vytlačil a přestal vycházet.

Co se týče zmíněné grafické úpravy, konkrétně 35. číslo vyšlo kompletně v novém kabátě. Obsah časopisu byl změněný, dřívější přehledně nastavené rubriky zmizely a roztříštily se do různých sloupků, seriálů, miniseriálů, článků, reportáží atd., které měly v každém čísle jiný název. Tyto obrovské změny měla možná na svědomí skutečnost, že od 37. čísla neměla Vlasta osobu pověřenou vedením redakce, ale získala po velmi dlouhé době svou šéfredaktorku. Stala se jí Jiřina Pavlíková a nejspíš díky ní Vlasta dostala nový obsah a začala svou kvalitou, podle názoru autorky této práce, upadat.

Dlouholetá rubrika **Aktuálně**, dříve uváděná hned na druhé straně listu, byla odsunutá až na jeho konec, a její původní místo obsadila rubrika **Top společnost**. **Top společnost** přinášela povšechné bulvární informace o známých lidech ze společnosti, ze světa i s tuzemska (např. článek *Diana & Kate – Princezny lidských srdcí*). Autorka byla tímto číslem hodně rozladěná, nová grafická úprava na ni působila nehezky, chaoticky, nové typy písma byly nepěkné a příliš veliké, stránky zbytečně přelácané, nevkusně upravené, až vtíravé. Tím, že redakce vytvořila nový obsah, zmizely ucelené rubriky, nastala zmatená orientace v časopise a především jeho dřívější zaměření. Již to nebyl ryze časopis pro ženy přinášející opravdové čtení. Redakce, aby se vyrovnala konkurenčním časopisům, začala psát v jejich stylu - kdo, kdy, kde a s kým, nejlépe ze světa šoubyznysu. Čili reportáže, komentáře, rozhovory, krátké články a aktuality ze společnosti, to byly nejčastější a nejužívanější žánrové formy Vlasty v druhé polovině roku 2011. Z Vlasty se stal napůl bulvární časopis.

Některé rubriky to ale ještě svým kvalitním obsahem zachraňovaly, např. stálá rubrika **Téma**, která např. v 37. čísle přinesla zajímavý rozhovor s Dagmar Havlovou, *Unesu víc, než jsem si myslela* a věnovala velkou prostorovou dotaci zesnulému Václavu Havlovi prostřednictvím článků *Přátelé o Václavu Havlovi, Ženy Václav Havla, Střípky ze života*.

Vlasta zařadila novou rubriku **Dámská volenka** pojednávající na 1 stránce o rozdílech mezi ženou a mužem - *Mluvíme stejnou řečí, ale opravdu si rozumíme?* V každém čísle se řešilo jiné téma vnímané očima ženy a očima muže (např. *Nemám, co na sebe, Řízení auta, Prima víkend, Bolí mě hlava*). Další novinkou byla bulvární rubrika **Kaleidoskop** o střípcích ze světa slavných, zahraničních i našich osobností.

Seriály *Ženský svět* (např. článek *5 důkazů že vás miluje, i když to neříká*) a *Proměna čtenářky* zůstaly, avšak *Proměna čtenářky* získala nový obsah – zabývala se vzhledovými změnami čtenářek – před a po, novými účesy, líčením a oblečením. Oblíbený *Rozhovor* také přetrval a v čísle 52 přinesl exkluzivní 4stránkový rozhovor s prezidentem České republiky, *Prezident Václav Klaus – Měl jsem na syny čas a to ovlivnilo náš vztah*. Pan prezident v něm hovořil o dnešní uspěchané době, o zmateném školství, o falešném boji s autoritami, o evropských iluzích, o Vánocích i vnoučatech, o synech i snachách.

K seriálu *Módní styl* ještě přibyl nový seriál *Životní styl* o módě slavných hereček a seriál *Lekce půvabu* stále přinášel kosmetické rady (*Vlasová záchranka* o tom, jak napravit poškozené prameny, *Domácí barvení vlasů*).

Čtenářsky kvalitnější část časopisu také zachraňoval přeživší seriál *Osud* popisující osudové příběhy obyčejných lidí (*Alkohol mě málem zabil*) a nový seriál *Inspirativní žena* o ženách z našich běžných dnů, o jejich životech a činech (*Dvě holčičky máme, o bratříčka bojujeme, Pomáhám dětem z děcáku do života, Pomáhám ženám být krásné, Jsme cestovka pro vozičkáře, Jednou možná budu prezidentkou*). Vlasta se nadále věnovala otázce zdraví, a to prostřednictvím seriálů *Zdraví* s poradnou a články řešící např. očkování, oční vady, kouření, chemické složení potravin, choroby atd., *Zdravý styl (Pomoc na dosah ruky – Zaostřeno na orgány)*, *Psycholog radí (To si zkus, být tlustá!)*, *Důvěrné zpovědi, Poradna (Co hrozí v nemocnicích)*.

Dřívější seriál *S Vlastou je každá kočka* (později přejmenovaný na *Proměna čtenářky*) nezmizel, ale získal nový název *Krásná s Vlastou* (např. *Meditace mě uklidňuje*).

Vlasta zavedla také nesmyslnou rubriku **TV hity** obsahující seriály *Novinky* (výběr nových filmů, seriálů, dokumentů apod. na našich televizních stanicích), *Návraty*

(jaké pořady, filmy a seriály se na naše obrazovky vracejí) a *Pokračování* (co v televizi za seriály pokračuje), rubriku **Profil** (někdy označovanou jako **Portrét**) o zahraničních hercích, zpěvácích a dalších umělcích (např. *Tonya Graves – Jak americká holka dobyla Prahu*, *Brad Pitt – Konečně se nenudím!*, *Starý mládenec otcem – Hugh Grant*) a rubriku **Svět** (např. článek *Jak se změnila Amerika* o deset let staré tragédii, která ohromila).

Naštěstí nevyпустиła *Reportáž* (někdy označovanou jako *Mikrosvět*), ve které přinesla řadu zajímavých článků, např. o domovech pro seniory *Láska se najde všude*, *Chlupaté štěstí na dvou kolech* o tom, jak se vyrábí vozík pro psy či reportáž *Rodina obrů* o tom, jak paní Zavadilová zbavuje lidi s velkýma nohama problémů.

Mezi novinky, které byly nápadité a nebyly obsahově špatné, patřily rubriky **Peníze** (někdy označována jako **Finance a domácnost** či **První pomoc**) přinášející různé rady, např. jak šetřit peníze (*Nový megahit: Úsporné domácí spotřebiče*), jak se chovat při reklamaci zboží (*Nebojte se reklamovat*), či informace o nové sazbě daně z přidané hodnoty (*2012: Jak přežít velké zdražování*) a **Barevný svět** srovnávající ve formě reportáží pracovní a životní podmínky žen u nás a v zahraničí (nejčastěji v Anglii, Španělsku a USA), např. *Jak se žije prodavačkám u nás a ve světě*, *Jak se žije zdravotním sestram, farmářkám, novinářkám, učitelkám* atd.

Poslední 53. číslo roku 2011 přálo čtenářům všechno nejlepší v novém roce a přineslo fotografie všech, kteří se na tvorbě Vlasty podílejí (*Vše nej do roku 2012 přeje vaše Vlasta*).

Autorka by tento ročník shrnula tak, že na počátku, do 36. čísla, byla Vlasta ještě kvalitním časopisem pro ženy plným poctivého čtení. Od 37. čísla spolu s novou šéfredaktorkou a novou grafickou úpravou nastal velký propad v její úrovni. Polovina časopisu získala bulvární nádech a ztratila na decentnosti. Časopis značně zpopularizoval, začal být psán ve stylu oddechového plátku ve snaze reflektovat současné potřeby cílové skupiny. Ale je to škoda. Bulvárních časopisů je na našich

novinových stáncích neskutečné množství, a to nemluvě o novinách. Autorka je vývojem časopisu velmi zklamaná. Mrzí ji, že se z Vlasty postupně stává časopis, o jehož úrovni lze vést polemiku. Nová moderní doba má nové potřeby, to ano, ale určitě je v naší společnosti řada lidí, kteří by si rádi přečetli něco kvalitního, něco, co přináší pravdivé, ucelené a ověřené informace, něco, co člověku přinese nové znalosti, vědomosti a určité obohacení vlastních zkušeností apod. Vlasta by si měla ponechat svou starou tvář, neměla by se měnit jen proto, že největší část naší populace čte právě bulvár. Vlastě by mělo jít o kvalitu, ne o kvantitu prodaného množství výtisků a následné finanční zisky. Bohužel dnešní doba je založená na užitku ne na prožitku. Dnešní časopisy, noviny, a potažmo také Vlasta, musí čelit konkurenčním bojům, které dříve tolik nebyly. Na trhu bylo pár časopisů, které hlavně svou kvalitou bojovaly o zákazníka, o čtenáře. Dnes je pro většinu lidí kvalita čteného materiálu nedůležitá, potřebují se dozvědět rychle, stručně, jasně a výstižně, co se kde dělo, zejména ve společnosti slavných osobností. Libují si v bulváru a ten také nejvíce čtou. Možná i proto Vlasta zařazuje stále více a více článků s bulvárním podtextem. Nicméně a naneštěstí, výchovná a vzdělávací funkce časopisů a novin se pomalu vytrácí ...

Obrázek 20: Vlasta z roku 2011
Zdroj: www.sanomamedia.cz

ZÁVĚR

Primárním cílem diplomové práce bylo popsat historický vývoj jednoho z prvních ženských časopisů, časopisu *Vlasta*, objasnit jeho poslání, jakožto plnítele své role ve struktuře tehdejšího a současného českého periodického tisku a v systému současných masových komunikačních prostředků v našem státě.

Sekundárním cílem bylo přiblížit historický vývoj novin a časopisů v českých zemích a seznámit se s počátky českého feminizačního hnutí, s jeho hlavními představitelkami a jejich aktivitami.

Autorka studiem odborné literatury popsala a zmapovala to nejdůležitější z výše uvedeného a podala obsahovou i žánrovou charakteristiku časopisu *Vlasta* v průběhu jeho vývoje. Při plnění hlavního diplomového úkolu prostřednictvím systémové analýzy se jí podařilo proniknout do hloubky listu a najít podstatné souvislosti mezi ním a okolní realitou, kterou se snažil ve svém obsahu, formě a pomocí žánrů reflektovat.

Spojí-li syntézou autorka všechny získané poznatky, dospívá ke zjištění, že v prvních desetiletích svého fungování časopis velmi efektivně a působivě nalézal a využíval možností svého specifického zaměření při plnění všeobecných úkolů sdělovacích prostředků v československé společnosti. Dřívější specifičnost poslání *Vlasty* se projevovala jak v obsahu jeho působení na ženy, tak i v jeho formě. Specifičnost byla adekvátní společenským funkcím, které musela vlivem politické vládnoucí strany plnit. Byla to funkce propagandistická, agitátorská, organizátorská, informativní, osvětová, kulturně-výchovná, kulturně-poznávací, zprostředkovatelská (kontakty žen s institucemi), poradenská (právní, zdravotní, psychologická, literární) a výchovně-politická.

V novém tisíciletí, *Vlasta* již nesplňuje všechny tyto funkce. Dnešní doba je založena na liberalismu, demokracii, svobodě, ale také na kapitalismu a tvrdém konkurenčním boji. Obsah i forma tohoto periodika je naplno a plnoprávně v rukou jeho šéfredaktorky a již není politickým listem. Jeho nynější podoba plní svým obsahem potřeby dnešní společnosti. Skoro celá dnešní společnost je ovládaná konzumem a masovými médii, je přetechnizovaná a uspěchaná. Vyžaduje, používá a ráda se obklopuje tiskem nevalné kvality, který rychle, téměř bezmyšlenkovitě, přečte. Má ráda

velké fascinující a pozornost poutající titulky hlavních stran novin a časopisů. Nejrady má obrázky a jeho krátké popisky, přičemž text přelétne jen očima. Také obsahově je nenáročná – vzdělávací funkci nevyžaduje, pouze informace ze světa společnosti známých lidí a celebrit ji zajímá. Nicméně časopis Vlasta toto všechno ví a vidí a přizpůsobuje tomu svůj obsah. Z plnohodnotného časopisu, vzdělávacího, poučného, osvětového, názorové a kvalitního se pomalu, ale jistě stává bulvární tiskovina. Zbytek čtenářské obce toužící po něčem kvalitním a plnohodnotném, vzdělávacím a přínosném, má bohužel smůlu. Vlasta je nyní prosycená „úžasnými“ zprávami ze světa zahraničních a tuzemských celebrit, podává reportáže a rozhovory se známými osobnostmi, disponuje velkým množstvím fotografií, věnuje se hodně módě a kosmetice na úkor seriálů o řešení problémů ze života obyčejných lidí, praktických rad, typů, vaření a dětí.

Autorka je tímto vývojem velice zklamána. Když držela v rukou první výtisky Vlasty, moc se jí líbily. Články, rubriky, seriály, typy, rady atd. byly velmi zajímavé, nápadité, efektivní, přínosné a inspirativní. Nyní je ve Vlastě skoro to samé, co v ostatních časopisech pro ženy. Zmizela její specifická, originalita, pokrokovost.

Vlasta by měla usilovat o to, aby ona sama byla výjimečná a svou kvalitou unikátní na tiskovém trhu. Avšak to by ji musel mít v područí jiný redaktor, uvědomělý, obklopený schopným a nápaditým redaktorským týmem. Samotné šéfredactrice nejde o Vlastinu kvalitu, ale o kvantitu prodaného množství výtisků. Na druhou stranu, není se čemu divit, konkurence je veliká, časopisů je spousta, obstát na trhu a udržet si určité množství čtenářů přinášejících ještě zisk, je velmi obtížné.

Je to ale velmi smutné, zvláště když člověk vidí, jak úroveň kdysi velmi kvalitního periodika, jde dolů, směřující možná i k zániku? Je otázkou, kolik žen bude Vlastu ještě kupovat. Rok od roku statistiky ukazují stále nižší a nižší počty výtisků na týden. Doby, kdy Vlasta byla na vrcholu a byla nejlepším časopisem pro ženy, dávno pominuly. Dnešní mladé ženy, kterým je přes dvacet let, většinou ještě studují, rodinu nezakládají a o nějakém časopisu Vlasta nemají ani potuchy. Třicetileté ženy raději sáhnou po něčem odlehčenějším a starší generace žen si libují v bulvárních novinách.

Autorka si tedy říká, kdo vlastně Vlastu ještě čte? Možná by to mohlo být zajímavým podnětem pro další zkoumání.

Praktický přínos práce autorka vidí v samotném výběru tématu, které je svým způsobem nevídané a unikátní. Do dnešních dnů nebyla historie časopisu Vlasta zmapována a také do dnešních dnů neexistuje žádný materiál, který by tuto problematiku popisoval či analyzoval. Prostřednictvím autorčiných rozborů vybraných ročníků je možno sledovat vývoj onoho periodika, a to směrem vzestupným i směrem sestupným. Je vidět, jak bylo periodikum ovlivněno vývojem československé a české společnosti, její úrovní, požadavky, potřebami, politickou situací země a problémy doby. Analýzou a následným diachronním a synchronním přístupem, syntézou, bylo zjištěno, jak se měnily politické strany, smýšlení lidí, jejich názory, zájmy, způsoby trávení volného času, jaká byla a je práce, vzdělanostní úroveň, starosti, co se dělo a děje, řešilo a řeší.

Diplomová práce je tedy přínosná i v tom slova smyslu, že svým popisem a analýzou historického vývoje časopisu prezentuje vývoj české společnosti a ukazuje, jak se naše společnost od roku 1947 do roku 2011 (dokonale) změnila. Otázkou je, jestli k lepšímu nebo k horšímu ...

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie

BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky. I. díl. Český periodický tisk do roku 1918.* 1. vyd. Praha: Novinář, 1981. 296 s.

BERÁNKOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F. *Dějiny československé žurnalisty, III. díl. Český a slovenský tisk v letech 1918-1944.* 1. vyd. Praha: Novinář, 1988. 332 s.

HROCH, M., *Úvod do studia dějepisu.* 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. 304 s.

JANÁČEK, P., JAREŠ, M., ŠÁMAL, P. *Povídka, román a periodický tisk v 19. a 20. století: sborník příspěvků ze symposia pořádaného oddělením pro výzkum literární kultury ÚČL AV ČR v Praze 13. - 14. října 2004.* 1. vyd. Praha: Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR, 2005. 275 s. ISBN 80-85778-47-5.

KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století.* 1. vyd. Praha: Portál, 2010. 310 s. ISBN 978-80-7367-698-8.

MALÍNSKÁ, J., *Do politiky prý žena nesmí – proč?.* 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. 173 s. ISBN 80-86429-42-3.

NEUDORFLOVÁ, M., *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci.* Praha: JANUA, 1999. 446 s. ISBN 80-902622-2-8.

UHROVÁ, E. *České ženy známé i neznámé.* 1. vyd. s. l.: Eva Uhrová, 2008. 191 s. ISBN 978-80-254-3002-6.

UHROVÁ, E., *Ženy, které uměly myslet i bez manžela*. 1. vyd. Praha: Krásná paní, 2009. 77 s. ISBN 978-80-86713-55-7.

WAGNEROVÁ, A. PRESLOVÁ, M., ANLAUF L., *České ženy*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2003. 64 s. ISBN 80-7200-777-7.

ZWETTLER, O., VACULÍK J., ČAPKA F., *Úvod do studia dějepisu a technika historikovy práce*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1996. 119 s. ISBN 80-210-1366-4.

Periodika

VLASTA, list Československého svazu žen. Praha: Československý svaz žen, 1968-1969.

VLASTA, list Československého svazu žen. Praha: Český svaz žen a MONA, 1970-1989.

VLASTA, list Rady žen. Praha: Československý svaz žen, 1947-1950.

VLASTA: týdeník pro ženy. Praha: MONA, 1990, 1993.

VLASTA: týdeník pro ženy. Praha: SANOMA MEDIA PRAHA, 2010, 2011, leden 2012.

Webové stránky

Brownová [online]. OPTIMUS, s.r.o., 1999-2012 [cit. 2012-02-05]. Dostupné na WWW:<http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=12238&title=Brownov%20E1&s_lang=2>.

Československo a Česká republika v letech 1946 – 2004, Normalizace v Československu (70. léta) [online]. Václav Němec, 1997-2010 [cit. 2012-01-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.dejepis.com/index.php?page=000&kap=026&pod=4>>.

Československo a Česká republika v letech 1946 – 2004, 60. léta, Pražské jaro 1968 [online]. Václav Němec, 1997-2010 [cit. 2012-01-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.dejepis.com/index.php?page=000&kap=026&pod=3>>.

DIDI, *Nina Bonhardová* [online]. 2007-2012 [cit. 2011-11-20]. Dostupné na WWW: <http://www.toulkypocechach.com/knih_bonhardova_n.php>.

DOLEŽALOVÁ, M. *JUDr. Milada Horáková (1901–1950)* [online]. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008-2012 [cit. 2011-11-20]. Dostupné na WWW: <<http://www.ustrcr.cz/cs/milada-horakova>>.

Eliška Krásnohorská [online]. Praha: Wikipedie, otevřená encyklopedie, 1995-2012 [cit. 2011-11-20]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Eli%C5%A1ka_Kr%C3%A1snohorsk%C3%A1#Publicistika>.

Marie Majerová [online]. Praha: Wikipedie, otevřená encyklopedie, 1995-2012 [cit. 2011-11-20]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Marie_Majerov%C3%A1>.

Marie Majerová [online]. Praha: Wikipedie, otevřená encyklopedie, 1995-2012 [cit. 2011-11-20]. Dostupné na WWW: <www.cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:MajerovaMarie1923.jpg>.

Milada Horáková [online]. Praha: Wikipedie, otevřená encyklopedie, 1995-2012 [cit. 2011-11-20]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Milada_Hor%C3%A1kov%C3%A1>.

Milada Horáková [online]. Konfederace politických vězňů České republiky [cit. 2011-11-20]. Dostupné na WWW:

<www.kpv-cr.cz/_images/horakova/horakova-proces-posledni-hodiny.htm>.

MOCNÁ, D. *Slovní české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, inSophy, Studio Vémola, 2006-2008 [cit. 2011-11-27]. Dostupné na WWW:

<<http://www.slovníkeskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=801>>.

Nina Bonhardová [online]. Spisovatelé.cz, 2011 [cit. 2011-11-20]. Dostupné na WWW:

<<http://www.spisovatele.cz/nina-bonhardova>>.

Přechodné období let 1946 – 1947 [online]. Internetová reklamní agentura Petr Heller, 2003-2007 [cit. 2012-01-14]. Dostupné na WWW:<<http://dejepis.info/?t=253>>.

SANOMA MEDIA PRAHA 2012 MEDIA DATA [online]. SKMO, Media Projekt, sdružení GfK Praha – Median, 2011 [cit. 2012-01-15]. Dostupné na WWW:

<http://www.sanomamedia.cz/data/sharedfiles/2012/SMP_mediadata_2012_cz.pdf>.

Vlasta [online]. Praha: SANOMA MEDIA PRAHA, 2011 [cit. 2011-10-29]. Dostupné na WWW: <<http://www.sanomamedia.cz/casopisy/vlasta.html>>.

Vlasta (časopis) [online]. Praha: Wikipedie, otevřená encyklopedie, 1995-2012 [cit. 2011-11-03]. Dostupné na WWW:

<[http://cs.wikipedia.org/wiki/Vlasta_\(%C4%8Dasopis\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Vlasta_(%C4%8Dasopis))>.

Z historie ženského časopisu Vlasta [online]. Balady a romance Blanky Kovaříkové, 2012 [cit. 2011-11-03]. Dostupné na WWW:

<<http://www.bkovarikova.cz/texty/zajimavosti/z-historie-zenskeho-casopisu-vlasta.htm>>.

50. léta v Československu [online]. Internetová reklamní agentura Petr Heller, 2003-2007 [cit. 2012-01-14]. Dostupné na WWW:<<http://dejepis.info/?t=248>>.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora:	Kateřina Vořahlíková
Obor:	Andragogika
Forma studia:	prezenční studium
Název práce:	Časopis Vlasta – historie a současnost
Rok:	2012
Počet stran textu bez příloh:	122
Celkový počet stran příloh:	0
Počet titulů české literatury a pramenů:	11
Počet titulů zahraniční literatury a pramenů:	0
Počet internetových zdrojů:	10